

„IMÁDKOZZÉK ÉDES HAZÁNKÉRT...!”

Laczkó Dezső piarista házfőnökhöz, főgimnáziumi igazgatóhoz,
a Veszprémvármegyei Múzeum igazgatójához írt levelek
az I. világháború idejéből,
1914-1919

Készült Laczkó Dezső születésének 150. évfordulójára.
Összeállította Rainer Pál.
Laczkó Dezső Múzeum
Veszprém, 2010

Tartalomjegyzék

LEVELEK ÉS LEVÉLÍRÓK.....	3
BABOS DEZSŐ.....	9
Dr. BEREZKY JENŐ.....	10
BILOVESZKY JÓZSEF.....	11
CSEKME KÁROLY.....	15
GRÁCZI FERENC.....	17
GRIMPLINI ADOLF.....	17
HUMPLIK JÁNOS.....	18
vitész KÉKESSY LŐRINC ANDRÁS.....	19
KELLER JÁNOS.....	22
KORITSÁNSZKY OTTÓ.....	24
vitész LAKATOS (LENNERT) FERENC.....	24
Dr. Ióczy LÓCZY LAJOS.....	31
LUDVIG (LUDVIGH) KÁLMÁN.....	41
Dr. LUKCSICS PÁL.....	42
vitész MÁRKY (MUTH) HENRIK.....	43
csicséri OROSZ ÁRPÁD.....	45
Dr. PALLMANN PÉTER.....	46
PEÉR ISTVÁN.....	51
PÓSA (eredetileg POSCH) ENDRE.....	52
Dr. RIBÓ ZOLTÁN.....	53
RUSZNYÁK BÉLA.....	54
RUZICKA BÉLA.....	55
simontornyai SCHAMSULA ARTÚR.....	56
vitész simontornyai SCHAMSCHULA REZSŐ (RUDOLF).....	58
SZIRBEK SÁNDOR.....	61
Dr. TAEGER, HEINRICH.....	63
VINGLMAN PÁL.....	64
ISMERETLEN.....	65
FÜGGELÉK:.....	66
HÉGER ENDRE ÉS LACZKÓ DEZSŐ LEVÉLVÁLTÁSA, 1932.....	66
FORRÁSOK, IRODALOM.....	69

LEVELEK ÉS LEVÉLÍRÓK

A kötetünk címében szereplő idézet egy tábori levelezőlapra olvasható. A tábori lapot Szirbek Sándor távírász szakaszvezető, korábban veszprémi piarista diák írta a bukovinai harcterről, 1915. szeptember 1.-én egykori iskolája igazgatójának, Laczkó Dezsőnek Veszprémbe.

Laczkó Dezső¹ piarista szerzetes tanár 1912-1918 között volt az 1711-ben alapított veszprémi piarista (magyarosan kegyesrendi) rendház házfőnöke, egyben a piarista főgimnázium igazgatója, s egyáltalán nem mellesleg, munkahelyem, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum jogelődjének, a Veszprémvármegyei Múzeumnak is 1903-tól 1932-ig első igazgatója.

Laczkó Dezső – eredetileg Ágoston, a Dezső nevet a rendbe való belépéskor kapta - Trencsénben született 1860. július 22.-én, Laczkó István szabó († 1877 előtt) és felesége, Pulmann Mária² († Kismarton, Sopron vm. 1905. júl.)³ házasságából. Nyitrán és Trencsénben folytatta középiskolai tanulmányait, Vácon 1877. augusztus 27.-én lépett be a piarista rendbe. Teológiai tanulmányait Nyitrán végezte (1879-1881). 1881. december 23.-án tett örök fogadalmat. 1885. július 18.-án szentelték pappá. Budapesten, az egyetemen földrajz és természetrajzi középiskolai tanári képesítést szerzett (1886). Szerzetestanári hivatását Privigyén (1883), Debrecenben (1884-1885), majd Kecskeméten kezdte (1886-1887) rendjének gimnáziumaiban.

1888-ban került Veszprémbe, ahol azután megszakítás nélkül 44 évig, haláláig működött, annak ellenére, hogy idővel többször is felajánlották neki a Budapestre való áthelyezést, amelyet azonban mindannyiszor visszautasított. Miután 1895-ben megismerkedett id. Lóczy Lajos földrajz tudóssal, Lóczy, Cholnoky Jenő⁴ és mások oldalán bekapcsolódott a korszak egyik jelentős tudományos csapatmunkájába, a Bakony és a Balaton-kutatásába is, első sorban, mint geológus. Gyűjtései eredményeként több új kőüveletfajt neveztek el róla: Trachyceras Laczkói, Dinarites Laczkói, Hybodus Laczkói, Megalodus Laczkói, Pecten /Chlamys/ Desideri, Kokonella Laczkói, Avicula Laczkói, Pseudomonotis Laczkói, Anolcites Laczkói. 1902 nyarán geológus és paleontológus szakértőként részt vett Déchy Mór⁵ hatodik kaukázusi expedíciójában.

Papi, geológiai és tanári, utóbb gimnáziumigazgatói tevékenysége mellett folyamatosan gyűjtötte Veszprém város és Veszprém megye természettudományi, régészeti, történeti, néprajzi és művészeti emlékeit. Állandóan szaporodó anyaga alkotta, az 1903-ban megalakított Veszprémvármegyei Múzeum gyűjteményeinek törzssanyagát. A múzeumnak az ekkorra már általános tekintélyt és megbecsülést kivívott Laczkó Dezső lett első igazgatója (1903-1932), s tegyük hozzá egyben mindenese is.

---

¹ Laczkó életútjáról: SZŰCS 1933, LÓCZY 1938. 26-33., KANSZKY 1942. 340-349., DAX 1990. 29-33, LÉH – KOLTAI 1998. 223., Múzeumi arcképcsarnok 2002. 535-536., HUCHTHAUSEN 2009. 99-98.

² Szülők nevei: Rulla seu catalogus religiosorum sub gubernio admodum reverendi patris Martini Bolla a conc. B.M.B. praepositi provincialis ab anno scholast 1824/25 usque ad a. 1927/28. PRMTKL Rul 10 (For. 000-1/7 = V 82/7)

³ Édesanyja temetése Kismartonban történt 1905. júl. 20-25. között. Laczkó Dezső 4. számú füzet, 1905-1906. 82. oldal LDM múzeumtörténeti adattár 48810/1977.

⁴ Cholnoky Jenő (Veszprém 1870. júl. 23. – Budapest 1950. júl. 5.) földrajztudós, kolozsvári, később budapesti egyetemi tanár, a Magyar Földrajzi Társaság titkára, alelnöke, majd elnöke, a Földrajzi Közlemények szerkesztője, a MTA tagja. A külügyminisztérium tudományos osztálya főnökeként részt vett a trianoni béke előkészítési munkáiban. (RÉVAI IV. /1912/ 463., XX. /1927/ 83., XXI. /1935/ 208., CHOLNOKY 1998)

⁵ Marosdécei Déchy Mór (Pest 1851. nov. 4. – 1917. febr. 8.) utazó, földrajzi író, a Magyar Földrajzi Társaság egyik alapítója, a MTA levelező tagja. Bejárta a Kárpátokat, Boszniát, É-Afrikát (Algéria, Marokkó), a Skandináv-félszigetet, a Himaláját. A Kaukázus egyik legkitűnőbb ismerője volt. (RÉVAI V. /1912/ 359., XX. /1927/ 135.) Laczkó Dezsőhöz írt levelei: LDM múzeumtörténeti adattár 48852/1977.

Laczkót rengetegen ismerték, rendkívül kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkezett. Ismerősei között egyaránt megtaláljuk korának legtekintélyesebb, legrangosabb kutatóit, a kortárs hazai tudományos, egyetemi, múzeumi élet szinte valamennyi képviselőjét. Továbbá pap és szerzetes társait, akiknek némelyike tanárként vagy muzeológusként is kollégája volt, valamint Veszprém város és Veszprém vármegye s a Veszprémi Egyházmegye vezetőit, közéletének jeleseit, számos egyházi személyt, megyei birtokost, de nem egyszer egyszerű paraszt-, vagy munkásembereket is, mint leletek, lelőhelyek bejelentőit, beszolgáltatóit. A korabeli hazai – s időnként a külhoni – társadalom e legkülönfélébb képviselőinek Laczkóhoz írt levelei, levelezőlapjai ma is nagy számban megtalálhatóak a Laczkó Dezső Múzeum adattárának különböző gyűjteményeiben. Jelen válogatásunk az I. világháború idején hozzá intézett levelezés nagyobb részét tartalmazza, kiegészítve némi rokon, témánkhoz szorosan kapcsolódó egyéb anyaggal. Néhány hozzá írt levelet, amelyek eredetijének őrzési helyét nem ismerjük korabeli közlések alapján soroltunk be összeállításunkba (dr. Pallmann Péter néhány levele, Rusznyák Béla levele, ismeretlen tanítvány levele). A levelek, lapok írói volt tanítványai, a katonákká lett korábbi piarista diákok (Grimplini Adolf, Ludvig Kálmán, Lukcsics Pál, Rusznyák Béla, Szirbek Sándor), a veszprémi 31-es honvéd és népfelkelő gyalogezredek ismerős, hivatásos vagy tartalékos tisztjei (Csekme Károly, Kékessy Lőrinc, Muth Henrik, Orosz Árpád), az ezred tábori lelkésze, egyben szerzetbeli társa (dr. Pallmann Péter). Továbbá a lakását Veszprémbe tartó Schamschula Rezső tábornok, a veszprémi 81-es honvéd gyalogdandár, majd a 41. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka, aki a háború folyamán végig előljáró parancsnok maradt a dandárjába, illetve hadosztályába beosztott veszprémi 31-eseknek. De szerepel a levélírók között a piarista rendház háziszolgálója (Winglmann Pál) és a vármegyei múzeum huszárnak bevonult altisztje (Lennert Ferenc) is. Utóbbi, legalábbis tábori lapjainak számát tekintve, éppenséggel az egyik legszorgalmasabb levélíró volt. Az ismert veszprémi könyvkereskedő és nyomdatulajdonos, Pósa Endre Isztambulból küldött „anziksz”-ot Laczkó igazgató úrnak. Érdekes színfoltja a levelezésnek a Veszprémből Szokolcára áthelyezett Biloveszky József világi gimnáziumi tanár beszámolója a Felvidék 1918 őszi csehszlovák megszállásáról. Az 1916-os erdélyi – ekkor még ideiglenes - román megszállás az egykori tanítvány, az irodalmár Ribó Zoltán leveléből tűnik elő egy szemvillanásra. A piarista rend világháború alatti puritán belső életébe enged bepillantani a rendtárs Keller János levele. Laczkó külhoni kapcsolataira utal a világháborúból hazatérő dr. Taeger Heinrich német geológus 1919-es levelezőlapja. Taeger már a világháború előtt részt vett Lóczyék Balaton és Bakony kutatásában, s a háború után is folytatta ezt a munkát, sőt hazánkban telepedett le. Id. Lóczy Lajos földrajztudós megismerkedésüktől kezdve haláláig hűséges barátja és levelezőtársa volt Laczkónak. Múzeumunkban őrzött számos leveléből, képeslapjából jelen összeállításunkba csak az I. világháború alatt írtakat soroltuk be. Amennyiben hitelt adhatunk a rendtárs Szűcs Imre⁶ Laczkó Dezsőről 1933-ban megjelent méltatásának, úgy már Laczkó is tervezte a veszprémi piarista diákok világháborús szereplésének, hősi halálának összeállítását, feldolgozását. *„Ugyanezt a meleg, hálás érzést találjuk azokban a sok százra menő⁷ harctérről küldött levelekben és lapokban is, melyeket ő*

⁶ Szűcs Imre (Veszprém 1897. ápr. 23. – Budapest 1953. márc. 11.) piarista szerzetes. 1912. aug. 27. Vácon lépett be a rendbe. 1918. dec. 8. u. o. tett örök fogadalmat. 1920. júl. 4. u. o. szentelték pappá. 1923 teológiai doktor. 1914-1915 Kecskeméten végezte a gimnázium 7-8. osztályát. 1916-1920 Budapesten teológiai hallgató. 1921-1924, 1945, 1946-1949 Nagykanizsán, 1925-1940 és 1944 Veszprémbe a vallástan tanára. 1941-1943 Rómában (Monte Mario) teológiai professzor. 1945 Nagykanizsán a convictus prefektusa. 1946-1949 u. ott rector és a convictus direktora. 1951-1953 Budapesten karitatív munkás. (LÉH –KOLTAI 1998. 379.)

⁷ Amennyiben ez a szám nem a szokásos „költői túlzás”, akkor a levelezés jó része ma ismeretlen helyen lappang. A LDM gyűjteményeiben található összes Laczkóhoz írt levelezés (a XIX. sz. végétől 1932-ig) állhat néhány száz darabból, de ennek csak egy része származik a világháborúból, s azoknak is csak néhányát írták egykori diákjai.

olyan szerető gonddal őrzött meg abból a célból, hogy hősről volt diákjaink harctéri életének, vagy hősi halálának megírásához adatokul szolgáljanak” – írta Szűcs.⁸

Jelen összeállításunk remélhetőleg megvalósít valamit e csaknem nyolcvan esztendő tervezetből is. E tarka levelezésből érződik az a szeretet és megbecsülés, amelyet Laczkó Dezső csendes, szerény és szorgalmas magatartásával, nagy tudásával, mások iránti türelmével vívott ki magának az évtizedek során otthonává váló Veszprémben. A piarista tanítórendnek mindenkori célja volt, hogy iskoláiból jól felkészült, vallásukat gyakorló, hazájukat szerető, öntudatos diákokat bocsásson ki a világba. Hasonló, a Teremtő mellett embertársainak és hazájának is szolgálni kívánó magatartás jellemezte Laczkót egyéb, diákjain túlmutató kapcsolataiban is. Egyértelműen Laczkó hatására próbálkozott a harctéren, vagy legalábbis a front mögötti területen műtárgyak gyűjtésével Lennert Ferenc megyekatoná, múzeumi altiszt, Humplik János törzsőrmester, Lukesics Pál (későbbi jeles történész professzor) és Szirbek Sándor egykori piarista diák, valamint Koritsánszky Ottó veszprémi gyógyszerész.

A közvetlenül Laczkóhoz írt levelezést kiegészítettük némi egyéb, szorosan témánkhoz kapcsolható rokon materiával is. Így kapott helyet az összeállításban Lennert Ferenc múzeumi altiszt testvéréhez, Lennert Józsefhez írt, vagy Ludvig Kálmán egykori piarista diák Pulay Ferenc veszprémi közjegyzőhöz írt tábori lapja. Azután a Babos Dezső piarista tanárt, osztályfőnököt katonának besorozott diákjaival együtt ábrázoló fényképfelvétel. Továbbá a volt piarista diák, Bereczky Jenő háborús rajzai. Nem levelek, de mégis rokon írásművek a Schamschula Rezső tábornok, Ruzicska Béla tüzér százados, Grimplini Adolf zászlós és Szirbek Sándor szakaszvezető által a múzeumnak ajándékozott, a háború során gyűjtött emlékek kísérelő, egyben magyarázó cédulái. Ugyancsak helyett kapott néhány olyan világháborús fényképfelvétel is, amelyek Schamschula tábornok piarista diák fiától, Artúrtól, vagy más piarista diákoktól (akikhez nagy valószínűséggel szintén a Schamschula gyerekektől jutottak) kerültek be a veszprémi múzeumba.

Hogy Laczkó figyelme mennyire kiterjedt mindenkire és minden, mások számára talán jelentéktelennek tűnő apróságra, azt számomra leginkább a Veszprémi Hírlap egy 1914-es, nyilván Laczkó elmondása alapján keletkezett rövid híradása mutatja legjobban. E rövid hír a következő:

„A katona régipénze

Kicsinyke sugár is elvezet a fényforráshoz, amelyből kilobbant. Egy parányi cselekedet is előre veti fényét a lelkivilágnak, amelyben a jótett gondolata született. Egy régi pénzecské se nagy dolog, még akkor se, ha annak szépsége, Laczkó Dezső múzeumigazgatót öröme gerjeszti. És mégis, egy ilyen apró régi pénzecské mily nagygyá növeszti szemünk előtt Sulka József sebesült katonát. Fedezéket ásott orosz földön s ásója régi orosz pénzt vetett felszínre. S míg fejük felett halálos golyók süvöltöttek s akárhány közülük az elmúlás szomorú gondolatán tűnődött, Sulka József felveszi s elteszi a régi pénzt, hogy majd haza hozva vármegyei múzeumunknak ajándékozassa. És mert a derék katona megsebesült, haza is hozta. Ez a kicsi dolog nem ér fel egy hatalmas kultúrpalotával, de hogy örvendetes jelensége a magyar paraszt fejlődő kultúrérzékének s vármegyénk területén jelensége a nagy küzdelemmel megalkotott vármegyei múzeum nevelő hatásának s felénk csillogó részecskéje a magyar nép előretörő műveltségének, azt senki sem tagadhatja.”⁹

Bár az újságíró stílusa a mai fülnek talán kissé már dagályos, megállapításai lényegüket tekintve ma is helytállóak. A 31-es baka – civilben vélhetően egy Veszprém környéki földműves - aki a véletlen által neki juttatott régi pénzt ezernyi életveszedelem között is megőrizte, haza hozta és a múzeumnak ajándékozta, derék ember lehetett. S tán nem tévedünk, ha feltételezzük, Laczkó Dezsőt, ha bár személyesen nem is, de hírből már

⁸ SZŰCS 1933. 3.

⁹ VH XXII. évf. 50. szám /1914. dec. 13./ 5. Az eset említése: RAINER 1997. 58. Az érem leltári bejegyzése Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 276. old. 4428/1914. dec. 8. (LDM adattár).

korábban is ismerhette, s így tudhatta, nem fogja kinevetni és kidobni az aprósággal múzeumába beállító szegény embert. Az újságíró fején találta a szöveget, Laczkó példája, nevelő munkája nélkül aligha kerülhetett volna sor e különös műtárgy ajándékozásra. A világháború – akkor még nem nevezték elsőnek, nem sejtván, hogy alig két évtized múltán egy még borzalmasabb második is követi majd – emlékeit múzeumában megőrző Laczkó Dezső modern muzeológusi szemléletét bizonyította, amikor az eseményekkel egyidejűleg már saját korának anyagát is gyűjtötte.¹⁰ Ugyanígy tett a világháborút rövidesen követő kommün és a román megszállás (1919) emléanyagával is. Noha papi hivatása, világlátása és életútja ismeretében joggal feltételezhetjük, egyik irányzattal sem vállalt semmilyen legcsekélyebb közösséget sem, tárgyi anyagukat gyűjtötte és megőrizte, jóllehet azok nem álltak érdeklődése homlokterében.

Laczkó 1918-ban lemondott a háborús évek alatt rengeteg kellemetlenséggel – így pl. csaknem folyamatos katonai beszállásokkal¹¹ - járó gimnáziumi igazgatóságról, 1920-ban tanári pályájáról is visszavonult. Hátralévő életét szinte kizárólag kedves múzeumának szentelhette, barátja és utódja Rhé Gyula¹² társaságában. Bár számos hercehurca, kényszerszünet és kitérő után, de megérhette az 1904-től a vármegyeháza emeletén elhelyezett gyűjtemények új, akkoriban igen modern múzeumépületben való elhelyezését. A múzeum ünnepélyes megnyitására 1925. május 24.-én, Horthy Miklós¹³ kormányzó, Rott Nándor¹⁴ veszprémi püspök, Klebelsberg Kúnó¹⁵ kultuszminiszter, valamint a megye és a város notabilitásainak jelenlétében került sor.¹⁶ Laczkó ekkor megkapta a tankerületi kir. főigazgatói címet, jóllehet efféle sallangok soha nem érdekelték különösebben.¹⁷

Az 1920-as években jelentős szerepe volt az eplényi bauxit és mangán feltárásában, aminek a vesztes háború és Trianon után rendkívüli nemzetgazdasági jelentősége volt.

Számos rangos tudományos társulat, egyesület tagságát viselte: bécsi Földtani Intézet, Országos Régészeti Társaság, Magyar Földrajzi Társaság, Veszprémmegyei Történelmi-, Régészeti- és Néprajzi Társulat, Balaton Szövetség (tiszteletbeli tag), Országos Gyűjteményegyetem Tanácsa (kinevezett tag), Műemlékek Országos Bizottsága (kinevezett tag), Magyarhoni Földrajzi Társulat (alapító tag), Természettudományi Társulat (választmányi tag), Magyar Turista Egyesület bakonyi osztálya (díszelnök), Szent István Akadémia (rendes tag). Továbbá választott tagja volt Veszprém város képviselő testületének. Kedvtelése közé tartozott a vadászat és a magyarnóta éneklés. 1932. október 28.-án, gazdag életművet hátrahagyva, 72 éves korában halt meg Veszprémben.¹⁸

¹⁰ A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége Bp. 1914. dec. 9.-én, 930. sz. alatt felszólította a múzeumokat a háborús nyomtatványok, hírlapszámok, röpiratok, falragaszok, kiáltványok teljeskörű gyűjtésére. (LDM múzeumtörténeti adattár 71/1650. régi szám: 62/1914.)

¹¹ A veszprémi piarista főgimnázium I. világháború alatti, különféle katonai célokra való igénybevételéről részletesen: Kegyes-tanítóréndiek értesítője 1914-1915: 62-70., 1915-1916: 9-13., 1916-1917: 6-7., 1917-1918: 6., 1919-1920: 4.

¹² Rhé Gyula (Tiszaeszlár 1871. nov. 9. – Veszprém 1936. nov. 16.) MÁV-tiszt, jutasi állomásfőnök, Laczkó Dezső múzeumi munkatársa, régész. A Veszprémvármegyei Múzeum igazgatója (1932-1936). (Múzeumi arcképcsarnok 2002. 743-744.)

¹³ v. nagybányai Horthy Miklós (Kenderes, Szolnok vm. 1868. jún. 18. – Estoril, Portugália 1957. febr. 9.) hivatásos hadi tengerész tiszt, cs. és kir. altengernagy. Az osztrák-magyar hadiflotta utolsó parancsnoka. 1919 a Nemzeti Hadsereg fővezére, 1920. márc. 1.-től 1944. okt. 15-ig Magyarország kormányzója. A két világháború közötti ún. ellenforradalmi korszak (Horthy-korszak) névadója.

¹⁴ Rott Nándor (Bodenstadt, Morvaország 1869. dec. 23. – Veszprém 1939. márc. 3.) 1917-1939 veszprémi megyéspüspök (PFEIFFER 1987. 47-50.)

¹⁵ gr. Klebelsberg Kúnó (Magyarpécska, Arad vm. 1875. nov. 13. – Budapest 1932. okt. 11.) közigazgatási bírósági tanár, a Horthy-korszak meghatározó kultúrpolitikus. Belügyminiszter 1921. dec. 3. – 1922. jún. 16. Vallás és közoktatásügyi miniszter 1922. jún. 16. – 1931. aug. 24. Népjóléti és munkaügyi miniszter 1930. szept. 16. – 1930. szept. 27. (BÖLÖNI 1992. 89., 119-121., 199., 224., 234.)

¹⁶ A Veszprémvármegyei Múzeum megnyitása. VH XXXIII. évf. 22. szám /1925. máj. 31./ 1-2.

¹⁷ Kinevezési okmány, Bp. 1925. máj. 15. (LDM múzeumtörténeti adattár 48.791/1977.)

¹⁸ Schreiner Károly: Laczkó tanár úr... VH XL. évf. 45. szám /1932. nov. 6./ 2-3.

Emlékét a város határában az 1935-óta a nevét viselő forrás¹⁹, s a múzeum mellett 1937-ben felavatott, dr. Medgyessy Ferenc²⁰ szobrászművész által készített szobra²¹ őrzi. 1990. március 1.-óta az általa alapított múzeum is a nevét viseli.

Az I. világháborúban elesett veszprémi piarista diákok neveit egykori várbeli iskolájuk földszintjén, a Veszprémi Piarista Diákszövetség szorgalmazására 1929-ben felavatott emléktáblán olvashatjuk.²² Az összeállításunkban is feltűnő Grimplini Adolf, Győrötskey Ferenc, Ludvig Kálmán és Rusznyák Béla neve is közöttük szerepel. Grimplini Adolf zászlós a bukovinai Kirlibaba környékén, Győrötskey Ferenc hadapród a galíciai Maniów környékén, Ludvig Kálmán zászlós a szibériai Krasznojárszk hadifogoly táborában, Rusznyák Béla zászlós Marysin-major közelében (Lublintól ÉNY-ra), jeltelen sírban porlad. Lukcsics Kálmán viszonylag korai, 44 éves korában bekövetkezett halálában is közrejátszhatott súlyos háborús sebesülése.

Régen meghaltak már a világháborút túlélte többi egykori levélírók is. Pósa Endre családi sírja ma is fellelhető a Veszprém-alsóvárosi temetőben. Laczkó Dezső nyughelye, piarista rendtársaiéval egyetemben az 1982-es kórházbővítés miatt került ki ugyan innét a távolabbi vámosi-úti temetőbe. Ellenben számos levélírónak sem további sorsát, sem halálzási idejét, sem nyughelyét nem ismerjük. Mégis reméljük, jelen összeállításunkkal sikerült felvillantatnunk életútjuk legalább egy-egy állomását. Úgy tűnik, legtöbbjük a háború zivatarában, a harctér embertelen viszonyai közt vagy a távoli hadifogságban is megőrizte tartását, lelki egyensúlyát, humorérzékét. (Persze, aki a borzalmak hatására összeomlott, a későbbiekben aligha írt üdvözlőlapokat.) Mindehhez talán hozzájárult az a legalább egy részüket jellemző mély istenhit, amely a velük kapcsolatban állt Laczkó Dezsőt, ismerőseinek egyszerűen csak Dezső bácsit, is jellemezte. A minden bizonnyal többszöri közvetlen halálfélelmet átélte Szirbek Sándor nem véletlenül írhatta egykori igazgatójának: „*Még eddig megmentett a haláltól az Isten, benne bízom eztán is...*”.

A dokumentumok közreadásánál az alábbi rendet követtük.

ABC-rendben találjuk a dokumentumot író, előállító vagy ajándékozó személyeket, lehetőleg születési és halálzási adataikkal, valamint elsősorban tényekre szorítókozó, hosszabb-rövidebb életrajzokkal. Ezek, tekintettel az eltérő életpályákra, esetenként erősen vázlatosak. Minden életrajzot olyan irodalmi, levéltári, adattári hivatkozások zárnak, amelyekből az illető személyek adatait merítettük.

Ezek után időrendben található az azonos személytől eredeztethető dokumentumok.

Ismertetésükkor a következő rendet követtük.

- Anyag, méret.
- Amennyiben képet, fényképet is ábrázol, annak leírása.
- A rajta olvasható szöveg szöveghű, eredeti írásmódnak megfelelő közlése. Az eredeti írásmódot mindenütt megtartottuk, tekintettel arra, hogy az hűen tükrözi az illető személy műveltségét, íráskészségét, jó, gyengébb vagy rossz helyesírását. Így pl. a világhírű Lóczy professzor igen csak takarékos ember lehetett. Legalábbis az ékezetekkel meglehetősen csínján bánt. Megjegyzem azonban, hogy az esetenként

¹⁹ - r. - r.: Laczkó Dezső forrás. VH XLIII. évf. 24. szám /1935. jún. 16./ 1-2., Laczkó-forrás felavatása. VH XLIII. évf. 34. szám /1935. aug. 25./ Veszprémi ünnepi hetek melléklet 1-2.

²⁰ Dr. med. Medgyessy Ferenc (Debrecen 1881. jan. 10. – Budapest 1958. júl. 19.) orvos, Kossuth-díjas szobrászművész. (RÉVAI XX. /1927/ 647., XXI. /1935/ 592., LÁSZLÓ 1968., DANKÓ – MÓDY 1978. 340-351.)

²¹ Gr. E.: Új szobor. VH XLV. évf. 34. szám /1937. aug. 22./ 5., Vajkay Aurél: A Laczkó-szobor. VH XLV. évf. 35. szám /1937. aug. 29./ 3-4., dr. R-I S-r: A Laczkó-szoborról. VH XLV. évf. 36. szám /1937. szept. 5./ 3-4., A veszprémi Lackó Dezső-szobor leleplezési ünnepélye. VH XLV. évf. 44. szám /1937. okt. 31./ 2.

²² A Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 27., Kegyes-tanítórendiek értesítője 1928-1929. 79., A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 35-36., Kegyes-tanítórendiek értesítője 1929-1930. 54-58. az emléktábla fényképével, A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 18-19. között az emléktábla fényképe.

terepen, fedezékben, lövészárokban, láda, háti bőrönd tetején vagy kenyérsákra fektetve írt tábori lapok nem szépírási gyakorlat céljából készültek. Ezeknek elsődleges feladata a híradás volt: még élek! Idegen nyelvű szövegeknél azoknak magyar fordítása is szerepel. Az olvashatatlan, kibetűzhetetlen részeket pontozással, a bizonytalan olvasatú szavakat zárójelbe tett kérdőjellel jelöltem meg.

- A dokumentumon található katonai, postai és múzeumi bélyegzők ismertetése.
- Gyűjtemény és leltári szám, lehetőleg a régi szerzeményi naplószámmal együtt. (Mindazon dokumentumok, ahol ennek ellenkezőjét nem tüntettem fel, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumban találhatóak.)
- Múzeumba kerülés időpontja, gyűjtő, illetve ajándékozó személye.

Veszprém, 2010. január havában

Rainer Pál
muzeológus

BABOS DEZSÓ

Veszprém 1884. március 9. – Budapest 1970. november 20.

1899. augusztus 27.-én lépett be a piarista rendbe Vácon. 1905. április 20.-án tett örök fogadalmat. 1907. június 27.-én szentelték pappá.

1901-1902 végezte a gimnázium 7-8. osztályát Kecskeméten. 1903-1906 teológiát, valamint az egyetemen magyart és latint hallgatott Kolozsváron. 1907 gimnáziumi tanár Debrecenben és Szegeden, 1908-1912 Szegeden, 1913-1924 Veszprémben (magyar, német, latin, gyorsírás, valamint 1916-1917-ben magyar óraadó tanár a veszprémi felsőkereskedelmi iskolában is), 1925-1928 Budapesten, 1928-1933 ismét Veszprémben, 1934-1941 újra Szegeden. 1942 beteg volt Szegeden. 1943-1946 gimnáziumi tanár, vicerektor és gazdatiszt Tatán. 1947-1948 vicerektor és spiritualis Mernyén. 1949-1950 vicerektorként nyugalomban Nagykanizsán. 1951-1956 nővéreknél Baracsán. 1957-1970 nyugdíjban Budapesten. (Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 28., 1916-1917: 12., 17., 39., LÉH – KOLTAI 1998. 40.)

1. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.8x8.8 cm.

Veszprémben, a püspöki palota²³ kocsifelhajtójának jobb oldala előtt álló hét piarista diák, középen paptanár osztályfőnökükkel. Az egyes figurák tussal megszámozva.

Hátoldalán fekete tussal írt magyarázat: A veszprémi kegyesrendi főgimnázium VIII. osztályának hadbavonuló tanulói. Veszprém, 1915. márc. 23.²⁴

1. Auerhammer József²⁵,
2. Bokrossy Zoltán²⁶,
3. Héger Endre²⁷,
4. Babos Dezsó osztályfőnök,
5. Kanczler János²⁸,
6. Virágh Sándor²⁹,
7. Ligeti Lajos³⁰,

²³ Ma érseki palota, Veszprém, Vár utca 16.

²⁴ Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 20. A tanulók besorozásáról beszámolt a korabeli veszprémi sajtó is: Diákkatonák. VH XXIII. évf. 14. szám /1915. ápr. 4./ 8., Hadi érettségi. VH XXIII. évf. 17. szám /1915. ápr. 25./ 4.

²⁵ 1915-ben érettségizett elégséges eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.)

²⁶ 1915-ben érettségizett elégséges eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) Az 1930-as években gyógyszerész Pestszenterzsébeten. (Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 47.)

²⁷ 1915-ben érettségizett, jeles eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) További sorsáról lásd levélváltását Laczkó Dezsővel, 1932-ből, ugyanezen kötet függelékében.

²⁸ 1915-ben érettségizett elégséges eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) Az 1920/1930-as években veszprémi malomigazgató, később városgazda, Veszprém Kossuth L. u. 36., majd Petőfi u. 1. alatti lakos. Nevét Kaposira magyarosította. (Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 55., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 48.)

²⁹ 1915-ben érettségizett jó eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) Az 1920/1930-as években gyógyszerész, Budapest VI. Hungária krt. 107. alatti lakos. (Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927., 56., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 48.)

³⁰ 1915-ben érettségizett elégséges eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) A m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred tartalékos hadnagya. Az 1930-as években adóügyi jegyző Zircen. (HERCZEGH 1936. 442.)

8. Válint János.³¹-

Múzeumi körbélyegző Veszprém vármegye címerével, „* VESZPRÉM VÁRMEGYE MÚZEUMA * VESZPRÉMBEN 1903” felirattal. Átmérője: 3.4 cm, lila színű. (A későbbiekben szereplő valamennyi múzeumi körbélyegző ugyanilyen, ezért ezeknek további leírásától eltekintettünk.)

Legújabbkori gyűjtemény 69.2739. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4501/1915. március 23. Babos Dezső ajándéka)

Dr. BERCZKY JENŐ

Az I. világháború alatt a m. kir. 20. (nagykanizsai) honvéd gyalogezrednél, később a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednél szolgált. 1915. május 15.-én vonult be egyévi önkéntesként. Tartalékos tiszti iskolát végzett. 1916-ban az orosz harctéren részt vett a Zalescsiki, Delatin, Kolomea környéki harcokban (Bruszilov-féle támadás³²). 1916 augusztusától hadnaggyá lépett elő és ténylegesítették. 1917. február 6-án a XXV. menetzászlóaljjal vonult az olasz harctérre, ahol részese volt a Kostanjevica és Selo környéki harcoknak, mint a 31/II. zászlóalj első segéd tisztje. 1918. november 1.-én főhadnaggyá lépett elő. Frontszolgálatára összesen 21 hónap.

1935. március 6.-tól szolgálaton kívüli viszonybeli százados. 1936 táján szövetkezeti osztályfőnök Budapesten.

Kitüntetései: Ezüst- és Bronz (1917. jún.) Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján kardokkal, Bronz Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme. (Irodalom: Tiszti kinevezések. VH XXIV. évf. 34. szám /1916. aug. 20./ 4., Katonai kitüntetés. VH XXV. évf. 24. szám /1917. jún. 17./ 3., HERCZEGH 1936. 240., 251. csoportképen a 25. számmal megjelölve, 255., 286. arcképpel)

2. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14.1x9.1 cm. Tintaceruzával írva.

Feldpostkarte.

Tábori-Levelezőlap.

fejléccel. Diese Karte geniesst als Fekdpostkarte Portofreiheit. (magyarul: Ez a lap, mint tábori postai levelezőlap portómentességet élvez.) jelzéssel.

ifj. Mitsky Aladár IV. gimn. tanulónak

Veszprém Villator 4. Hugarn - (sic!)

GALICIA 1915. XII. 31.

KEDVES PUBLI!

Itt küldök egy idyllt a háboruból.

Üdvözli: Jenő

A tábori lapon tintaceruzával rajzolt tréfás jelenet. Egy fához bilincselte elfogott kucsmás kozákokat térdelő osztrák-magyar gyalogos közlegény készül agyonlőni, mellette lóháton ülő

---

³¹ 1915-ben érettségizett elégséges eredménnyel a veszprémi piarista főgimnáziumban. (Kegyes-tanítóréndiek értesítője 1914-1915: 94., 95.) A m. kir. (veszprémi) 31. honvéd gyalogezred tartalékos hadnagya, 1917. májusában a 4. század beosztott tisztje. (HERCZEGH 1936. 249., 442.). Az 1920/1930-as években m. kir. vámszaki tiszt, utóbb főtitest Balassagyarmaton. (Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 56., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 48.)

³² Bruszilov, Alexej Alekszejevics (Tiflisz 1853. aug. 19. – Moszkva 1926. márc. 17.) orosz, majd szovjet hadvezér. A róla elnevezett 1916 jún.-júl.-i offenzíva során, Bukovinában mintegy 60-120 km mélyen áttörte az osztrák-magyar vonalakat, de tömegtámadásai saját részén is óriási áldozatokkal jártak. (RAVASZ 2000, 88-89., arcképpel)

osztrák-magyar tiszt kivont kardjával tüzet vezényel. Felirat: CÉL! TŰZ!! Jobb szélén sírhalom, KOZÁKOK felirattal jelölt kettőskereszttel.

Feladó: Bereczky Jenő hdpr. III/20. I. Békési ddr. Tábori posta: 72

Elmosódott alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímerrel, „...gyalogzászlóalj ... parancsnokság” felirattal. Átmérő: 3.9 cm, lila színű.

Tábori posta körbélyegző „K.u.K. FELDPOSTAMT 72/ -2. 1. 16.” (magyarul: cs. és kir. 72. tábori postahivatal 1916. I. 2.) felirattal. Átmérő: 2.8 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.334. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

3. Rajz

Papír, 8.3x13 cm.

Bereczky Jenő hadapród ceruzarajza. Török vagy bosnyák gyalogos katona, fején fezzel, nagy bajusszal, csizmába tűrt buggyos nadrággal, jobbában szuronyos puskával.

Hátlapján múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.385. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4526.e/1915. április, Mitsky Aladár³³ gimnáziumi tanuló ajándéka)

4. Rajz

Papír, 8.9x14 cm.

Bereczky Jenő hadapród ceruzarajza. Német katona vázaltszerű skicce, fején csúcsos sisakkal (ún. Pickelhaube), magas állógalléros kabátban.

Hátlapján múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.387. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4526.e/1915. április, Mitsky Aladár gimnáziumi tanuló ajándéka)

BILOVESZKY JÓZSEF

Világi helyettes tanár (magyar, latin, történelem, görögptló irodalom, egyházi és műének) a veszprémi piarista főgimnáziumban. Lakása: Veszprém, Báthory utca 8. 1913-ban Bercsényi Miklós egy 1709-ből származó levelét ajándékozta a Veszprémvármegyei Múzeumnak. Bevonult 1915. december 15-én tényleges népfelkelői szolgálatra a m. kir. (31.) veszprémi honvéd gyalogezredhez. Elöljárói azonban hozzájárultak, hogy katonaként is taníthasson a gimnáziumban. 1916-ban a tényleges katonai szolgálat alól bizonytalan időre felmentették. Az 1915/1916-os tanévben az Augusztá-gyorssegélyalap³⁴ kraszniki érem³⁵ és „Aranyat vasért”³⁶ mozgalmainak megbízottja az iskolában. Az iskolai segélyező-egyesület pénztárosa. 1917. január 4.-én az ifjúság koronázási ünnepségén ő mondott beszédet IV. Károly király és Zita királyné koronázásának jelentőségéről. 1918-ban áthelyezték a szakolcai (Nyitra vm.) állami gimnáziumhoz. Utóbbi állomáshelyéről 1918 novemberében a csehszlovák megszállás

³³ Mitsky Aladár az 1915-1916. tanévben a veszprémi piarista főgimnázium IV. osztályának ismétlő tanulója volt. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 61.) A későbbiekben feltehetően kimaradt az iskolából.

³⁴ Nevét Wittelsbach, Augusztá főherceg asszonyról (München 1875. ápr. 28. – Regensburg 1964. jún. 25.) Habsburg, József Ágost főherceg (Alcsút, Fejér vm. 1872. aug. 9. – Rain bei Straubing, Bajorország 1962. júl. 6.) tábornagy feleségéről kapta. (HAMANN 1990. 58., RAVASZ 2000. 47.)

³⁵ A kraszniki érmet a Kraszniknál 1914. aug. 23-25.-én az oroszoktól zsákmányolt ágyúk anyagából készítették. Az érem vételárát a háborús rokkantak, özvegyek és árvák segélyezésére fordították.

³⁶ Az „aranyat vasért” mozgalom során a hadicélokra felajánlott aranytárgyakért cserébe az ajándékozó egy vas emlékgyűrűt kapott, amelyet többnyire az „aranyat vasért” felirat (vagy ugyanez németül: Gold gab ich für Eisen) díszített.

elől várandós feleségével Budapestre menekült. 1925-ben Budapest IV. Irányi utca 12. IV. emelet 8. szám alatti lakós.

Munkája: Adalékok a rézpenz és adózás történetéhez II. Rákóczi Ferenc korában (1703-1711). Kegyes-tanítórendiek értesítője 1913-1914: 3-46.

(Irodalom: Múzeum évi jelentése 1913 /1914/ 8., Kegyes-tanítórendiek értesítője 1912-1913: 33., 1913-1914: 47., 51., 70., 1914-1915: 37., 68., 1915-1916: 13-14., 19., 22., 28., 51., 1916-1917: 11., 17., 40., 1917-1918: 6., 13., 1919-1920: 3., Koronázási ünnepélyek. VH XXV. évf. 1. szám /1917. jan. 7./ 4., LDM múzeumtörténeti adattár 48852/1977., Biloveszky Józsefnének írt levelezőlap, Dicsőszentmárton 1916. nov. 13. LDM legújabbkori gyűjtemény 73.4947.)

5. Levél

Levélpapír, ORIGINAL NEUSIEDL COMMERCIAL-POST vízjellel³⁷, 46x29 cm, nyolcadrét hajtvva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Kassa-Harang u. 21. 1918. VII. 31.

Mélyen Tisztelt Kedves Jó Igazgató Úr!

Úgy-e nem neheztel a megszólításért? Nem tehetek róla még nem tudtam magam beleélni, hogy másképen szólítsam, dacára a szállongó híreknek és ujságbéli értesüléseknek, melyek az Igazgató Úr lemondásáról regélnek. Hát bizony én a magam részéről igen nehezen fogok beleszokni az új helyzetbe, és végtelenül fogom nélkülözni az Igazgató Úr kellően soha ki nem érdemelt jóakarató pártfogását, de hát az a fontos, hogy az Igazgató Úr úgy látta jónak. És tényleg a háborús esztendőik idegörlő gondjai közepette ez a legradikálisabb és legegyszerűbb megoldás. Nyugalmat, gondtalanságot és ami talán a legfőbb zavartalan függetlenséget szerzett ezáltal Magának a Mélyen Tisztelt Igazgató Úr, s mindezekre bizony rászolgált.

Szíves értesítését hálásan köszönöm, viszont értesítem az Igazgató Urat, hogy a Rendfőnök Úr³⁸ által adott alkalmazást köszönettel fogadom. Miután úgylátszik egyelőre nem számíthatok más alkalmazásra nem is tudok mást tenni. Mint lesz, hogy lesz a jó Isten tudja. Egymásnak teljesen ellentmondó autentikusnak³⁹ mutakozó értesüléseim vannak, de hát az írás beszél. Ilyen nem létében azonban maradnom kell, ha betéví falatomat meg akarom keresni, bár a változott viszonyokban ezer üdítő okot látnék a csöndes és zajtalan távozásra. Mindenesetre várakozó álláspontot kell elfoglalnom, talán csak adódik valamilyen megnyugtató megoldás is.

Eddigi nyaralásunk bizony nem sikerült. Útközben Tállyán⁴⁰ úgylátszik fiam is én is megfáztunk. Egy hétig én nyavalyogtam, hűlés láz és egyéb (sic!) ilyenféle kellemetességek jutván osztályrészül, azután Luskó(?) betegedett meg. Két oldali tüdőhurut lázzal, két heti fekvéssel, ehhez erősmértékű szamar hurut járult, mely éjszakáinkat teljesen megrontotta. Néha tízszer is fel kellett hozzá kelni oly erős köhögési rohamai voltak hányással. Nagyon legyengült, lefogyott. Napközben meg állandóan az ágya mellett kellett ülni, úgy hogy én jóformán kimerültem. Hétfőn 29.én jöttünk Tállyáról ide, és a levegő változás jó hatásai már is mutatkoznak. Kevesebbet köhög az éjszakák nyugodtabbak, úgy hogy itt talán összeszedjük magunkat valamennyire.

Egyébként hát csak megvagyunk. Sokat gondolunk haza, és őszintén szólva kezdünk már haza is vágyakozni. Hiába minden kellemetességek mellett, amivel az idegen helyeken való

³⁷ Nezsider (Moson vm., ma Neusidl am See, Burgenland, Ausztria) papírgyára ma is működik még. (Koncz Pál főrestaurátor kollégám szíves közlése.)

³⁸ A Magyar Piarista Rendtartomány főnöke 1912. júl. 12. – 1918. júl. 9. között Hénap Tamás (Kosd, Nógrád vm. 1859. jún. 21. – Budapest 1934. márc. 15.), 1918. júl. 9. – 1923. szept. 1. között Szinger Kornél (Hőgyész, Tolna vm. 1863. aug. 8. – Eger 1950. dec. 24.) volt. (LÉH – KOLTAI 1998. 148., 372-373., 467.)

³⁹ autentikus = hiteles (latin)

⁴⁰ Tállya (egykor Zemplén vm., szerencsi j., most Borsod-Abaúj-Zemplén m.)

kóborolás jár, egy idő múlva csak meg-meg jelenik az elhagyott otthon képe és feltámadnak a megszokott kedves emberek, és ily esetben bizony szeretnénk haza-menni. De hát majd csak elkövetkezik ennek is az ideje, és legyünk őszinték mentül később annál jobb. Nem sok örömmel várom az új esztendő.

Itt körülbelül aug. 10 éig maradunk. Ha tehát valami rendelkezése volna Mélyen Tisztelt Igazgató Úrnak tessék csak ide irányítani. Azután Tállyára. Ha esetleg másfelé mennék azt majd idejében tudatom.

Feleségem és édesanyám üdvözlét jelentve, maradok a Mélyen Tisztelt Igazgató Úrnak alázatos szolgája.

Biloveszky József

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977

6. Levél

Levélpapír, körbe foglalt, WESTMINSTER. PAPER köriratú királyi koronás vízjellel, 27.9x22.1 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Szokolca, Nyitra vm – 1918. X. 22.

Kedves Jó Igazgató Úr!

Nem frázis, hanem a való tényeknek legsűrűbbre tömörített rövid foglalatja azon kijelentés, hogy régóta készülök írni. Pontosán három hét óta, amióta jelenlegi lakásunkban elhelyezkedve úgy ahogy rendbejöttünk Hogy miért nem írtam arról már nehezebben tudnék számot adni. De azt hiszem az a rövid kijelentés, hogy nem volt reá időm így ebben a formájában semmiképen (sic!) sem állhat meg, mert az azon kifogások körébe utalandó, melyekkel a nekünk kellemetlen kötelességek halogatását szoktuk egyéb (sic!) hiányában több furfanggal, mint őszinteséggel okadatolni. De ha az előbbi okhoz hozzáfűzöm azon megszorítást, hogy nemvolt (sic!) elég kellően kihasználható időm, akkor körülbelül igazat mondtam. A délelőttök – bár a spanyol nyavalya miatt – majd egy hónapi szünetünk van (okt 10 – nov 4.) nem számítanak, mert akkor vagy akadt valamilyen irodai munka – lévén itt is irodista -, vagy pedig kaszinózás és heves politizálás folyik a tanáriban a minekünk nagyon is elevenünkbe vágó napi politika eseményei felett, a délutánok pedig eddig még mindig valamilyen házi teendővel jártak, az esték, a szelid lámpafényes esték, a tompán világított kényelmes, békés esték, csöndes – távolbabszélésre biztató, meditálásra ingerlő nyugalma – az itt nincs meg. Itt a havi 2 deciliter petróleum járulékok estéi vannak, a maguk búsító sötétségével, komorító üres némaságukkal, gondolatokat elnyomó szomorúságukkal, a tépelődések bizonytalanságot terjesztő vibrálásaival. Itt este nincs, itt csak sötét éjszaka van a szónak tényleges és képletes értelmében is.

Képletes értelmében véve azért, mert kezdünk olyan stádiumba kerülni, mikor anyagi és testi existenciánk jövőjét a legsötétebb homály fedi. Intézetünk hivatása a magyarosítás lenne, ezért verekszik, küzd, dolgozik itt minden tanár – egy-két kivételtől eltekintve, akik eltántorodva a magyar eszme vezérlő csillagától – pánszláv velleitásokkal⁴¹ kacérkodnak – és ezen törekvés az itt tanyázó pánszláv agitátorok munkakörét keresztezvéen ellehet gondolni, hogy kevés szimpatiát keltett maga iránt. Itt két külön eszmevilágban élő (sic!) társadalmi réteg van. A magyarok és pánszlávok világa. Sajnos úgy látszik ez utóbbiaknak most érkezett el az idejük. És ezt kezdik már éreztetni főképen persze a jött mentekkel, - csekélységemet sem véve ki. Nem lehessen tudni ezen zavaros időkben, mikor évezredes alkotások alaperesztékei recsegnak, mit hoz a holnap, de ha pánszláv mozgolódásokról, cseh brigádok toborzásáról, a magyarországi tót megyék anektálásáról olvas vagy hal, jusson eszébe az a szerencsétlen familia, akit a sors kegyetlensége ilyen borzalmas időkben dobott ezen forrongó események egyik gócpontjába. Talán csak a közelség mutatja ily nagynak ezeket a dolgokat, de rémítő még el is gondolni, hogy feleségem mostani állapotában esetleg télvíz idején

⁴¹ velleitás = irányzat, áramlat (francia)

mennünk kell innen, esetleg nem éppen – jószántunkból. Remélem, hogy nem így lesz de hát pesszimista lettem, mióta itt vagyok.

Egyébként meg vagyunk csöndesen. Lakásunkat már teljesen rendbehoztuk és az elég kényelmes és szép. Külön vendégszobánk nagy örömmel venné az Igazgató Úr látogatását. Hogy mi lelkünkben örülnénk mondani sem kell. A megélhetés itt sem rosszabb, mint másutt. Csak egy baj van az ember nem tud a néppel beszélni. Mindig tolmács kell ez pedig az üzletek sikerességét nagyban befolyásolja lévén itt a pan magyarszki⁴² nem szívesen látott. A spanyolt⁴³ eddig hála Istennek kikerültük pedig itt is sokan halnak meg oly erős a járvány. Eddig a lakosságnak kb. 60%-a átment rajta. Feleségem szegény sokat küzdök, mert nem tudunk cselédet kapni és dolog mégis csak van mindig.

Üdvözölve a kollégákat zárom soraimat.

Feleségem tiszteletét és üdvözetét küldi Igazgató Úrnak, én a legmélyebb hálával és tisztelettel maradok ragaszkodó híve:

Biloveszky József

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977

7. Levél

Levélpapír, 29.6x23.1 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Budapest - IX. Ráday u 9. fszt. 6. 1918. nov. 24.-

Mélyen Tisztelt Kedves Jó Igazgató Úr!

Amiről legutolsó Szakolcáról írt levelemben csak mint sejtésről tartottam, hogy tartani lehet az atyafiak nyugtalankodásától és a cselákok benyomulásától és ezzel kapcsolatban a mi szaladásunktól, az – sajnos – sokkal hamarabb lett szomorú valóság, mint eredetileg hittük. Illetőleg, hogy teljesen híven tárjam fel gondolataimat – leglázásabb álmaimban sem tudtam olyan gyalázatos slamasztikát elképzelni, amilyenbe mi – örök dicsőség Wilson⁴⁴ úrnak – keveredtünk. Mindenünket hátrahagyva két kézításkával fölszereltem, éjnek idején szökve, mint a fegyencek – kellemesnek éppen nem mondható utazgatás után Bécsen keresztül jutottunk ide Budapestre. Itt most nyugodtan és elég jól vagyunk, csak hát tele gonddal, búval bajjal, aggodalommal otthagytunk holmink és jövőnk iránt.-

Az ujságokban közölt hírek kiegészítésére közlöm, hogy a legpiszkosabb és alávalóbb ferdítéseket tartalmaznak azok a cseh jelentések, melyek arról regélnek, hogy ők a helyi hatóságok hívására és a rend fenntartására vonultak (sic!) be. Nov: 4.-én hétfői napon – mikor az egész vidéken a legnagyobb nyugalom volt – a helyi emberekből alakított bizottságok megjelentek a közigazgatási hatóságok előtt és hivatkozva a cseh-szlovák Nemzeti Tanács határozatára, mely szerint egész Felső-Magyarország Ungvárig Tokajig Gyöngyösön – Váczig – Érsekújvár – Pozsonyig csehországhoz (sic!) kapcsolhatók – a magyar hatóságokat kirúgták – s átvették a közigazgatást.⁴⁵ A kített jegyzők ellen persze feltámadt a nép megkezdődött a tánc – a pusztítás – rombolás – és ekkor az új tót hatóságok – rendesen nagyon gyanús műveltségű elemek – korcsmárosok – suszterek s más effélék – segítséget kértek a csehektől. Ezt ők úgy nevezik, hogy a magyar közigazgatási tisztviselők elhagyták helyüket, anarchia keletkezett, amit meg kellett akadályozni, illetve el kellett nyomni. A közigazgatás után sor

⁴² pan magyarszki = magyar úr (szlovák)

⁴³ Utalás az 1918 őszi spanyolnátha járványra, amely számos halálos áldozatot követelt.

⁴⁴ Wilson, Woodrow Thomas (Staunton, Virginia 1856. dec. 28. – Washington 1924. febr. 3.) 1913-1919 között az Amerikai Egyesült Államok 28. elnöke. (RAVASZ 2000. 733., arcképpel) A levélbeli utalás Wilson egyik békeprogram pontjára, a népek önrendelkezési jogára vonatkozik, amelyet a világháborút lezáró Párizs környéki békénél azután a győztesek nem vettek figyelembe.

⁴⁵ 1918. nov. 4.-én Szakolcánál érkeztek a határra a csehszlovák ideiglenes kormány által felállított szlovák ideiglenes kormány tagjai – Šrobár, Vavro (elnök), Dérer, Ivan (katonaság, rendőrség), Štefánek, Anton (iskolaügy), Blaho, Pavel (ellátás) – valamint Štik, Jozef tábornok, „a csehszlovák hadsereg felvidéki csapatainak főparancsnoka”. A kormány működése a csehszlovák kormány Prágában történt nov. 14.-i megalapításával ért véget. (RAVASZ 2000. 814., Szlovák történelem lexikona 2003. 148.)

került minden állami intézményre így a mi gimnáziumunkra is, ahova az intézeti hittanár vonult (sc!) be, mint a cselákoktól kinevezett direktor és dobált ki édes mindnyájunkat keserves állásunkból. Miután az anyaországgal minden összeköttetést megszakítottak – mi 14 napig azt sem tudtuk van-e ép ember még Magyarországon. A disznók már arról regéltek, hogy a cselákok Eperjesen és Kassán vannak és Pozsony elfoglalása után Pest ellen készülnek. Miután hozzánk nem férhetett senki, pedig feleségem miatt is igen nagy szükségünk volt valakire, megpróbáltuk mi a rokonsághoz eljutni – és minden nagyobb kalamitás nélkül sikerült. Most itt „urizálok”. Fizetést kapok – de dolgot nem. Állítólag be leszek néhányad magammal együtt osztva az V. ügyosztályba ideiglenes szolgálattételre – a felgyülemllett restanciák feldolgozására, - de hát óriási a zűrzavar most a minisztériumban⁴⁶ is – mindenütt új emberek, akik bizalmatlanok és gyanakodók és nem egy-könnyen dülnek be a még oly éles dialektikának sem. Annyit már elértem, hogy fizetésemet és illetményeimet állandóan ide utalták át Pestre, hát talán most a gombhoz könnyebb lesz kabátot varrni. Nekem mindenesetre álmaim beteljesedése volna egy min.i beosztás mert tudom, hogy ha egyelőre ez ideiglenes volna is, onnan már nem igen löknének ki vidékre. De hát a jó Isten tudja hogy mint fordul. Ha az a fene sok annexió beüt, amire ezek a bitangok fenik a bicskájukat a magyar tisztviselői kar mehet kapálni az factum. Ki a csuda hitte, hogy a béke ilyen cudarúl gyalázatos is lehet. Én már az irányban is morgolódok, hogyha minden kötél szakad valami bankba becsúsznak, - mert hát új pályát kezdeni, ahhoz már vén fiú vagyok. Irjon pár sort Kedves Jó Igazgató Úr mi minden történt abban a csendes pátriában, melyből veszttemre távoztam. Hja de az embert vágyai vezérlik ö. m. a. f.⁴⁷ Feleségem szíves üdvözetét jelente, maradok az Igazgató Úrnak mindenkori hálás tisztelő „polgártársa”⁴⁸ Biloveszky Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977

CSEKME KÁROLY

Hivatásos katonatiszt, százados.

Székely származású. A nagyváradi honvéd hadapródiskolát végezte. 1904-től hadapród-tiszthelyettes a m. kir. 13. (pozsonyi)-, majd a 17. (székesfehérvári) honvéd gyalogezrednél (tatatóvárosi zászlóalj). 1913-tól szolgált a 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred tatatóvárosi zászlóaljánál, ekkor már főhadnagyként. Az 1913-1914-es tanévben a veszprémi piarista főgimnázium diákjainak katonai kiképzését vezette. A hadba vonuláskor, 1914 augusztusától a 31/II. zászlóalj géppuskás osztagának parancsnoka. 1914. szeptember 11.-én légnyomástól könnyebben sebesült, majd 1914. október 23.-án betegen távozott a harctérről. 1915. január 11.-től újra a fronton volt. Kezdetben a II. zászlóalj-, 1915. február 2.-től a 7. század-, 1915. március 8.-tól ismét a II. zászlóalj parancsnoka. 1915. március 8.-án megint betegen távozott. 1915. október 1.-én a XV. menetzászlóalj parancsnokaként érkezett Wladimir-Wolinszkijba, ekkor már századosként. 1915. október 23.-tól ismét a II. zászlóalj-, majd 1915 decemberétől a III. zászlóalj parancsnoka egészen 1916. július 5.-ig, amikor a Stochod mentén gránát légnyomástól megsebesült.

Felgyógyulása után, saját kérelmére, az erdélyi harctéren szűkebb hazája védelmében vett részt, a 34. honvéd gyalogezrednél (1916-1917). 1917 nyaratól a Piave-fronton a m. kir. 6. (szabadkai) népfölkelő gyalogezred zászlóalj-, utóbb ezredparancsnoka a háború végéig.

⁴⁶ A m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumról van szó.

⁴⁷ A rövidítést feloldani, értelmezni nem sikerült. Esetleg: öt meg a fentvaló(?).

⁴⁸ Utalás a Károlyi Mihály-féle „őszirózsás” forradalom alatt divatba jött megszólításra.

Betegségei (vérhas) és sebesülése után szolgált Veszprémben a pótzászlóaljnál és három hónapig gyalogsági kiképzőként a m. kir. (pápai) 7. honvéd huszárezred póttesténél is. Harctéri szolgálata összesen 28 hónap. 1921 szeptemberében saját kérésére nyugdíjazták. 1936-ban nyugállományú századosként Bakonyszentlászlón (Veszprém m.) élt. Kitüntetései: Katonai Érdemkereszt 3. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal (1916. dec.), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján kardokkal (1916. júl.), Károly Csapatkereszt, Sebesülési Érem, Magyar Háborús Emlékérem rohamsisakkal és kardokkal, 1908-as Jubileumi Emlékkereszt, Osztrák Háborús Emlékérem. 1914-ben a magyar és a lengyel barátkozás jelvényét ajándékozta a Veszprémvármegyei Múzeumnak.⁴⁹

(Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1913-1914: 78., Kitüntetések. VH XXIV. évf. 29. szám /1916. júl. 16./ 3., Katonai kitüntetések. VH XXIV. évf. 50. szám /1916. dec. 10./ 4., HERCZEGH 1936. 12., 32., 51., 71., 78., 100., 125., 130-131., 142-143., 188., 190., 195., 199., 202-204., 206-210., 213-214., 218., 224., 361. arcképpel)

8. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14.1x9 cm. Grafitceruzával írva.

Feldpostkorrespondenzkarte.

(magyarul: tábori postai levelezőlap) fejléccel. Portofrei. (magyarul: portómentes) jelzéssel. Nagyságos és főtisztelendő Kegyesrendi Rendház tanári tanári (vagy szójátékkal tanári kanári?) karának (sic!)

Veszprém főgymnázium

Kedves Kollégák, főtisztelendő Uraim!

Sajnálom, hogy személyesen nem mondhattam köszönetet a szives látásért és fogadtatásért és hogy nem tudtam elbucszni, azonban sürgőnyi parancsra 4 órai időn belül vasutra szálltam. Jelenleg már újból itt vagyok a lövészárokban, 200 lépésre a muszkáktól és harctéri zene szórakoztat minket, az ágyu a nagybögő szerepét játssza.

Különben ha folytonossági hiányt nem szenved bőröm és újból kedves körükbe zuhanok egykor, „népies előadásban” megtartom tapasztalatom alapján beszámolómat, melyhez hasonló jókat stb. Szives és hazafias üdvözet Csekme főhnd.

Feladó: Csekme főhndg. 31. honv. gy.e. Tábori posta 102.

Elmosódott alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. 79...

MENETZÁSZLÓALJ/ GAZDASÁGI HIVATALA” felirattal. Átmérő: 3.4 cm, lila színű.

Tábori posta körbélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 914 DEC. 28.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Laczkó Dezső ceruzás jelzésével: V. (válasz?) 915. I. 11.

Legújabbkori gyűjtemény 69.296. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

9. Levelezőlap

Kartonpapír, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

Jelmezes színésznőt ábrázoló, színezett fényképes levelezőlap, a művésznő cirilbetűs nevével és a szerep megnevezésével: КАТЕРИНА РУБЧАКОВА „МАРУСЯ БОГУСЛАВКА” (magyarul: Katerina Rubcsakova „Maruszja Boguszlavka”). Hátlapján szintén cirilbetűs jelzés: Накладом С. М. П. в Кракові. Репродукция застережена. 1914. (Nakladom SZ. M. P. v Krakovi. Reprodukciya zaszterezsena. 1914.) Ser. 115.-6.

Nagyságos Laczkó Dezső kegyesrendi főtisztelendő urnak, főgymn. igazgató stb.

Veszprém Ungarn

⁴⁹ Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 277. old. 4432/1914. dec. 20. a magyar és lengyel barátkozás jelvénye. (Ajándékozó hozta az orosz lengyelorsz. harctérről) Csekme Károly h. főhadn.

Még azt gondolják az én kedves „Kollégáim” hogy már nem sorolok az élők közé, hosszabb hallgatás után ezennel életjelt adok magamról és egyuttal tiszteletteljesen és szívesen üdvözlöm az urakat. Már teljesen elharctériesedtem oly régen voltam magyar földön. Ismételt üdvözlöt. Csekme százados

Feladó: Csekme százados 31. honv. gy.e. 3. zlj. parancsnoka. – Tábori pósta 102.

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezred */ III. zászlóalj/ parancsnoksága” felirattal. Átmérő: 3.6 cm, lila színű.

Tábori posta körbélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102./ 916 ÁPR. 30.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.330. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

GRÁCZI FERENC

1918-ban a veszprémi piarista főgimnázium I. osztályos tanulója volt.

10. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 14x9.1 cm, barnás árnyalatú.

Lombját vesztett nyírfaerdőben vizes, mocsaras részt átívelő fahíd, mellette kihegyezett karósról és drótakadályok.

Hátulján ceruzával írt magyarázat: Akadályok a rokitnói mocsarak állásai előtt. –

Legújabbkori gyűjtemény 69.145. (Szerzeményi napló 1903-1923. 50866/1918. november, Gráci Ferenc I. osztályos tanulóól)

Miután ugyanennek a felvételnek a reprója megjelent a 31. honvéd gyalogezred ezredtörténetében (1936)⁵⁰, a fénykép nagy valószínűséggel a Schamschula gyerekektől kerülhetett iskolatársuk, Gráci Ferenc tulajdonába. Az ezredtörténet magyarázata: Akadályöv az állások előtt. (1915 október – 1916 június között)

11. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 14x9.2 cm, barnás árnyalatú.

Erdős vidéken kanyargó lövészárók szélén, lenagyolt rönkfákra felállított aknavető mellett öt magyar honvéd. Az aknavető mögött, az árokban álló alak egy tizedes.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.139. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5086/1918. november, Gráci Ferenc I. osztályos tanulóól)

Miután ugyanennek a felvételnek a reprója megjelent a 31. honvéd gyalogezred ezredtörténetében (1936)⁵¹, a fénykép nagy valószínűséggel a Schamschula gyerekektől kerülhetett iskolatársuk, Gráci Ferenc tulajdonába. Az ezredtörténet alapján a felvétel pontos meghatározása: a m. kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezred egyik aknavetője. Sofiewka (Orosz-Lengyelország), 1916.

GRIMPLINI ADOLF

† hősi halált halt: Kirlibaba (Bukovina) mellett 1916 nyarán

⁵⁰ HERCZEGH 1936. 195. old. jobb oldali ábra

⁵¹ HERCZEGH 1936. 208. old. ábra

A veszprémi piarista főgimnáziumban végzett 1914-ben. Mint az iskola kitűnő tornásza díszoklevelet és 20 Korona jutalmat kapott. 1914 őszétől katona. Tartalékos zászlós a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezredben, majd az 1915 júniusában Pozsonyban – részben Veszprém megyei legénységből - megalakult m. kir. 307. honvéd gyalogezredben. 1916. június 5-én érettségizett.

(Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1913-1914: 78., 96., 1915-1916: 20., 67., 1916-1917: 8., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 35.)

12. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 14x9 cm, barnás árnyalatú. Ideal-Postkarte. Ica Aktiengesellschaft, Dresden jelzéssel. Fenyőágakkal díszített, rögtönzött tábori oltár előtt miseruhába öltözött tábori lelkész öt hajadonfőtt térdeplő köpenyes honvédet áldoztat.

Hátulján Laczkó Dezső ceruzás írásával: Grimplini Adolf zászlós (19. ho. gyezr.) aj. V. 1916. V/1.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.105. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

13. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 8.9x14 cm, barnás árnyalatú.

Deszkákkal kibélelt és korláttal ellátott állásrészlet nyolc magyar katonával. Az elől középen ülő, kezével térdére támaszkodó, tábori sapkája bal oldalán jelvényeket viselő fiatal zászlós, valószínűleg Grimplini Adolf.

Hátulján Laczkó Dezső ceruzás írásával: Grimplini Adolf 19 ho. gyezr. zászlós aj. V. 1916. V/1.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.106. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

14. A Veszprémvármegyei Múzeumnak ajándékozott jelvény kíséző cédulája

Papír, 16.8x10.6 cm. Jegyzetfüzetből kiszakított, külső sarkain kissé legömbölyített lapon, fekete grafitceruzával írva.

40. fokos hadosztály (honvéd 6. 19. 29. 30. ezr.) fokos jelvénye.⁵² 1916. jan. 19. Rarancze-Toporoutzi harcok emlékére készítette és osztotta ki a hadosztály parancsnok, Nagy Pál tábormok.⁵³

Grimplini Adolf 19. ho. gy.ezb. zászlós aj.

Legújabbkori gyűjtemény 1978.9. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5100/1918. november)

HUMPLIK JÁNOS

Az I. világháborúban törzsőrmester a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezredben. 1916. április 24.-től az 5. századnál, május 17.-től az ezred ún. Finy zászlóaljánál (XIX. menetzászlóalj 1. és 2. százada, 12. honvéd gyalogezred két százada) szolgált. 1916 szeptemberében orosz hadifogságban volt Prochorovkán (tulai kormányzóság).

⁵² A 40. honvéd hadosztály az 1916 januári Rarantze-Toporoutzi harcok során – legalábbis részben – fokossal verte ki az állásaiba betört orosz csapatokat. Erre utal a jelvény ábrázolása.

⁵³ Vitéz Nagy Pál (Sajósenye, Borsod vm. 1864. szept. 8. – Budapest 1927. febr. 10.) osztrák-magyar, majd 1918 után magyar tábormok, legmagasabb rangja gyalogsági tábormok. 1915. szept. – 1918. nov. között volt a 40. honvéd hadosztály parancsnoka. (RÉVAI XX /1927/ 681., HOFMANN – HUBKA 1943. 220-222., fényképpel, RAVASZ 2000. 484.). Nagy Pálnak a hadosztály fokos jelvényét való szorgalmazásáról: BOZÓ 2007. 67.

Kitüntetése: 1. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1916. jan.).

Feltehetően a fia lehetett, HumplikLászló, aki az 1921/1922-es tanévben kimaradt a veszprémi piarista főgimnázium 1. osztályából.

(Irodalom: Kitüntetések. VH XXIV. évf. 7. szám /1916. jan. 30./ 4., Levél a fogságból. VH XXIV. évf. 44. szám /1916. okt. 29./ 5., HERCZEGH 1936. 204-205., Kegyes-tanítórendiek értesítője 1921-1922 /1922/ 11.)

15. Levél

Halványsárga színű levélpapíros, 22.2x17.9 cm, négyrét hajtott. Grafitceruzával írva. Borítékja hiányzik.

Jezus szent nevében 1915 X. 24.

nagyságos főtisztelendő úr

bocsanatot kérek, soraim mal főtisztelendő urtól. a kegyes rend muzeum nak, egy csekély orosz emléket ima könyvet ohajtok átt adni mivel nagyságos főtisztelendő úr szereti a gyűjteményeket, nagy orosz ország bol bugon (sic!) tuli Novoszjelki⁵⁴ falubol való.⁵⁵

teg nap éjjel érkeztem a harcztérol mint beteg hülés a betegségem és itt vagyok a szeminárium korházba⁵⁶, méltoztasék nagyságos főtisztelendő úr üdvözletem átt adni Tölcséry⁵⁷ főtisztelendő urnak. hálás tiszteletel.

Humplik törzsőrmester

Múzeumi körbélyegző.

Múzeumtörténeti adattár 48.853/1977

vitéz KÉKESY LŐRINC ANDRÁS

Feketeváros (Sopron vm.) 1891 - ?

Hivatásos katonatiszt, alezredes.

A pécsi honvéd hadapródiskolát végezte. 1910-ben avatták hadnaggyá a m. kir. 13. (pozsonyi) honvéd gyalogezredhez. 1914 nyarától szolgált a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednél.

A hadba vonulástól a 6. század egyik szakaszparancsnoka, főhadnagyi rangban. 1914. augusztus 30.-án Ravaruskánál megsebesült. A veszprémi kórházban ápolták. 1915. január 9.-től ismét a fronton volt. 1915. február 9.-én a Dunajec mentén súlyos gyomor- és bélvérzést kapott. Ezúttal Bécsbe került kezelésre. 1915 áprilisától megint a harctéren volt. Az 1915 júliusi krasniki csatában a 11. századot vezényelte, egyébként a 9. század parancsnoka. 1915. október 7.-én Karpilówkánál jobb felkarján és bal combján lövéstől sebesült. Felépülése után 1916 februárjától ismét a harctéren. 1916 májusában az ezred ún. Finy zászlóaljja (XIX. menetzászlóalj 1. és 2. százada, 12. honvéd gyalogezred két százada) 1. századának parancsnoka. 1916. június 21.-től a 2. század parancsnoka. 1916. június 29.-én, a Stochod

⁵⁴ A 31-es honvédek a Búgon való átkelés után, 1915. aug. 19.-én érték el Novosielki (napjainkban Nowosiólki, Lengyelország) községet. (HERCZEGH 1936. 179.)

⁵⁵ Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 288. old. 4599.m/1915. okt. 28. Humplik János törzsőrmester aj. orosz imakönyv. (LDM, adattár)

⁵⁶ A veszprémi várban lévő püspöki papneveldeben berendezett hadikórház.

⁵⁷ Tölcséry Ferenc (Kunszentmiklós, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. 1859. aug. 21. – Veszprém 1919. febr. 2.) piarista szerzetes, tanár. 1875-ben lépett be a rendbe, 1882-ben szentelték pappá. Vácon (1881-1882), Budapesten (1883-1884), Veszprémben (1885-1912) tanított a rend gimnáziumaiban. 1913-tól haláláig Veszprémben betegeskedett (megvakult, vesebajos). A Veszprémi Közlöny szerkesztője (1887-1890), a veszprémi Katolikus Legényegyesület vezetője, a veszprémi egyházmegye Legényegyesületeinek főfelügyelője (1898-tól), a Katolikus Legényegyesületek Országos Szövetsége alelnöke, a veszprémi egyházmegye szentszéki ülnöke (1902-től). Jelentős irodalmi és közéleti tevékenységet végzett. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1919-1920: 2., LÉH – KOLTAI 1998. 394., LECHNER 2003. 137.)

könyöknél, csaknem egész ezredével együtt fogságba esett. Az oroszok itt áttörve a jobbszomszéd 20. (nagykanizsai) honvéd gyalogezred védelmét, a 31-esek háta mögé kerültek, s előbb az ezred-, majd a zászlóalj- és századparancsnokságokat elfoglalva, hátulról fegyverezték le az ezredet.⁵⁸ Kékessy főhadnagy elfogásakor éppen övig levetkezve mosakodott fedezéke előtt. Omszk és Krásznójárszk fogolytáborában, majd Arizsemkája szénbányáiban raboskodott. 1920. július 13.-án tért haza.

1932. szeptember 13.-án Budapesten vitézzé avatták. 1936-ban őrnagyként Budapesten, 1939-ben alezredeként Érden élt.

Kitüntetései: Katonai Érdemkereszt 3. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal (1915. nov.), Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján kardokkal, Károly Csapatkereszt, Sebesülési Érem két sebesülési sávval, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Tiszti Szolgálati Jel (20-éves), német 2. osztályú Vöröskereszt Díszjelvény. (Irodalom: Katonai kitüntetések. VH XXIII. évf. 45. szám /1915. nov. 7./ 4., Katonai kitüntetések. VH XXIII. évf. 48. szám /1915. nov. 28./ 4., HERCZEGH 1936. 12., 20., 160., 162-164., 179., 184., 205., 209., 215., 217., 220., 223., 360. arcképpel, Vitézek albuma 1939. 251., 490. felülről 4. sor balról 3. kép)

16. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára: 1 fillér. M. kir. állami nyomda, Budapest jelzéssel.

Nagyságos Laczkó Dezső úrnak főgimnáziumi igazgató

Veszprém Ungarn

Kedves Igazgató Uram!

Megtisztelve olvastam viszon sorait. Hál Isten sokat szenvedett ezredünk száz napja nyugodalmasabb órákat élvez s veszteségei is minimálisak dacára hogy az ellenséggel a legélénkebb kontaktusban vagyunk oly annyira, hogy vagy egy fél órával ezelőtt sikerült egyet szolgálommá tenni majd a más világon.⁵⁹ Mélyen benn járunk az ellenség földjén s minden nap új és új babért hoz törhetetlen ezredünkre. Szív. üdv az összes urakkal egyetemben Kékessy fhgy

Rajvonal Or. Lengyelország 915 VI. 2.

Feladó: Kékessy főhgy 102. tábori posta 31. honv. gy. ezs 9. szd. parnoka

Elmosódott alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. VESZPRÉMI 31. HONVÉG GYALOG EZRED 3. ZÁSZLÓALJ/PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postai körbélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 915 JUN. - 3.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.293. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés).

17. Levelezőlap tábori levelezőlapnak használva.

Kartonpapír, 13.9x9.2 cm. Tintaceruzával írva.

POCZTÓWKA.

(magyarul: levelezőlap) fejléccel. A lublini királyi várról készült rajz kék színű reprodukciójával. LUBLIN, ZAMEK Królewski (magyarul: Lublin, királyi várkastély) felirattal.

Laczkó Dezső urnak főgimnáziumi igazgató

Weszprem

⁵⁸ Ez volt a 31. honvéd gyalogezred egyik legsúlyosabb veresége a világháborúban.

⁵⁹ Az ősmagyarok hite szerint, minden megölt ellenség szolgálk lesz a másvilágon.

A már több mint egy év óta vetélkedés tárgyát képező, de ma már meghodított s elfoglalt szép Lublin városából küld szív. üdvözeteket

Kékessy főhgy.

915. VIII. 6.

Feladó: Kékessy főhgy. 31. honv. gy. ezr. 9. szd. parnok

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. VESZPRÉMI 31.

HONVÉD GYALOG EZRED 2. ZÁSZLÓALJ/ PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 915 AUG. – 7.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.321. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4550.c./1915. május, múzeumigazgató gyűjtése). Érthetetlen, hogy az augusztusban írt tábori lapot, hogyan leltározhatták be májusban.⁶⁰

18. Tábori levelezőlap

Nyírfakéreg, 12.2x8 cm, kissé szabálytalan alakú, sarkai átlósan enyhén levágva.

Tintaceruzával írva.

Nagyságos Laczkó Dezső úrnak főgimnaziumigazgató

Veszprém

Szívélyes üdvözetet küld a most már igazi nagy „mostoha” Oroszországban – Breszt

Litovszk vár északi közelében církáló

Kékessy főhgy.

915 VIII. 27.

Feladó: Kékessy főhgy. 31. honv. gy. ezr. 9. szd. parnok. 102

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. VESZPRÉMI 31.

HONVÉD GYALOG EZRED 3. ZÁSZLÓALJ/ PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 915 AUG. 28.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.297. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4550.c./1915. május, múzeumigazgató gyűjtése). Érthetetlen, hogy az augusztusban írt tábori lapot, hogyan leltározhatták be májusban.

19. Hadifogoly levelezőlap

Kartonpapír, halványsárgás színű, 14.7x9.4 cm. Tintaceruzával írva.

Почтовая карточка для военно-пленных

Carte postale pour les prisonniers de guerre.

(magyarul: postai levelezőlap hadifoglyoknak) fejléccel.

Венгрия. (magyarul: Magyarország)

Wohlgeborner Herr Laczkó Dezső Direktor des Obergymnasiums in Veszprém.- Ungarn – Mein lieber Herr Direktor!

Sie werden schon wohl wissen das unser Regiment am 29/VII. 1916 gefangen wurde beim Stochod. –

Leider war ich auch darunter, und der zeit bin ich mit mehrere Kameraden meines Regimentes in Omsk, welches eine der grösten Städte von Sibirien ist.

Die unverhoffte lange Ferien musste ich zimmlich aus, da ich sehr fleisig lerne: Französisch (sic!), English (sic!), Russish (sic!) und Thürkis (sic!).

⁶⁰ A leltározást feltehetően később végezték és antedatálták, helyeként kisebb tévedésekkel.

Möchte es Gott geben das wir noch dieses Jahr unser Heimat wiedersehen könnten. Ich wünsche Ihnen in vorhinein schon fröhliche (sic!) Ostern Feuer-Tage. Mit vielen herzlichen Grüsse!

Oblt. Kékessy

Omsk 917 II. 1.

(magyarul:

Tekintetes Laczkó Dezső úrnak, főgimnáziumi igazgató, Veszprém, Magyarország
Kedves Igazgató Uram!

Ahogy már bizonyára tudja, ezredünk 1916. VII/29.-én a Stochodnál hadifogságba esett. Sajnos, én is közöttük voltam, és jelenleg számos ezredbeli bajtársammal Omszkban vagyok, amely Szibéria egyik legnagyobb városa.

A váratlan hosszú szabadságot kihasználom, nagyon szorgalmasan tanulok franciául, angolul, oroszul és törökül.

Szeretném, ha az Isten megadná, hogy még ebben az évben visszatérhessek a hazámba.

Kívánok Önnek már előzetesen kellemes húsvéti ünnepnapokat. Sok szívélyes üdvözléssel!

Kékessy fhdgy.

Omszk 1917. II. 1.)

Feladó: B. II. Kékessy Lorenz oblts Omsk. Sibirien. Offiz. Lager. (Офф. Лагерь) (magyarul: Kékessy Lőrinc hadifogoly fhdgy. Omszk. Szibéria. Tiszti tábor.)

Orosz katonai cenzúrabélyegző, * Воен... цензорь № 10 * Г Омскъ. Д. Ц. (magyarul: katonai cenzúra nr. 10. Omszk) felirattal. Átmérő: 3.4 cm, piros színű.

Elmosódott, háromszögletes bélyegző, GEMEINSAMES ZENTR. NACHW. BÜRO * ZENSUR ABTEILUNG * WIEN * (magyarul: Közös Központi Felvilágosító Iroda cenzúra osztálya, Bécs) felirattal. Magasság: 3.2 cm, piros színű. (A bélyegző feliratát analóg példányok alapján rekonstruáltuk.)

Laczkó Dezső írásával, fekete tintával: V. 917. III/29.

Legújabbkori gyűjtemény 69.352.

KELLER JÁNOS

Városlőd, Veszprém vm. 1861. április 8. – Magyaróvár 1938. november 17.

Piarista szerzetes tanár.

1878. augusztus 27.-én Vácon lépett be a rendbe. 1884. május 22.-én tett örök fogadalmat.

1884. július 2.-án szentelték pappá.

1880-1881 7-8. osztályos gimnazista Kecskeméten. 1882-1883 teológus Nyitrán. 1884-1885 egyetemi hallgató (latin, magyar) Kolozsváron. Gimnáziumi tanár 1886-1887 Rózsashegyen, 1888-1891 Nagykanizsán, 1892-1902 Veszprémben. Utóbbi helyen tagja a megyei törvényhatósági bizottságnak is. 1903-1914 házfőnök, gimnáziumigazgató, a tartományfőnök tiszteletbeli tanácsadója, a megyei törvényhatósági bizottság és a városi képviselő testület tagja Máramarosszigeten. 1915 házfőnök és gimnáziumigazgató Szegeden. 1916-1917 a tartományfőnök tanácsadója Budapesten. 1918-1921 a tartományfőnök segítője Budapesten, 1922 Tatán. 1923-1926 a tartományfőnök tiszteletbeli segítője Tatán, 1927-1938

Magyaróváron.

(Irodalom: LÉH – KOLTAI 1998. 187., Laczkó Dezsőhöz 1917-1932 között írt levelei: LDM múzeumtörténeti adattár 48.854/1977., Rhé Gyulához 1933. júl. 18.-án írt levelezőlapja:

LDM múzeumtörténeti adattár 48.868/1977., KOPPÁNY 1991. 66-67.)

20. Levél

Levélpapír, 25.9x17.3 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva.

Kedves Dezső barátom!

7. hó 9én kelt soraidat ma kaptam, a megbízásban azonnal eljártam, tehát válaszolhatok is felvetett kérdéseidre.

A rendfőnök⁶¹ határozott kívánsága, hogy bor még vendéglátáskor sem tehető asztalra az előírt napokon kívül, mint ez a köriratban jelezve is van, neked tehát ehhez kell alkalmazkodnod, bármily szokatlan és kellemetlen is. Ugyanez az eljárás itt a központban, hol semmi körülmények között sem térnek el az előírástól, még ha kegyelmes úr ül is asztalunknál. Még a rendfőnöki névnapon sem volt. Nincs mit szégyenelni (sic!) szegénységünkön. Ha a háború okozta rettenetes drágaság minket valamennyiünket szigorú takarékosagra, lemondásra kényszerít, semmivel sem indokolható, hogy vendégekkel szemben kivételt tegyünk. Nagy és mélyreható fontosságú okok kényszerítik a rendkormányt ezekre a kellemetlen hatású intézkedésekre. Tudni való, hogy a mai árak mellett minden alapítvány és szerződés elégtelen a társházak fentartására. A békei (sic!) időkben kért házi segélyek évi 60-85 ezer koronáról felemelkedtek 370.000 koronára. A bor az eddigi mérték és mai árak mellett évi 180.000 koronájába kerülne a rendnek.. Egy pár bortermelő házon kívül a többi mind a központból kéri a bor árát. Hát hová jutunk, ha a háború és vele a drágaság tovább tart?? Hiszen nekünk nincsenek megtakarított millióink? Adósságból élünk?! A drágasági pótlékot a tagok kapják, a rendi központból pedig kéri a drágaság okozta többlet kiadásokat,

Ezt meg kell érteni és át kell érezni minden jó piaristának. Útóvégre eddig dúskálkodtunk korlátozás nélkül minden jóban. Most a haza és rend érdeke követelte ideiglenes lemondást csak el tudjuk viselni?

Gondolhatod, mily nehéz volt nekem s öreg társaimnak lemondani az asztalnál megszokott bor mennyiségről! S mégis 70 éves sem veszi igénybe (Fekete⁶², Takács⁶³), mert közvetlenül látjuk az okokat, melyek lemondásra intenek, a mely vendég a mi eljárásunkat méltatni nem képes, vagy nem is akarja – azt sajnáljuk, de nekünk ki kell tartani. Annyi okos, tanult s derék férfi van a mi rendünkben, lehetetlennek tartom, hogy meg ne értse s meg ne nyugtassa ezen eljárás szükségessége..

Ölel szerető öreg botod(?)

János

Múzeumtörténeti adattár 48.854/1977.

⁶¹ A Magyar Piarista Rendtartomány főnöke 1912. júl. 12 – 1918. júl. 9. között Hénap Tamás volt. (LÉH – KOLTAI 1998. 148., 467.)

⁶² Fekete Endre (Esztergom 1844. nov. 20. – Budapest 1923. ápr. 12.) piarista szerzetes. 1861. szept. 16.-án Vácon lépett be a rendbe. 1866. márc. 28.-án Nagyszebenben tett örök fogadalmat. 1868. máj. 24.-én szentelték pappá. 1863-1864 Kecskeméten végezte el a gimnázium 7-8. osztályát. 1866 Nagyszebenben az 1. osztály tanára. 1867 Nyitrán teológiai hallgató. 1868 Pozsonyszentgyörgyön az 1. osztály tanára. 1869-1873 Pesten tanár (2-6. osztályokban: latin, magyar, görög, filozófia). 1874 nevelő a gr. Hunyady családnál. 1875-1876 Nagykanizsán tanár (7-8. osztályokban: magyar, latin, szépírás). 1877-1883 Budapesten gimnáziumi tanár. 1884-1888 a tartományfőnök titkára. 1889-1891 a tartományfőnök titkára és segítője. 1892-1922 a tartományfőnök segítője. 1923 a tartományfőnök tiszteletbeli segítője. (LÉH – KOLTAI 1998. 111.)

⁶³ Takács József (Védvalu, Szepes vm. 1848. jan. 21. – Budapest 1920. febr. 19.) piarista szerzetes. 1867. szept. 8.-án Vácon lépett be a rendbe. 1873. jún. 29.-én Nyitrán tett örök fogadalmat. 1873. aug. 5.-én Nyitrán szentelték pappá. 1869 Kecskeméten végezte a gimnázium 8. osztályát. 1871-1871 Sátoraljaujhelyen tanár (1-2. osztályokban: latin, német, földrajz, matematika, szépírás). 1872 Nyitrán teológiai hallgató. 1873 Nyitrán tanár (1. osztályban: magyar, német, földrajz, matematika, szépírás). 1874-1875 Léván tanár (3. osztályban: latin, német, matematika, fizika, kémia). 1876-1883 Temesváron tanár (3. osztályban: latin, magyar, matematika). 1884-1912 Veszprémben házfőnök és gimnáziumigazgató. 1913-1920 Budapesten a tartományfőnök segítője és gazdasági vezető. (LÉH – KOLTAI 1998. 381.)

KORITSÁNSZKY OTTÓ

Gyógyszerész. Az 1913. évi Militárschematismus szerint tartalékos katonai gyógyszerész járulnak (zászlósnak megfelelő rangfokozat). A Veszprémi Hírlap egyik szerkesztője. 1914-1915-ben a lapban számos háborús vonatkozású cikket írt, főként a veszprémi katona kórházról. A világháborúban kezdetben a cs. és kir. veszprémi tartalék kórházban szolgált. 1915 áprilisában a harctérre való vezénylését kérte. Ezután cs. és kir. 7. hadsereg hadtáp parancsnoksága köztisztasági bizottságánál szolgált az orosz harctéren. (Irodalom: Schematismus 1913. 1423., KORITSÁNSZKY 1914/a-1914/e, KORITSÁNSZKY 1915/a-1915/e, Búcsúzás. VH XXIII. évf. 16. szám /1915. ápr. 18./ 4., CSISZÁR 2007. 128-131.)

21. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, 14.2x8.8 cm, rózsaszínű. Fekete tintával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára: 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos és főtisztelendő Laczkó igazgató urnak

Veszprém

Mélyen tisztelt Igazgató úr. Tücsök muzsikálása mellett írom soraimat a tábori sátor alatt s ami faggyú gyertyám világításánál gyér, azt pótolja a holdvilág. Mert a tücskök nem zavartatták ám magukat – még 30.5-es⁶⁴ bögése által sem és a hold sem irigyli tőlünk képes felének errefordítását! Micsoda gyöngy élet a tábori élet! Rám se méltóztatnék ismerni: olyanra sütem, hogy Veszprémben egy bandához szerződtenének menten, ha csak a torzonborz szakállam nem képezne elég okot a ki.....ságra. De azért kerülünk ám fedél alá is. Érdekes orosz dulta városokban is jártam már. Haj, de sokat mesélek majd szerencsés visszaérkezés esetén. Aztán a múzeumról sem feledkezem ám meg: van már sok minden féle érdekes dolgom. „szerzemény”. Hűséges kísérőm egy kitűnő fotográf-masina. Ebbe meg viszem az egész csatateret, orosz állásostól, mindenestül együtt. Azt se bánám, ha az oroszokat is mind belegyömöszölhetném, azt honom alá csapva vihetném őket haza mert ez bíz végét jelentené a háborúnak – mivel a gaz talját majd megesszük(?). De lesz még béke, lány kenyér. Addig is sok sok tisztelet (?) igaz .....ással.

Őszinte híve Koritsánszky

915. V. 31.

Feladó: Otto von Koritsánszky Feldpost 351.

Alakulat hosszúbélyegző „K. u. K. Salubritaetskommission des 7. A. E. K.” (magyarul: cs. és kir. 7. hadsereg hadtápparancsnokság köztisztasági bizottsága) felirattal. Hossza: 7.6 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL B 351 B/ 915 JUN. – 1.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.294. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

vitéz LAKATOS (LENNERT) FERENC

A Veszprémvármegyei Múzeum és Könyvtár altisztje, korabeli megnevezéssel megyekatona (kb. 1908-1927/1928 között, talán már korábban is). Veszprém, Temetőhegy, Mátyás utca 23.

⁶⁴ A világháborúban a 30.5 cm csőátmérőjű Skoda mozsárágyú volt az osztrák-magyar tüzérség egyik legnagyobb méretű és legfélelmetesebb nehézlövege.

alatti lakos. Az I. világháborúban szakaszvezető, majd őrmester a m. kir. 6. (zalaegerszegi) honvéd huszárezredben. A bukovinai fronton (is) szolgált, s a háborúban is igyekezett a múzeumot szerzeményeivel gyarapítani. Fényképe alapján ekkor javakorabeli ember volt, standbéli katonaidejét tehát már korábban leszolgálhatta. 1924-ben vitézzé avatták. Nevét Lakatosra magyarosította. 1927/1928-ban az I. világháborúban szerzett betegsége miatt vált meg a múzeumi szolgálattól. Öccse Lennert József, Veszprémi vármegye megyehuszára volt. (Irodalom: Múzeum évi jelentése 1908 /1909/: 23., 1909 /1910/ : 22., 1910 /1911/: 26., 1911 /1912/: 41., 1912 /1913/: 35., 1913 /1914/ : 29, 1914 /1915/: 23., 1927/28 /1928/ 3-4., Vitézi Rend 1931. 417.)

22. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14.2x9 cm. Tintaceruzával írva.

Feldpostkorrespondenzkarte.

Tábori-Levelező-Lap.

fejléccel. Diese Karte geniesst als Feldpostkarte Portofreiheit jelzéssel.

Nagys és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Kelt soraim VIII/7 dik

Nagyságos uram bátor vagyok soraimmal tudatni hogy még hála a jó istennek még egészséges vagyok a mit én is a Nagyságos uramnak és a jó istentől Kívánok Nagyságos uram ha lehetne inén valamit küldeni it lehetne szerezni csak hogy nem tudom hazaküldeni mert nem vezzik vel a postán mas ujságot nem írhat maradok alazatos szolgaja Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szakaszvezető Ausbildungs Abteilung Schützen Divizion Feldpost. 318.

Más kéztől ceruzával 1916. IX/4. 336.

Alakulat körbélyegző kétfejű sassal, „* Kmdo. der k. u. k. Ausb. Abt. der 6. K. T. D.

Schützen Division” (magyarul: cs. és kir. 6. lovas hadosztály lövész osztály kiképző osztag parancsnokság) felirattal. Átmérő: 3.3 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „K. u. K. .... 318/ -9. VIII. 16.” elmosódott felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.286. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

23. Postai levelezőlap

Nyírfakéreg, 13.2x9 cm, kissé szabálytalan alakú. Tintaceruzával írva.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső Főgimnáziumi igazgató urnak Wármegyei muzeumi igazgató

Weszprém

Kelt soraim Orosztelek VIII/20dikán

Nagyságos uram bátor vagy (sic!) néhány soraimmal tudatni hogy még hála a jó istennek egészséges vagyok amit Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Nagyságos uram most magyar országban vagyok Bereg megyében Orosztelekin⁶⁵ de medig aszt nem tudom de dolgom még ezideig jól volt de csak a jó isten eczer hoznál már el aszt a perce hogy haza mehethék hogy ismét a szolgálatom teljesithetném most kívánok sok erőt és egészséget Nagyságos uramnak és maradok alázatos szolgáj Ferencz

Feldpost 136 Ausbildungs ab Teilung Schützen Divizion (magyarul: lövész osztály kiképző osztag, tábori posta 136)

⁶⁵ Orosztelek (egykor Bereg vm., latorcai j., ma Руське, Ukrajna)

Az egykor ráragasztott bélyeg hiányzik, ezért a postai bélyegző már csak részben olvasható: (VESZ)PRÉM H 1 H/ ... N7. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.289. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

24. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9.3 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Kelt soraim XI/15 dikén

Nagyságos uram bátor vagyok Nagyságos urammal tudatni hogy még hála a jó istennek egészséges vagyok meljed Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Nagyságos uram tudatom hogy az 1546.tos Ruzsuli magas hegyen⁶⁶ vagyok és it már nagy hideg van és van egy szép darab ruhám a mit szeresztem romániába ha a jó isten haza seget akkor haza fogom vinni magammal a muzeumnak más ujságot nem írhatok maradok tiszteletel alázatos szolgálja Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szakaszvezető 5/2. Lövész Osztály II. század I. szakasz Tábori szám 42.

Alakulat körbélyegző ? címerrel, „M. KIR. 5 .....SZ OSZTÁLY (PARANCSNO)KSÁG” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.7 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 42/ 916 NOV. 15.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.284. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

25. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, sárgás színű. 14.1x9.1 cm.

Feldpostkarte.

fejléccel. Az Osztrák-Magyar Monarchiában használatos kilenc nyelven előre nyomtatott, piros színű felirattal.

Ich bin gesund und es geht mir gut. Auf dieser Karte darf sonst nichts mitgeteilt werden.

Egészséges vagyok és jól érzem magamat. Ezen a levelezőlapon mást nem szabad közölni.

Jsem zdráv a daři se mně dobře. Na tomto lístku nesmí se nie jiného sdělit.

Jestem zdrów i powodzi mi się dobrze. Na tej kartee nie wolno nie więcej dopisać.

Я е эдоров і мені веде ся добре. На сій карткі не вільно нічо більш повідомляти.

Sono sano e sto bene. Su questa cartolina non si dovrà fare ulteriori comunicazioni.

Jaz sem zdrav in se mi dobro godi. Na tej dopisnici se ne sme ničesar drugega prijavljati.

Zdrav sam i dobro mi je. Na ovoj dopisnici nesmi se inače ništa saopćiti.

Sunt sănătos și îmi merge bine. Pe această carte nu este iertat a se face alte împărtășiri.⁶⁷

Feladó: Lennert Ferencz szakaszvezető II. lovas század 4. szakasz Tábori szám 42

Elmosódott alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímerrel, „* M. KIR.

ZALAEGRSZEZI 6. HONVÉD HUSZÁR EZRED/ PARANCSNOKSÁG” felirattal.

Átmérő: 3.8 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 42/ 916 NOV. 23.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

⁶⁶ A Mt. Rusului Bukovinában, Dorna-Vatrától Dk-re található (ma Románia).

⁶⁷ Ilyen előre nyomtatott szövegű levelezőlapokat általában a nagyobb támadások előtt osztottak szét a legénység közt, hogy a tervezett offenzíváról lehetőleg semmilyen hír ne szivároghasson ki a hátszágba. Itt valószínűleg a Románia elleni döntő támadásról lehetett szó.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.290. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

26. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Lennert Jozsef urnak

Ujmegeyház Weszprém

Kelt soraim 1917. I. 20. Kedves Öcsém

tudatom veled hogy még hála a jó istennek még egészséges vagyok meljed néked és a kedves családdal együtt a jó istentől kívánok Kedves Öcsém már többször írtam és nem kapok tőled választ pedig te írhatnál többször mert jóban ráérsz én most rossz helen vagyok nem igen érek rá írni és sok hideget szenvedek és kérelek egy lapon hogy írd meg mit szolt az igazgató úr a melénnek⁶⁸ hát ha a lapot megkapod írd meg azonnal más ujságot nem írhatok tisztóleg és csolkolok a kedves családdal együtt és az ipodat a családjával és kívánok jó erőt egészséget a távolban bátyád

Feri

Feladó: Lennert Ferencz szakv. 6. h. h. E. II. lovas század 4. szakasz Tábori szám 42

Alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímerrel, „(*M. KIR. ZALAEGERSZEGI 6.)

HONVÉD HUSZÁR EZRED/ (PARANCSNOKSÁG)” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.8 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 42/ 917 JAN. 22.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.307.

27. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Kelt soraim 1917. II. 3. Nagyságos

uram bátor kodom néhány soraimal tudatni hogy még hála a jó istennek egészséges vagyok meljet Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Nagyságos uram én már többször írtam Nagyságos uramnak de úgy látom hogy a lapjaimat nem tezik meg kapni jó volna ha megint volna olyan alkalom hogy küldhetnék egy kis dolgot a muzeumnak ujságot nem írhatok mást mind hogy sokat kel fázni maradok tiszteletel alázatos szolgája Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szakaszvezető 6. h. h. E. II. lovas század 4. szakasz Tábori szám 42

Alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímerrel, „* M. KIR. ZALAEGERSZEGI 6.

HONVÉD HUSZÁR EZRED/ PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.7 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 42/ 917 FEB.- 4.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Legújabbkori gyűjtemény 69.281.

28. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

⁶⁸ Valószínűleg azonos: Veszprémmegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 307. old. 4864/1917. júl. 1. Vétel. hadiszákmány Romániából: varrottas börmellény (oláh) 50.-

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Táborigosta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.
Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató
Weszprém

Kelt soraim 1917. II. 13. dikán

Nagyságos (sic!) bátor vagyok néhány soraimmal tudatni hogy még hála a jó istennek egészséges vagyok meljed Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Nagyságos uram a lapot meg kaptam melből értetem hogy a Józsi lapjából hogy még egészségben vagyok én már tőpször írtam Nagyságos uramnak egy egy lapot így hát nem tudom hová letek el különös ujságot nem írhatok kívánok sok jó egészséget és maradok tiszteletel alázatos szolgálja
Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szk. 6. h. h. E. II. lovas század 4 szakasz Táborigosta szám 635
Alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímekkel, „* M. KIR. (ZALAEGER)RSZEGI (6. HONVÉD HUSZÁR EZRED)/ PARANCSNOKSÁG” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.7 cm, lila színű.

Táborigosta postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 917 FEB. 14.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Legújabbkori gyűjtemény 69.279.

29. Fénykép táborigosta levelezőlapnak használva

Papír, 8.9x14 cm, szürkés árnyalatú. Ideal-Postkarte. Ica, Aktiengesellschaft, Dresden jelzéssel. Tintaceruzával írva.

Egészalakos, természetben, fák előtt készült felvétel. Lennert Ferenc szakaszvezető (x-el megjelölve) egy ismeretlen nevű őrzető bajtársával. Lennert Ferenc ellenző nélküli táborigosta sapkában, 1916-ban bevezetett lehajtott galléros táborigosta zubbonyban, csizmanadrágban, csizmával. Az őrzető ellenzős táborigosta sapkában, állógalléros zubbonyban, csizmanadrágban, csizmával. Mindkettőjük mellén az 1. osztályú Ezüst Vitézségi Érem, jobb kezükben letámasztott 1895 M Mannlicher karabély, feltűzött szuronnyal. Lennert derékszíján 2 db kettős-, az őrzető derékszíján 1 db kettős tölténytáska. Lennert jobb zubbony szárnya alól kilóg a nadrágzsebében viselt zsebóra óralánca.

Lennert Ferenczné

Temető hegy Mátyás utca 23. sz. Weszprém

Feladó: Lennert Ferencz szk. 6. h. h. E. II. Táborigosta század 4. szakasz T posta 635

Alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímekkel, „* M. KIR. ZALAEGERSZEGI 6. HONVÉD HUSZÁR EZRED/ PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.7 cm, lila színű.

Táborigosta postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 917 MÁJ. 11.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabb kori gyűjtemény 69.68.1. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4857/1917. május 27., Lennert József ajándéka)

30. Táborigosta levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Táborigosta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Kelt soraim 1917. VI. 25. Nagyságos

uram bátor vagyok néhány soraimmal tudatni hogy még hála a jó istennek egészséges vagyok meljet Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok én különös ujságot nem írhatok Kívánok

még eczer Nagyságos uramnak jó egészséget és hosszú életet maradok tisztelettel alázatos szolgája Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szkv 6. h. h. E. II. tábori század 4. szakasz T posta 635

Alakulat körbélyegző koronás magyar kiscímerrel, „* M. KIR. ZALAEGERSZEGI 6. HON(VÉD HUSZÁR EZRED/ PARANCSNOKSÁG)” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.7 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 917 JUN. – 7.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Laczkó Dezső írásával, kék ceruzával: V. (válasz?) 917. VI/9

Legújabbkori gyűjtemény 69.280.

31. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, halványárgás színű, 14x9.2 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest, 1917. jelzéssel.

Nagys. és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főim. Igazgató.

Weszprém

Kelt. 1917. XI. 23. Nagyságos

uram bátor vagyok soraimmal tudatni hogy szerencsésen meg érkeztem különös ujság nincs csak meglehetősen jó van Kívánok jó egészséged Nagyságos uramnak maradok tisztelettel alázatos Szolgája Lennert Ferencz

Feladó: Lennert Ferencz szkv 6. h. h. E. II. század 4. szakasz T. posta 635

Alakulat hosszúbélyegző „M. kir. zalaegerszegi 6. honvéd huszár ezred” felirattal. Hossza: 8.6 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 917 NOV. 26.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Legújabbkori gyűjtemény 69.278.

32. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Kelt. 1917. XII. 15. Nagyságos

uram bátor kodom néhány soraimmal tudatni hogy hála a jó istennek egészséges vagyok mellet Nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Különös ujság nincs csak várjuk türelemmel a békét kívánok Nagyságos uramnak Boldog Karácsonyi ünnepeket maradok tisztelettel Lennert Ferencz őrmester

Feladó: Lennert Ferencz őrmester, 6. h. h. E. II. század. 4. szakasz T. posta 635

Alakulat hosszúbélyegző „M. kir. zalaegerszegi 6. honvéd huszár ezred” felirattal. Hossza: 8.6 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 917 DEC. 16.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Laczkó Dezső írásával, fekete tintával: V (válasz?) 917. dec. 28.

Legújabbkori gyűjtemény 69.277.

33. Levelezőlap tábori levelezőlapként használva

Papír, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

IV. Károly király, Zita királyné és Ottó trónörökös koronázási díszben Budán, a királyi palotában, 1916. december 30. Barna színű fotó reprodukció.

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel.

+ A Magyar Vöröskereszt Egylet
SZERETETADOMÁNY OSZTÁLYA

V., Lipót-körút 1. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak Főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Nagyságos uram tudatom hogy egészséges vagyok melyet nagyságos uramnak is a jó istentől kívánok Különös ujságot nem írhatok mind hogy nehezen várom a békét kívánok a jó istentől minden jót maradok Nagyságos uramnak alázatos Szolgája Lennert Ferencz őrmester

Feladó: Lennert Ferencz őrmester 6 h h E. II. század. 4. szakasz T. posta 635

Alakulat hosszúbélyegző „M. kir. zalaegerszegi 6. honvéd huszárezred” felirattal. Hossza: 8.1 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 918 JAN. 12.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.854/1977.

34. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, halványzöld színű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest, 1917. jelzéssel.

Nagyságos és Fotisztelendő Laczkó Dezső Főgimnáziumi igazgató urnak

Weszprém

Kelt. 1918. III. 14. Nagyságos uram

bátorkodom néhány soraimmal tudatni hogy hála a jó isten most egészséges vagyok melyet Nagyságos uramnak is a jó istentől azon jót kívánok Nagyságos uram it most nálunk nagy tél álot be sok hó eset hiszem hogy a Szlópaturi hegyen még augusztusban is fog leni hó más különös ujságot nem írhatok Kívánok Nagyságos uramnak sok egészséget és hoszu életet a jó istentől továbbá maradok alázatos szolgája Lennert Ferencz őrmester

Feladó: Lennert Ferencz őrmester 6. h. h. E. II. század T. posta 635

Alakulat hosszúbélyegző „M. kir. zalaegerszegi 6. honvéd huszárezred.” felirattal. Hossza: 8.1 cm, fekete színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 918 MÁR. 17.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Laczkó Dezső írásával, fekete tintával: V (válasz?) 918. III/29

Legújabbkori gyűjtemény 69.276.

35. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, halványzöld színű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest, 1918. jelzéssel. Nagyságos és főtisztelendő Laczkó Dezső urnak főgimnáziumi igazgató

Weszprém

Kelt: 1918. VII. 19.én Nagyságos

uram bátor vagyok néhány soraimmal tudatni hogy hála istennek egészséges vagyok melyet Nagyságos uramnak is a jó istentől azon jót kívánok Nagyságos uram talán rövid idő alatt mehetek szabadságra

maradok Nagyságos uramnak alázatos szolgája Ferencz

Feladó: Lennert Ferenc őrm 6. h. h. E. II. század T. posta 635

Tintaceruzás: Z (Zensuriert ?, magyarul: ellenőrizve) jelzéssel.

Alakulat hosszúbélyegző „M. kir. zalaegerszegi 6. honvéd huszárezred” felirattal. Hossza: 8.1 cm, kék színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL b 635 b/ 918 JUL. 20.” felirattal.

Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Legújabbkori gyűjtemény 69.282.

Dr. lóczy LÓCZY LAJOS

Pozsony 1849. november 4. – Veszprém⁶⁹ 1920. május 13.

Korának legjelesebb magyar földrajztudósa, egyetemi tanár.

1869-1874 között végezte műegyetemi tanulmányait Zürichben, ahol mérnöki oklevelet szerzett. Hazatérve Budapesten, a Magyar Nemzeti Múzeum ásványtárában lett segédőr.

1877-1880 között részt vett gr. Széchenyi Béla Kelet-Ázsiai expedíciójában, csaknem egész Kínát beutazta. 1883-tól a m. kir. Földtani Intézet osztálygeológusa, 1886-tól műegyetemi rendkívüli-, 1888-tól tudományegyetemi rendes földrajz tanár. 1890-1893 között, majd 1905-től haláláig a Magyar Földrajzi Társaság elnöke. 1907-től vezette az Erdélyi-medence fúrásokkal történő feltárását. 1908-tól a m. kir. Földtani Intézet igazgatója.

1888-tól a MTA tagja, 1920-tól tiszteletbeli tagja. 1894-ben a berlini Gesellschaft für Erdkunde Karl Ritter ezüstérmével, 1902-ben a párizsi Académie Française Csiahacseff-díjával tüntették ki. „*A Balaton környékének geológiája*” című munkájáért 1917-ben megkapta a MTA nagydíját. Nagyszámú publikációja komoly értéke a hazai földrajz tudománynak. (Irodalom: RÉVAI XII. /1915/ 815-816., XX. /1927/ 573-574., CHOLNOKY 1998. 246-254., Múzeumi arcképcsarnok 2002. 565-568.)

36. Levél

Kartonpapír, 2 db, egyenként 11.5x8.7 cm, fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Budapest 1915 XI. 14.

Kedves Dezsőm!

Itt van az ősz és én a vadludakkal ezután talán gyakrabban nézhetek majd a Balatonhoz le mint a nyáron tehettem, amikor Trencséntől Brassóig jártam hegyeinket. Magam sem ertem, hogy 66 éves ember megerőltetés és fáradság nélkül annyi hegyet mászhatik mint a mennyit én az elmúlt nyáron.

Szinte azt képezem, hogy ez az utolsó erő kifejtésem, amit jobb egészségben mint valaha tehettem. Az igaz hogy okosan elővigyázattal jártam gyalog kb. 900 km t. kocsiztam 860 km vasutaztam 17000 és másztam 25000 métert. Serkentett az a sok új felfedezés ami az északny. Kárpátokban Pozsony, Nyitra, Trencsén, majd Heves Abauj Torna vmben elémbe került. Isten segítségével ha még 3 évig bárha kisebb erovel is mint most gyozőm derék fiatal munkatársaim segítségével a Kárpátok geomorfológiáját is ugy rendbe hozzuk mint a Bakonyét.

A mult héten lenn jártam a Balaton körül a nagy víz szemlélésére 1879ota nem volt olyan bő a Balaton mint most. A Bruckner féle 36 éves klimaperiodus pompásan beutótt most.

A nyáron alig voltam Csopakon⁷⁰ összesen 14 napig ebből 8at okt elején a szürettel töltöttem el, azutan okt végéig Pozsony körül dolgoztam. Fiaim Zurichben vannak tovább tanulni. Ha katonai szolgálatra a népfelkelői szemlén nem válnak be és jó egészségük marad

⁶⁹ Lóczy Lajos nem a szakirodalomban általánosan előforduló Balatonfüreden, vagy Arácson, hanem Veszprémben, Laczkó Dezső rendházbeli szobájában halt meg (SZŰCS 1933. 7.)

⁷⁰ Lóczy Lajosnak 1892-óta volt nyaralója és szőlője Csopakon, valahol Csopak és Arács határán. (Csopak története. 1997. 619.)

ismeretekben gyarapodva jönnek vissza. Lulu⁷¹ Horvátországban petroleum-foldgáz keresni volt 2 hónapig. Evi jelentését küldöm
Sajnáljuk hogy Teged nem láthattalak a nyáron egyszerűen többet. Ebben a szomorú véres esztendőben bizony nem igen hajlik az ember látogatásra. Legjobb ha munkába veti (veri?) az ember sajnálatát és aggodalmait a jövő kialakulása felől. Adjunk hálát a gondviselésnek, hogy úgy vagyunk a hogyan a küzdelmekben
Mindnyajunk szívélyes üdvözlétével az egész háznak tiszteletemet küldve oled szerető barátod
Lóczy Lajos
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

37. Levél

Levélpapír, 22.2x17.3 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.
Csopak 1916 IV. 17

(Postánk Balatonarács)

Kedves Dezsóm!

10 napja itt vagyok jo asszonyommal súlyos influenza köhögést elveszteni még a kis lányunkat is barátnőihez, rokonokhoz küldtük egy pestmegyei pusztára. Eleinte április elejétől 10ig a Balatonfüredi szanatóriumban voltam, hogy szív... lázamat gyógyítsák De nem lehetett a kurát elkezdni mert köhögés és lazak gyötörnek(?) még most is. Talán 25én ha majd az asszony hazamegy Budapestre elkezdhetem a savanyuvizes kurát és esetleg majus közepeig maradok. Nem sokat várok a pepecselestol de megteszem. Ha engednek valamikor be is nézek Hozzád Veszprémbe.

A szőlőmunka nagyrészt a kapálásig készen van 5 koronás két literes bor napszámmal. Szerencsére eladtam a hadi ellátásnak 30 ht bort azzal kibírom valahogyan.

Egy szoval most itt vagyok sokáig dögvóráson, de azért nem hagyom magam és tollal sokat dolgozom. Hanem a hegyektől sajnos lekell mondanom mindenkorra!.

Az egész háznak tiszteletteljes üdvözlétémet küldve feleségemmel együtt szívélyesen köszönt és Boldog unnepeket!.

Szereto híved

Lóczy Lajos

NB Valamelyik nap nem látogatnál e meg bennünket?

Hátoldalán Laczkó Dezső írásával: V. 916 IV/24.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

38. Levél

Levélpapír, 21.7x17.6 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Balatonarács

1916 VII. 15

Kedves Dezsóm!

Kétheti budapesti hivataloskodás után tegnap újra lejöttem ide. Sajnálom hogy kedves látogatásodat jún 29(?)en elmulasztottam.

Budapesten két hétig az intézetben lakva jóízűen és sokat dolgoztam.

Nagyokat is jártam már mintha ez a járkalas (Gellérthegyre) ártott volna Álmatlan északam volt és azt mondhatom magamrol hogy nem tudom hogyan vagyok. Nagyon lever ez a hirtelen letöröttség. Egy év előtt még milyen jól és milyen élvezettel jártam a hegyeket!

---

⁷¹ Lulu = ifj. lóczy Lóczy Lajos (Budapest 1891. jún. 5. – Budapest 1980. jún. 9.) geológus. A zürichi egyetemen végzett. Egyetemi magántanár. 1920-1926 kőolajkutató Holland-Indiában és Dél-Amerikában. 1926-1946 a budapesti közgazdaságtudományi egyetem gazdasággeológiai tanszékének tanára. 1932-1946 a m. kir. Földtani Intézet igazgatója. 1946-tól külföldön élt. 1961-1973 Rio de Janeiroban (Brazília) egyetemi tanár. (RÉVAI XX. / 1927/ 574., XXI. /1935/ 559., Magyar Nagylexikon XII. /2001/ 206.)

Főgimnáziumi értesítődöt köszönöm figyelemmel es érdeklődéssel lapozgattam Mennyi gondod vesződséged volt intézetteddel két esztendő óta?
Annal nagyobb megnyugvásod és elégtételed lehet abban, hogy sikerült rendet tartanod és szép eredményeket érni el a reád bízott ifjúsággal. Innét a Balaton körül szeretnék egyet jární. Talán Veszprémbe is benézek Hozzád! A gyarló testi állapottól függ minden Szívélyes üdvözetünkkel koszönt

szerető barátod

Lóczy Lajos
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

39. Levelezőlap

Sárgás színű kartonpapír, 14.3x9 cm. Fekete tintával írva.

LEVELEZŐ-LAP.

MAGYAR KIRÁLYI FÖLDTANI INTÉZET
BUDAPEST, VII., STEFÁNIA-ÚT 14. SZ.

fejléccel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső főgimnáziumi Igazgató urnak
Veszprém.

Kedves Dezsóm! Okosan tetted hogy a pozsonyi erdős hegyek között egy kicsit kifújta Magadat. Én most készülök oda! Megpróbálom bírja e még a rossz tudóm a mérsékelt hegyen járást. Nem remélek már tőle sokat. Az elmúlt héten a Balaton körül jártam és a Sión. Holnap Budapestre megyek. Csütörtök már itt leszek, megint és Veszprém felé utazom Bruck és Pozsony felé. Tehát reményem van a hét vége felé Tegyed látni. Szívélyesen üdvozol

szerető híved Lóczy L

Balatonaracs 1916. VII. 31.

A MAGYAR KIR. POSTA 5 filléres, turulmadaras, Szt. Koronás, zöld színű bélyegével. Téglalap alakú, sarkain lecsapott postabélyegző: BALATONARÁCS/ 916 JUL 30 d.e./ POSTAI ÜGYN: felirattal. Mérete: 4x2.2 cm, fekete színű.

Kerek postabélyegző: VESZPRÉM M 1 M/ 916 AUG. – 2 – N7 felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

40. Levél

Levélpapír, ORIGINAL-NEUSIEDL COMMERCIAL-POST vízjellel, 28.8x22.4 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Balatonaracs

1916. (az évszám Laczkó írása kék ceruzával) aug. 29
Kedves Dezsóm!

Lajos napi kedves megemlékezésedet⁷² hálásan köszönjük. Még nagyobb örömmel láttunk volna Téged e napon régi szokásodhoz híven nálunk. Gondoltuk is hogy ennek a zavaros időnek rendkívüli körülményei között kétséges akárminő szándéknak kivitele.

Én magam is bizonytalan elhatározások között vagyok. 27én Veszprém felé készültem Sopronba menni. Ekkor a reggeli órákban láttalak volna. Indiszpoziciom (?) és fölmerült szerkesztői teendőim meghúsították a soproni utat. Lesürgönyöztem es szept 1ig itthon maradok az íróasztal mellett. Cholnoky kéziratát a Balaton környék hidrografiájáról olvasom és dolgozom át.⁷³ Szept. elején Belgrádba és Szerbiába készülök, geologusaimmal (4-5). Lesz e belőle valami még nem tudom.

⁷² Laczkó Dezső Lóczy Lajos halálát követően is évente megemlékezett barátja névnapjáról. Ilyenkor (aug. 25.) virágott vitt arácsi sírjára. (LÓCZY 1938. 33.)

⁷³ Cholnoky Jenő: A Balaton hidrografiája. A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. Első kötet. Második rész. Budapest, 1918. c. munkáról van szó.

Szept. közepétől itthon leszek, egy két szénsavas fürdőre, a Balatonfuredi és Dorgicse vidéki 1 : 12500 mértékű részletes geológiai térkép elkészítésére.

Egészségem tűrhető a hegyeken mérsékelt fáradsággal elég jól tudok járni. Ha állandó tüdőhurut és álmatlanság nem kinozna azt mondhatnám rendben vagyok.

Ezekkel a testi fogyatkozásokkal is elég sokat dolgoztam az idén. Az Északnyugati Kárpátok új felvétele is szépen halad.

Lajos fiunk is itthon van mint 1891 évi népfölkelő kerül megint szept elején katona sor alá, Juliustól különben a bpt egyetem földtani tanszéken Papp Károly⁷⁴ asszisztense.

Augusztusban Horvátországban dolgozott most az Aranyos völgy felső részét⁷⁵ vizsgálja a felső krétában.

Sanyi fiunk Zürichből haza sem jön amíg nem találják kat. szolgálatra alkalmasnak, mert ő ott mint okleveles gépészmérnök a műegyetem ..... geometria tanszékén kapott asszisztensi állást. Két lányunk a Mezőföld legdélibb sarkán Szilasbálaháson⁷⁶ van egy barátnője látogatásán, kettecskén csendben vagyunk tehát.

Szívélyesen üdvözlünk Téged a Társháznak mély tiszteletemet tolmácsolom

Szerető híved

Lóczy Lajos

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

41. Levél

Levélpapír, ORIGINAL-NEUSIEDL COMMERCIAL-POST vízjellel, 29.1x22.6 cm, négyrét hajtvva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Budapest

1916. XI. 15

Kedves Dezsóm!

Peér István 2od éves egyetemi hallgató és tanárjelölt, még a nyáron figyelmeztetett engem, hogy a Lovas-Felsőörsi határon lévő Királykut forrás felett ettől északnyugatra kb. 600 lépésnyire a dolomit platón temérdek cserep és csont hever.⁷⁷

Ezekből mutatoba elhozott már nekem Peér I. egy dolomit(?) Érdemesnek tartom ezeket neked elküldeni és figyelmedbe ajánlani ezt a pontot.

Ugy látszik valami Hallstatti vagy La Téne-teleppel van itt dolgunk.

Bizonyára felkeresed a helyet a felsőörsi Prépost úr házából könnyen meglátogathatod a helyet. A Balaton térképen a Királykut forrás meg van jelölve. Többször megfordulok Balatonfüreden mert ott most egy 200-300 m.re tervezett mélyfúrás van folyamatban.⁷⁸

Nagyon vágyódom már egyszer Téged Veszprémben fölkeresni.

Ennek az az akadálya hogy mindig pakkal megyek mert tojást, tejet és miegymás enivalót czipelek magammal Budapestre és ehhez az üres edényeket stb is leviszem magammal. Elég jó az egészségem jóízűen dolgozom, a koplalás mintha használna az egészségemnek.

Szívélyesen üdvözlünk Téged Tiszteletem az egész háznak

Szerető barátod

⁷⁴ szentkirályszabadjai Papp Károly (Tápióság 1873. nov. 4. – Tápióság 1963. jún. 30.) geológus. Budapest, Breslau, München, Bologna egyetemén tanult. A Bp.-i műegyetemen geológus tanársegéd. 1901-1915 a m. kir. Földtani Intézet munkatársa. 1915-1945 a földtan tanára Bp.-en. 1898-ban részt vett Déchy Mór kaukázusi expedíciójában, sokat utazott külföldön. Ő fedezte fel a kissármási gázmezőt. 1920-1949 a MTA levelező tagja volt. (RÉVAI XV. /1922/ 174., XX. /1927/ 742., XXI. /1935/ 675., Magyar Nagylexikon XIV. /2002/ 504.) Laczkó Dezsőhöz 1905-1907 között írt levelei: LDM múzeumtörténeti adattár 48855/1977.

⁷⁵ Torda-Aranyos vm. Erdély

⁷⁶ Ma Mezőszilas (egykor Veszprém, most Fejér m.)

⁷⁷ MRT 2 /1969/ 125. 30/9. szám régészeti lelőhely: Lovas-Királykút. A felszíni nyomok alapján újkőkori és későbronzkori (halomsíros kultúra) telep lehetett itt.

⁷⁸ A fúrások a fürdőfejlesztés érdekében történtek. (Fúrások Balatonfüreden. VH XXV. évf. 4. szám /1917. jan. 28./ 5.)

Lóczy Lajos

Peér István tanárjelölt lakik Budapest VIII. Baross utca 21. (Peér Gyula műszerész apjánál)
Ha egy levelező lapon elismered az ajándékát az serkentenit fogja. –
Hátulján Laczkó írásával: Peérnek V. (Válasz?) 1916. XII/30.
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

42. Levelezőlap

Halványsárgás kartonpapír, 14.1x9 cm. Lila tintával írva.
Bal felső sarkában zöld színű, koronás, koszorús magyar kiscímerrel, jobb felső sarkában a M.
KIR. POSTA a levelezőlappal egyszerre nyomtatott, 8 filléres, zöld színű, Szt. Koronás
bélyegével, és körbefutó zöld színű keretmintával,

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel. Oly külföldi államba, hova a levelezőlap díja 10 fillér, külön 10 filléres
levelezőlapok szolgálnak. A jobb oldalra közleményt írni nem szabad. Ellenkező esetben a
levelezőlapot levélportóval terhelik meg. M. kir. állami nyomda. Budapest, 1916. jelzéssel.
Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső kr.⁷⁹ főgimnaziumi igazgató Urnak
Veszprém

Bp 1917. III. 19.

Kedves Dezsőm!

Nagyon köszönöm Néked Baranyai Lajos⁸⁰ ügyében tett intézkedésed (sic!), bocsáss meg
hogy olyan elkésve teszem ezt. A Placochelis páncél⁸¹ kipreparálása fényesen sikerült. Kapsz
róla fényképet⁸² és hű mintát is. Örömet fog Néked az szerezni hogy itthon is képesek
vagyunk ilyen művészi munkára. Jaekelnek⁸³ is küldök fényképet modositja és kiegészíti a
lelet az eddigi leírást.

Szívélyesen üdvözlöl es az egész ház tiszteletet küldi
szerető barátod

Lóczy Lajos

Postai körbélyegző: elmosódott BUDAPEST D 81 D/ ..7 MA.. 15 felirattal. Átmérő: 2.9 cm,
fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

43. Postai képes levelezőlap

Kartonpapír, 14x9.2 cm. Fekete tintával írva.

Višegrad város légifényképe a Lim folyó hídjával, magyarázó felirattal: Gruss aus Višegrad,
Bosnien (magyarul: üdvözet Višegrádból, Bosznia). Verlag Josef Schreiber, Višegrad,
Bosnien (magyarul: kiadja Josef Schreiber, Višegrad, Bosznia) cégjelzéssel.

Correspondenz = Karte

DOPISNICA

fejléccel.

---

⁷⁹ kr = kegyesrendi

⁸⁰ Valószínűleg Baranyay Lajos (Várpalota 1884. júl. 28. - ?) 1908-tól r. k. pap. A Fejérmegyei Napló szerkesztője. 1918-ban részese a Központi Sajtóvállalat megalapításának, amelynek később vezérigazgatója lett. Számos szépirodalmi és kritikai tanulmány szerzője. (RÉVAI XXI. /1935/ 126.)

⁸¹ Laczkó Dezső a Veszprém-jeruzsálem-hegyi kőbányában (Templom utca 757.) fedezte fel a kavicsfogú ősteknős (plachocelys placodonta) vázát. (Tudomány. Pesti Hírlap /1902. febr. 18./ 8., Veszprém geológiai nevezetessége. Veszprémvármegye V. évf. 8. szám /1902. febr. 23./ 2.)

⁸² Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 305. old. 4840/1917. ápr. Dr. Lóczy Lajos Bp. Plachochelys plac. páncél fényképe. (LDM, adattár)

⁸³ Jaekel, Otto (Neusalz, Szilézia 1863. febr. 21. – Peking, Kína 1929. márc. 6.) német paleontológus. 1906 greifswaldi egyetemi tanár. 1928 pekingi egyetemi tanár. Ő preparálta és írta le Laczkó ősteknős leletét. (RÉVAI X. /1914/ 739., XXI. /1935/ 467.) Laczkó Dezsőhöz Strassburgból, 1901. máj. 10.-én írt levele: LDM múzeumtörténeti adattár 48854/1977.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső kr főgimnázium igazgató Urnak
Veszprém Budapest felé
Visegrad-Szarajevo
1917 VII. 6(?)

Kedves Dezsóm!

Megint belém vágott a kóborlás kedv. Szerbiában kujtorgok Erdekes vad .....aju vidékeken.
Most Szerbia és Bosznia között ...kezem le a Drina 100 km hosszú szurdokvölgyében.
Eddig jun 25ota Szerbiában barangoltam.

Szeretettel üdvözli az egész házat tiszteletet küldi Lóczy Lajos

K.u.K. MILITÄRPOST BOSNIEN HERCEGOVINA (magyarul : CS. ÉS KIR. KATONAI
POSTA, BOSZNIA HERCEGOVINA) 10 helleres, piros színű, Ferenc József császár-király
arcképével díszített postabélyegével.

Postai körbélyegző: elmosódott K. und K. MILITÄRPOST SARAJEVO (magyarul: cs. és kir.
katonai posta, Szarajevó), olvashatatlan keltezésű felirattal, háromszor is lenyomva. Átmérő:
2.8 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

44. Levél

Kartonpapír, 11.5x8.5 cm. Kék tintával írva. Borítékja hiányzik.

Budapest 1917 XII. 31

Kedves Dezsóm!

Meleg hangu soraidat hálásan köszönjük. Jól esik irántunk való rokonszenvednek megnyilatkozása. Biztosíthatlak, hogy nekünk is mindig kedves volt egyéniséged és érezhetted, hogy az én lelki pihenésemet nálad Veszprémben es társaságodban találtam. Sajnos most – amikor törődött testemnek és munkában faradt agyamnak erre nagy szükségem volna – nem részesülhetek társaságod jó hatásában és szükségletében csak nagyon ritkán.-
Erosen dolgozunk Luluval Szerbián. Bizony nekem már lasabban megy a munka agyam fáradt.-

Nem panaszkodom - ha fájdalmas is az a tudat, hogy nem fogom elvégezhetni amibe fogtam - az állapotom felett. Remenykedem hogy Lulu majd elvégzi helyettem. Bizony most testileg tüdőhuruttal betegeskedem! Boldog új esztendőt kívánunk néked. Tiszteletem a háznak szerető barátod Lóczy L

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

45. Levelezőlap

Halványsárga színű kartonpapír, 14x9.1 cm. Fekete grafitceruzával írva. A K. u. K. MILITÄRPOST BOSNIEN HERCEGOVINA (magyarul: cs. és kir. katonai posta, Bosznia Hercegovina) a lappal együtt nyomtatott, 8 helleres, lándzsás, pajzsos ifjú harcos fejét ábrázoló, zöld színű bélyegével.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső kr főgimnáziumi Igazgató Urnak

Veszprem via Budapest

Višegrad. Szerb. Novipazar

Bosniai hatarszel 1918 VI. 3

Kedves Dezsóm! Negyedik hete koborlok a Balkon (sic!) mint Angehöriger zur kuk Armee im Felde.⁸⁴ Jól vagyok és remekül elvezem az ismeretlen helyek geologiai ujdonságait. Ha az Isten éltet es segít szép és hasznos publikációk keletkeznek most bennem olyan ka.....mas eletem van itt most meg 3 hetig vagyok Szerbiaban stb

Szívélyesen üdvözöl Téged és az egész házat szerető híved Lóczy

⁸⁴ Angehöriger zur k. u. k. Armee im Felde = a cs. és kir. hadrakelt sereg hozzátartozója, alkalmazottja (német). Cholnoky Viktor szerint Lóczy Lajos ezredesi rangban szerepelt szerbiai kutatásai során. (CHOLNOKY 1998. 253.)

Abs, Prof Dr. L v. Lóczy Direktor d k u Geol Reichsamt Budapest (magyarul: feladó Dr. Lóczy L. professzor, a m. kir. budapesti Geológiai Intézet igazgatója)

Katonai hosszúbélyegző: K. u. K. Militärstationskommando Višegrad (magyarul: cs. és kir. katonai állomásparancsnokság Višegrad) felirattal. Hossza: 8 cm, fekete színű.

Tábori posta körbélyegző: K. und K. MILITÄRPOST VIŠEGRAD (magyarul: cs. és kir. katonai posta, Višegrád) felirattal. Átmérő: 3 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

46. Tábori postai levelezőlap

Halványsárga kartonpapír, 13.9x9.1 cm. Fekete grafitceruzával írva.

Feldpostkarte.

fejléccel.

Főtisztelendő és Nagyságos Laczkó Dezső fg. Igazgató Urnak

Veszprém

Čačak 1918 VII. 7 Kedves Dezső! Oreg testtel még egy utolsó nagyobb vállalkozásba fogtam. Szerbiának átnézeti geológiai térképének elkészítéséhez. Nem bántam meg eddig, mert pompás adatok vannak együtt és a legnehezebb részt a Drinavidéki remek magas hegységeket és pokoli volgyszorosokat én magam tanulmányozhattam és kétségtelen megfigyelésekkel megvilágíthattam. 1916ban 4 1917ben 9 geologussal az iden 4ed magammal jártuk Szerbiat Én magam a legnehezebben járható részt a 1000-1400 m közt Tara planina(?) – Povljon(?) stb hegyeket vizsgáltam. csudás lakhelyeikkel Gyönyörű ország ez a Szerbia, Svájccal hasonlítom össze földjét és lakosait. Nagyon derék felvilágosodott a népe. Igazi demokrácia van itt. Részeg embert koldust nem láttam. Vendégszeretetet nem alázkodó(?) szíves készség , élelmesség(?) jellemzik. Minden falunak jó vezetése(?) es szép iskolaháza van ahol 9-4ig vannak a gyerekek a nagy kiterjedésben(?) eloszló tanyákkal.

Szívélyesen üdvözöl szerető barátod Lóczy

Absender: Professor Dr Lóczy Lajos a m kir foldt. int. igazgatója Gornya(?) Milenovac

Elmosódott katonai hosszúbélyegző: K. u. K. Mil. Stationskommando Čačak (magyarul: cs. és kir. katonai állomásparancsnokság, Čačak) felirattal. Hossza: 8.8 cm, lila színű.

Tábori posta körbélyegző: K. u. K. ETAPPENPOSTAMT ČAČAK (magyarul: cs. és kir. hadtáp postahivatal Čačak)/ – 8. VII. 18 felirattal. Átmérő: 2.8 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

47. Levelezőlap

Halványsárga kartonpapír, 13.9x9 cm. Fekete tintával írva.

Bal felső sarkában zöld színű, koronás, koszorús magyar kiscímer, jobb felső sarkában a M. KIR. POSTA a levelezőlappal egyszerre nyomtatott, 8 filléres, Szt. Koronás, zöld színű bélyegével.

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel. Jegyezz hadikölcsönt, megrövidítet a háborút! M. kir. állami nyomda. Budapest, 1918. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső főgimn tanár Veszprémvmi(?) Igazgató Urnak

Veszprém

Kedves Dezső!

Örömmel veszem szíves soraidat. Megelégedéssel tölt el, hogy a vesződéses és lélekölő(?) adminisztrációtól megszabadulva⁸⁵ a tanításban és a Tőled alapított pompás Muzeumban találhatod ismét gyönyörűségedet. Bárcsak én is már annyit nyerek(?) hogy nyugalomba vonuljak és az írásban töltsem ezután még megmaradt életidőmet Nekem azonban még kb. 1 ½ évig kell az igát huznom. Elvből a 70 évvel megyek mint cz.⁸⁶ és jelleges egyetemi tanár

⁸⁵ A megjegyzés Laczkó főgimnáziumi igazgatóságáról való lemondására utal.

⁸⁶ cz = címzetes

nyugalomba. A földtani intézet 50 éves jubileumát is meg kell csinálnom.⁸⁷ Ehhez pedig ugyancsak serényen kell mozognom.

Szerbiával új feladat szakadt reám. Reméllem ezzel is megbírkózom. Két hónapi balkáni utazásom pompásan használt egészségemnek. Szív tüdő gyomor rendben vannak, ha most fájós meredt nyakammal nem bajlódnám azt mondanám hogy régóta nem voltam ilyen jó állapotban. 3 hét előtt nyugat Szerbiának magas hegyei között szerencsés végzésű baleset ért: egy régi bánya 3 ½ méteres aknájába, elővigyázatomból hiányosságából beleestem. Zuzódásokon kívül erősen megrándultak a nyakszirt izmaid. Heves fájdalmat okoznak. Cholnoky Dr villanyozással gyógyítja.⁸⁸ Pénteken reggel lemegyek Hozzád Veszprémbe délben 12 ½ kor vissza indulok mert délután otthon kell lennem. Mindnyájunk szívélyes üdvözlétével

Szerető barátod Lóczy Lajos

A M. KIR. POSTA 2 filléres, aratós, barna színű bélyegével.

Elmosódott postabélyegző: ..... JUL 19 ... felirattal, kétszer lenyomva Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

48. Levelezőlap

Halványsárga kartonpapír, 13.8x9 cm. Fekete tintával írva.

Bal felső sarkában zöld színű, koronás, koszorús magyar kiscímerrel, jobb felső sarkában a M. KIR. POSTA a levelezőlappal egyszerre nyomtatott, 8 filléres, Szt. Koronás, zöld színű bélyegével.

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel. Jegyezz hadikölcsönt, megrövidítéd a háborút! M. kir. állami nyomda. Budapest, 1918. jelzéssel.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső kr. főgimnáziumi tanár ... ..direktor stb Urnak
Veszprém

Kedves Dezsőm!

Veszprémi látogatásomból is ohajtott ottani látásodból félek nem lesz valami. A vasúti közlekedés rossz. Törődött vagyok a hajnali 4 órás felkeléssel – A nyakam és nyakizmaid a szerbiai bánya járás után még mindig kínosan fájnak. Fejemet nem tudom még elég jól ideoda forgatni mintha csak gutaütött volnék Cholnoky doktor mindennap villanyozott elég jó eredménnyel, de lassú javulással. Sürgős tennivalóim sem hagynak nyugtot Szerbiai 1: 75000-es mappámat festegetem geologiailag. 8-10 lap van munkában. Ezeket készen szeretném júl. 31-én magammal vinni Budapestre, hogy ott a szöveget megírjam 1917es 1918ki szerbiai jelentésemhez.⁸⁹ Augusztus elejét kisebb kiruczanásokkal Budapesten töltöm. Talán onnét ha nem lesz elemszerző (sic!) podgyászom egyszer Veszprém felé készülök. Te kényelmesebben jöhetsz le a délután 2 órás vonattal nálunk töltve(?) azt! Szívélyes üdvözléttel szerető híve

Lóczy Lajos

A MAGYAR KIR: POSTA 2 filléres, barna színű, aratós bélyegével.

Téglalap alakú, sarkain lecsapott postabélyegző: BALATONARÁCS/ 918. JUL 27 d.e./ POSTAI ÜGYN. felirattal. Mérete: 3.9x2.2 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

49. Levél

Levélpapír, 12.8x20.7 cm, negyedrért hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Balatonarács

918. (az évszám Laczkó írásával, kék ceruzával) aug 1jén

⁸⁷ A Földtani Intézet 1869-ben alakult meg a Magyarhoni Földtani Társulattól.

⁸⁸ Lóczy szerbiai balesetének említése: CHOLNOKY 1998. 253.

⁸⁹ Lóczy szerbiai útjának publikációja csak halála után jelent meg: Geologische Studien im westlichen Serbien. Berlin-Leipzig, 1924.

Kedves Dezsóm!

Nap nap után szándéksom lemenni Veszprémbe, hogy egyet csevegjunk. A hajnali fölkelés azonban mindég eltántorít a szándék létesítésétől 5 1/2 kor indul B Arácsról a vonat 1/2 négykor kell felkelnem, hogy a felkészülés után 3/4 óráig lezammogjak az állomásra. Ez az én tüdőemfizémám⁹⁰ napról napra lustába tesz engem. Az íróasztal mellett azonban jól esik a munka. Azután meg a beszélgetés sem lehet nagyon hívogató: folyvást(?) panasszal a kozállapotok nélkülözés és koplaltatás felett.

Bemenetelemnek gazdasági célja is volna. Van egy kis szántóföldem azon néhány kepe gabonám Ezt ki kellene nyomtatni és a kis földtelket felszántani.

Ugy hallottam, hogy a hátország ad ellátásra néhány hétre kölcsön munkakezet(?)

Ugyan kérlek kérdezd meg Beöthy⁹¹ parancsnok urat hajlandó-e 3 hétre 2 katona lovat nekem kiadni Jó istállom és jo takarmány füvem van.

Ha Veszprémbe nem talán Hajmáskérről a tüzérségtől kaphatnék kölcsön lovat Ott Jessenák az úr Cholnoky F. főorvos⁹² barátunk tiszteletivel és ajánlásával fordulnék az urakhoz

Szívélyesen köszöntünk Téged mindnyájan valamint az egész házat Szerető barátod

Lóczy Lajos

Múzeumtörténeti adattár 48.85961977.

50. Levelezőlap

Sárgás kartonpapír, 14.2x9.2 cm. Fekete (fakult) tintával írva.

Bal felső sarkában zöld színű, koronás, koszorús magyar kiscímerrel, jobb felső sarkában a MAGYAR KIR. POSTA a levelezőlappal együtt nyomtatott, 8 filléres, Szt. Koronás, zöld színű bélyegével.

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel. Jegyezz hadikölcsönt, megrövidítet a háborút! M. kir. állami nyomda. Budapest, 1918. jelzéssel.

Nagyságos es Főtisztelendő Laczkó Dezső kr. fogimnáziumi tanár es ..... urnak
Veszprém

Balatonaracs
1918 VIII 29

Kedves Dezsóm!

Meleghangú jókívánásokkal telt leveled csak ma érkezett meg! Hálásan köszönjük irántunk való hajlandóságodat. Jól tudod hogy mindnyájan meleg rokonszenvvel vagyunk Irántad eltelve és sajnáljuk hogy az idén sem láthattunk Téged körünkben. Az én pihenőm is fogyóba van szept elején indulok Luluval Szerbiába kilátás van hozzá hogy Bulgáriába is benézünk. Sok ügyet és kíséretet (talán kíséret helyett?) befejeztem otthoni közel 3 heti szakaszos pihenésem alatt.

Szívélyes üdvözetünkkel ölel

szerető barátod

⁹⁰ tüdőemfizéma = tüdőtagulás (latin)

⁹¹ Valószínűleg Beöthy Dezső hivatásos katonatiszt, ezredes. A Ludovika Akadémia végeztével 1905. aug. 18.-án avatták hadnaggyá a m. kir. 11. (munkácsi) honvéd gyalogezredhez. Később a 17. (székesfehérvári), 1912-től a 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednél szolgált. 1914-ben a 79. honvéd menetzászlóalj 1. századának parancsnokaként vonult a harctérre. A 31-es honvédeknel század- és zászlóalparancsnok, ezred 1. segédtiszt az orosz és az olasz fronton. Később Veszprémbe pótszázad parancsnok. Az 1930-as években a jutasi m. kir. „Kinizsi Pál” Csapataltisztképző Intézet parancsnoka. 1934-től a 31. honvéd gyalogezred Bajtársi Szövetségének ügyvezető elnöke. (HERCZEGH 1936. 230., 355. jobbra lent arcképe, 356.)

⁹² Dr. Cholnoky Ferenc (Veszprém1853. ápr. 9. – Veszprém 1941. jan. 3.) orvos. 1872-1878 a pesti orvosi egyetemen tanult. 1877-1878 a pesti Szt. Rókus-kórház orvosa. 1878-tól Veszprémbe kórházi 2. orvos. 1878-1933 veszprémi börtönorvos. 1882 a veszprémi kir. törvényszék orvosa. 1883-1885 katonaorvos. 1894-1899 főorvos, 1899-1926 orvos kórházigazgató Veszprémbe. 1916 kir. tanácsos, 1925 egészségügyi főtanácsos. Arácson Lóczy Lajos telekszomszédja volt. (HOGYA 1990. 16-30.)

Lóczy Lajos

A M. KIR. POSTA 2 filléres, aratós, barna színű bélyegével.
Téglalap alakú, sarkain lecsapott postabélyegző: BALATONARÁCS/ 918 AUG 31 d. e./
POSTAI ÜGYN. felirattal. Mérete: 4x2.2 cm, fekete színű.
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

51. Képes levelezőlap

Karton, 13.7x9.2 cm. Fekete grafitceruzával írva.
Fényképfelvétel: utcarészlet villamosokkal, fiakerekkel, emberekkel. Magyarázó felirattal:
Belgrad. Terazia. Cégjelzés: S. Meschulam, Belgrad.
Nagyságos es Főtisztelendő Laczkó Dezső k. r főgimn tanar es muzeumi igazgato Urnak
Veszprem via Budapest
Belgrad X. 5. Kedves Dezsóm!
Négyhete utazásból tartok hazafele. Nyugat Szerbiának rablóbandás magas hegységeiben
jártam sok tapasztalattal es nagy élvezettel.
Szívelyesen üdvözöl Téged es az egész hazat
szerető híved

Lóczy L. fiával

A M. KIR. POSTA 10 filléres, aratós, piros színű bélyegével.
Elmosódott postai körbélyegző: .....EK⁹³ 1/ 91.. OKT. – 7. 8 4 felirattal. Átmérő: 2.9 cm,
fekete színű.
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

52. Levelezőlap

Halványzöld kartonpapír, 14.2x9.4 cm. Fekete tintával írva.
LEVELEZŐ-LAP.
MAGYAR KIRÁLYI FÖLDTANI INTÉZET
BUDAPEST, VII., STEFÁNIA-ÚT 14. SZ.
fejléccel. 60.184/1901. sz. hivatalból portómentes. jelzéssel.
Nagyságos es Főtisztelendő Laczkó Dezső kegyesrendi fogimn tanar Muzeum igazg Urnak
Veszprém.
Kedves Dezsóm! Boldogabb karácsonyi ünnepeink vannak mint 4 év óta a háború
vérvetésegei es pusztításai között. Mert a béke beállása ajándék. Egy nagy betegségből a
felgyógyulás nem lehet rögtöni. Bízunk a gondviselés segedelmében, es embereinknek
beállandó becsületességében! A legjobbkat kívánjuk Néked es az egész háznak, mindnyájan.
Hazajött Dr. Taeger⁹⁴ es szorgalmasan dolgozik a bakonyi anyagon. A Te 1 : 25000
téképedről (városlódi lap) betűkkel vannak ... jelölve es számokkal a lelőhelyek. Ezekről
fogunk ... felvételezni(?)

Szerető híved
Lóczy Lajos

Budapest, 1918 XII. 23.

A M. KIR. POSTA 2 db 5 filléres, aratós, zöld színű bélyegével.
Postai körbélyegző: BUDAPEST AS 72 AS/ 929 DEC 23. É 0 felirattal. Átmérő: 2.9 cm,
fekete színű.
Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

53. Levél

Kartonpapír, 11.5x8.6 cm. Fekete tintával írva. Borítéja hiányzik.

Budapest 1918

⁹³ Feltehetően Eszék.

⁹⁴ Taeger életrajza megtalálható ugyanezen kiadványban, a levélírók között!

Kedves Dezsőm!

Ebben a szomorú korszakban küldjük Hozzád meleg jó kívánságainkat az új évré! Egészség és lelki erő legyenek híveid. – Nem csak boldog és szerencsés időszak(?) hanem a szenvedések gyötrelmes évei is ránk szakadnak. – Bizalommal a jobb jövőre kell ezeken áttörtetnünk. Kérlek támogassátok M. T. É. Védelmi Ligánkat⁹⁵ milliányi taggal 2 millionk már van – A Veszprémi Hírlapok szólhatnának már erről.
Januarius kozepén lesz a megalakuló közgyűlés!

Szívélyes üdvözlettel

szerető barátod

Lóczy Lajos es családja.

Múzeumtörténeti adattár 48.859/1977.

LUDVIG (LUDVIGH) KÁLMÁN

Veszprém 1889. szeptember 21. - Krásznójárszk 1919. augusztus 2.

Édesapja id. Ludvig Kálmán a városi törvényszék telekkönyvi hivatalának volt a vezetője. A veszprémi piarista főgimnáziumban tanult, de, az 1906/1907-es tanévben, az érettségi vizsga előtt eltávolították az intézetből. Író, költő, újságíró, valószínűleg a Népszava című szociáldemokrata lapnál, vagy ott is. 1910 szeptemberétől decemberig, a rövid ideig megjelent, veszprémi Modern Dunántúl című, társadalmi, irodalmi, művészet-kritikai hetilap egyik szerkesztője volt, L. Diegó álnéven. Ezután az Úttörő című, szintén rövid életű lap munkatársa. Kapcsolatban állt az anarchista gr. Batthyány Ervinnel⁹⁶. 1915 decemberében tartalékos zászlósként a m. kir 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred III. zászlóaljának segédtisztje. 1916. július 29.-én Kaszonka községnél, a Stochod könyöknél, ezredével együtt orosz hadifogságba esett. 1916 szeptemberétől Habarovszkban, 1916 novemberétől Krasznaja-Rjécskán (az Amur Usszuri nevű mellékfolyója mellett), 1918 májusától Novo-Nyiklajevszkben, 1918 decemberétől Krásznójárszkban raboskodott. Itt a Jeniszej című, kéziratot hadifogoly lapot szerkesztette.

A krásznójárszki hadifogolytábor mellett elhelyezett 31. szibériai lövészezred 1919. július 30-án, bolsevista bujtogatás következtében fellázadt. A lázadást fehér kozák csapatok az oroszországi csehszlovák légió egységeivel közösen leverték. Véres megtorlás következett, mintegy 600 lázadót lőttek agyon. A lázadás (legalább részbeni) kitervelőit a magyar hadifoglyok között keresték. Olaj volt a tűzre, amikor a hadifogolytáborban elbújt egyik orosz lázadó, osztrák-magyar katonaruhában akadtak rá. A csehszlovák légió 12. lövészezredének hadbírósa 18 magyar hadifoglyot ítél halálra és végeztetett ki, köztük Ludvig Kálmánt is. A kivégzett hadifoglyok részben kommunisták, vagy legalábbis szimpatizánsok, részben a táborban alakult Magyar Szövetség tagjai voltak. Utóbbi hazafias szövetség célja a magyar hadifogoly legénység segélyezése és a szláv, pánszláv (így pl. a csehszlovák), valamint bolsevik propagandától való megvédése volt. A fogolytárs Markovits Rodion⁹⁷ szerint,

⁹⁵ Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája. 1918 végén alakult hazafias, irredenta egyesület, amelynek Lóczy Lajos volt az elnöke és egyik alapítója. Célja az ország területi egységének megvédése volt. A trianoni békeszerződést követően megszűnt, pontosabban beleolvadt a Magyar Nemzeti Szövetségbe. - Értesítés az átszervezésről Veszprém, 1921. dec. 27. (LDM múzeumtörténeti adattár 48.827/1977.)

⁹⁶ gr. Batthyány Ervin (Bögöte, Vas vm. 1877. okt. 17. – Stroud, Anglia 1945. jún. 9.) a magyar anarchista mozgalom vezéralakja. Angliában tanult. A Társadalmi Forradalom című lapot adta ki Szombathelyen, majd Budapesten. Anarchista nézetei miatt saját családja átmenetileg intézetbe záratta. 1907-től kisebb megszakitásokkal-, majd 1910-től végleg Angliában élt. (RÉVAI II. /1911/ 700., ÚMÉL I. /2001/ 518.)

⁹⁷ Markovits Rodion dr. jur. (Kisgérce, Ugocea vm. 1884. vagy 1888. júl. 15. – Temesvár 1948. aug. 27.) ügyvéd, író, újságíró (Népszava, Független Magyarország, Virradás, stb.). 1914-1922 között katona, majd

Ludvigot egy-egy, e két ellentétes eszme szolgálatában álló, szintén halálra ítélt magyar hadifogoly bajtársa támogatta utolsó útján a kivégzés helyszínére.

(Irodalom: Hadifogoly-Ujság 1920., Hadifogoly magyarok története II. 423., Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 27., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 36., HERCZEGH 1936. 199., ÉRI 1965. 145-162., NYÉKI 1970. 183-195., MARKOVITS 1986. 426., 441-443., ÁCS 1993-1994., ÁCS 1994.)

54. Levelezőlap tábori levelezőlapként használva

Kartonpapír, 13.9x8.8 cm. Grafitceruzával írva.

Kucsmás, köpenyes fiatal orosz katonanő rajzáról (mellkép) készült fekete-fehér reprodukció. Orosz felirattal. ДОБРОВОЛЕЦЪ 149 ЧЕРНОМОРСКАГО ПОЛКА НАТАЛИЯ ВЛАДИМИРОВНА КАНЕВСКАЯ. РОСТОВЪ НА ДОНУ ЕКАТЕРИНИНСКОЙ Ж ..... VII ... ОБЛАСТИ ВОЙСКА ДОНСКОГО-ТАГАНРОГСКАГО ОКРУГА, АЛЕКСАНДРОВСКОЙ СТАНИ. Lanz 25-I-1915 (Magyarul: Natalia Vladimirovna Kanevszkaja a 149. feketetengeri ezred önkéntese. A Don melletti Rosztovból. Don-taganrogi katonai kerület. Alekszandrovskoj állomás körzete. Lanz 1915 – I –25)

Feldpostkarte (ceruzával)

Pocztówka

Carte postale – Открытое письмо

fejléc. Nakładem A. J. Ostrowskiego w Łodzi. jelzéssel.

Ngs. Pulay Ferenc urnak kir. közjegyző h.

Veszprém Ungarn

915. szept. 6.

Üdv.

Ludvig Kálmán

F. Ludvig Kálmán hadapród M. kir. 31. honvéd gy. e. III. zslaj 11. század Táb. posta 102

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „(* M. KIR. 31. VESZPRÉMI H)ONVÉD GYALOG EZRED 2. ZÁSZLÓALJ/ PARANCSNOKSÁG” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 915 SEP. – 8.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.349.1. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4526.c/1915. április, Pulay F.⁹⁸ gimnáziumi tanuló ajándéka). Érthetetlen, hogy a szeptemberben írt lapot, hogyan leltározhatták be áprilisban.

Dr. LUKCSICS PÁL

Kerta (Veszprém vm.) 1892. május 20. – Budapest 1936. november 16.

Lukcsics József módos kertai gazdaember és Takács Erzsébet harmadik gyermeke. Dr. Lukcsics József veszprémi kanonok, történész (1875-1937) és Lukcsics Imre peremartoni esperes-plébános (1883-1938) testvére. 1911-ben érettségizett a veszprémi piarista főgimnáziumban. 1911-1914 Eötvös-kollégista Budapesten.

---

hadifogoly Szibériában. Belépett az orosz Vörös Hadseregbe és a bolsevik pártba. Hazatérte után – leszámítva egy az 1920-as évek végi budapesti tartózkodást – szülőföldje közelében, Szatmáron, később Temesváron újságíróskodott. (GULYÁS – VICZIÁN XVIII. /1999/ 517., ÚMÉL IV. /2002/ 514.)

⁹⁸ Feltehetően elírás Pulay József helyett, aki az 1915-1916-os tanévben IV., az 1916-1917-es tanévben V. osztályos tanulója volt a veszprémi piarista főgimnáziumnak. (Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 61., 1916-1917: 32.)

Tanulmányait félbeszakította a világháború. Kezdetben a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednél szolgált, majd a 307. honvéd gyalogezred tartalékos hadapródja, később hadnagya. Részt vett Bukovinában a rarancei és toporoutzi csatákban (1916), Kirlibabánál tüdőlövessel súlyosan megsebesült, megrokkant. 1918-ban Eötvös-kollégistaként magyarlatin tanári oklevelet szerzett, majd doktorált. Az Eötvös-kollégium tanára, történész. 1923-1925 a MTA ösztöndíjasa Rómában. Többször járt Olaszországban. A római Magyar Történelmi Intézetben is dolgozott. Budapesten a Gellért tér 3. számú ház III. emeletén lakott. Szakterülete első sorban a középkori egyháztörténet és az oklevéltan volt. Viszonylag rövid élete során számos publikációja jelent meg, amelyek a magyar történelemtudomány máig használt értékei.

1915 decemberében az északi harctérről származó két ruthén inget ajándékozott a Veszprémvármegyei Múzeumnak.⁹⁹

(Irodalom: Tiszti kinevezések. VH XXIV. évf. 34. szám /1916. aug. 20./ 4., Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 49., 53., Lukcsics Pál Rhé Gyulához 1924-1934 között írt levelei: LDM múzeumtörténeti adattár 48.868/1977., FEKETE-NAGY 1937. 270-271., ÚMIL 2000. 1355., GULYÁS 1995. XVII. 1281., SOLYMOSI I-IV., MKL 2003. VIII. 178-179.)

55. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9.1 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára: 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest jelzéssel.

Ns és Ft. Laczkó Dezső urnak főgimn. igazgató

Veszprém Főgimnázium

915. júl. 17.

Itt a rajvonalunk háta megett egy elhagyott faluban kerestem régiséget, de hiába. Egy pár ócska könyv nem érdemi meg a fáradságot, hogy cipeljem. Most a föld mineműségét tanulmányozom¹⁰⁰, miközben lakásom tovább építem és szépítem. Az élet kellemes, bár kissé unalmas.

Legmélyebb tisztelettel h. tanítványa

Lukcsics Pál

Feladó: Lukcsics Pál hdpr 307. hgyezr. 8. sz.

Alakulat körbélyegző koronás magyar közép(?)címerrel, „* M. KIR. 307. HONV(ÉD) GYALOG EZRED II. Z)ÁSZLÓALJ/ VIII. SZÁZAD PARANCSNOK(SÁG)” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.6 cm, kék színű.

Tábori postabélyegző „K. u. K. FELDPOSTAMT 71/ 20. VII. 15.” (magyarul: cs. és kir. 71 tábori postahivatal 1915. VII. 20.) felirattal. Átmérő: 2.7 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.291. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

vitéz MÁRKY (MUTH) HENRIK

Gyönk, Tolna vm. 1886 - ?

Községi főjegyző. Tartalékos százados.

Önkéntesi évét 1905-1906-ban a cs. és kir. 69. (székesfehérvári) gyalogezrednél szolgálta. 1914 augusztusában a hadba vonuláskor zászlósi rangban a m. kir. (veszprémi) 31. honvéd

⁹⁹ Veszprémvármegyei múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 289. old. 4606.f./1915. dec. 6. ruthén ingek. É. harctérről Lukcsics Pál aj. 2. (LDM adattár)

¹⁰⁰ Értsd, éppen földbe ásott fedezéke építésén dolgozik!

gyalopezred 4. századának egyik szakaszparancsnoka. 1914. augusztus 28-án Uhnownál, az ezred első csatájában megsebesült. 1914. október 1.-én hadnaggyá lépett elő. Gyógyulása után részt vett a kárpáti harcokban. 1915. február 28.-án a Zsebrákon (Galícia) ismét megsebesült. Felépülése után Veszprémben, a pótkeretnél szolgált. Az 1915/1916-os tanévben, Nagy László őrnagy, pótzászlóalj parancsnok parancsára, a veszprémi piarista főgimnázium diákjainak katonai nevelését vezette. 1916 augusztusától főhadnagy. 1916-ban az orosz harctéren, a Dnyeszter vidékén a 31/4. századnál szolgált. 1918-ban az albán fronton a 31/I. népfőlkelő zászlóalj 1. századának parancsnoka. 1918. november 26.-án szerelt le. Frontszolgálata összesen 29 hónap.

1936-1939 táján községi főjegyző Gyönkön, járási vitézi őrmester, Tolna vármegye törvényhatósági bizottságának tagja.

Kitüntetései: Katonai Érdemkereszt 3. osztálya kardokkal és hadidíszítménnyel (1916. jan.), Bronz Katonai Érdemérem kardokkal, Károly Csapatkereszt, Sebesülési Érem két sebesülési sávval, Magyar Háborús Emlékérem kardokkal és rohamsisakkal.

(Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 48-49., Kitüntetések. VH XXIV. évf. 3. szám /1916. jan. 16./ 4., Tiszti kinevezések. VH XXIV. évf. 34. szám /1916. aug. 20./ 4., HERCZEGH 1936. 20., 125., 346, 403. arcképpel, Vitézek albuma 1939. 286.)

56. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos Laczkó Dezső úrnak főgymnáziumi igazgató
Veszprém Ungarn

Kedves Igazgató Úr!

Az orosz tüzérség szünetet tart, s ezt az alkalmat felhasználom az írásra, s hogy magamról életjelt adjak. Még egészséges vagyok, daczára, hogy se éjjelünk, se nappalunk. Mint a vakondok élünk a föld alatt, s várjuk az oroszok rohamát. Sokat gondolok az önök vendégszerető házára, s mikor legjobban éheznek, elém varázsolom az elmúlt időket.

Az összes uraknak valamint kedves Igazgató úrnak

legszívélyesebb üdvözetemet kifejezve
vagyok tisztelő híve:
Muth Henrik

1916 X/9

Feladó: Muth Henrik tart. főhadnagy 31 honvéd gyalopezred 4 század Tábori posta 102

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. VESZPRÉMI 31.

HONVÉD GYALOG EZRED 2. ZÁSZLÓALJ/ PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 916 OKT. – 9.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.283. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

57. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14x9 cm. Tintaceruzával írva.

TÁBORI POSTAI LEVELEZŐLAP.

fejléccel. Tábori posta. Ára 1 fillér. M. kir. állami nyomda. Budapest. jelzéssel.

Nagyságos Laczkó Dezső úrnak főgymnáziumi igazgató
Veszprém Ungarn

Kedves Igazgató Úr!

Még mindig elég jó egészségben küzdök az orosz fronton. Az ágyuk szakadatlanul dörögnek, de a szegény muszka csak nem tud előrejutni. Az idő hideg, s néha már havazik. Németekkel vagyunk együtt, megmagyaráztam tisztjeiknek, hogy mi „ungarn” vagyunk és nem „ösztreich”. Azóta nagyon vigyázunk, s ha néha egy kis itókához jutunk, akkor csak „ungarn”-t éltetjük. Vajjon mikor lesz már vége?

Az összes uraknak, valamint kedves Igazgató Úrnak

legszívélyesebb üdvözetemet küldve, vagyok
tisztelő híve: Muth Henrik

1916 XI/2

Feladó: Muth Henrik honvéd főhadnagy, 31 honvéd gyalogezred, 4 század. Tábori posta 102 Alakulat körbélyegző koronás magyar közép címerrel, „(* M. KIR. VESZPRÉMI 31. HONVÉD GYALOG EZRED 2. ZÁSZLÓALJ/ PARANCSNOKSÁG” elmosódott felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 916 NOV. – 2.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.285. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

csicseri OROSZ ÁRPÁD

Hivatásos, katonatiszt. Eredetét a XIII. századig visszavezető, Ung vármegyei nemesi család tagja. 1914 augusztusában a hadba vonuláskor a m. kir. 31/II. népfelkelő hadtápszászlóalj parancsnoka Szerbiában, 1915 szeptemberében Galíciában, őrnagyi rangban. 1915 novemberében lépett elő alezredessé. 1936-ban nyugállományú ezredes.

Kitüntetései: Ferenc József Rend lovagkeresztje (1918. jan.), legfelsőbb dicsérő elismerés az ellenség előtt teljesített kitűnő szolgálatai elismerésül (1916. márc.).

(Irodalom: NAGY 1861. VIII. 264-272. /a családról/, KEMPELEN 1914. VIII. 88-90. /a családról/, Kinevezések. VH XXIII. évf. 46. szám /1915. nov. 14./ 4., Kitüntetések. VH XXIV: évf. 10. szám /1916. márc. 5./ 4., Katonai kitüntetések. VH XXVI. évf. 1. szám /1918. jan. 6./ 3., HERCZEGH 1936. 21., 441.)

58. Fénykép levelezőlapként használva

Papír, 13.9x8.8 cm. Fekete tintával írva.

Műtermi felvétel. Térkép Orosz Árpád őrnagyról, aki kárpitozott széken ül, baljával asztalra támaszkodik. Bal keze kisujján két gyűrű. Öltözete 1908 M csukaszürke egyenruha, tábori sapka, állógalléros tábori zubbony őrnagyi parolival, mellén kitüntetés szalagsávokkal, pantalló. Keresztbe vetett lábai alatt kardjának csatlék részlete látható.

Laczkó Dezső igazgató úr

Veszprém Veszprém megye Ungárn

Kényelmetlen utazás után ezen sárfészekbe érkeztem, de reményem hogy nemsokára előre megyünk. Üdvözöl

Árpád von Orosz major
Brückenkopf Kommandant
(magyarul: nemes Orosz Árpád őrnagy
hídfő parancsnok)

Tysmienica. Galiczien.

Alakulat körbélyegző „* M. KIR. VESZPRÉMI 31. NÉPF. PARANCSNOKSÁG/ II. HADT./ ZÁSZLJ.” felirattal. Átmérő: 3.2 cm, fekete színű.

Tábori postabélyegző „HADTÁP-POSTAHIVATAL 132/ 915 SEP. 24.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.107. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

Dr. PALLMANN PÉTER

Billéd (Torontál vm.) 1884. október 12. - ?

Piarista szerzetes, tartalékos tábori lelkész százados.

1902. február 27-én lépett be a piarista rendbe Vácon. 1906. szeptember 8-án tett örök fogadalmat. 1907. június 27.-én szentelték pappá. 1916-tól teológiai doktor.

1904-1907 teológus hallgató Budapesten. 1908-1911 plébániai kisegítő Nagykárolyban. 1912-1913 vallás tanár és a tanulók gimnáziumi prefektusa Kecskeméten. 1914-1916 teológiai tanár Kolozsváron, a Kalazantinum (piarista rendi papnevelő intézet) prefektusa.

A m. kir. kolozsvári honvédkiegészítő parancsnokság 1914. december 31. 1197. sz. nyílt parancsával, a m. kir. honvédelmi miniszter 1914. december 28-án kelt 196 102/2/1914. sz. rendeletével a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezredhez segédlelkésznek nevezték ki. Zsolnán és Oderbergen átutazva jelentkezett csapattesténél Mährisch-Ostrauban. Kb. 1916 januárjáig, majd átmenetileg 1917 májusában volt a 31-es honvédek ezredlelkésze. Utóbb a m. kir. 41. (budapesti) honvéd gyaloghadosztály egészségügyi intézetének lelkésze (1916 január – április), majd a 41. honvéd gyaloghadosztály hadosztály plébánosa (1916. április 2.-tól). 1915. július 31. – augusztus 28. között gyomorbaját kúrálta Karlsbadban. 1915 októberében Karpilówkánál erős ellenséges tűzben is kötözte, ápolta a sebesülteket. Lovását és lovát itt elvitték az oroszok. 1916. május 9-én a harctérről látogatóba Kolozsvárra érkezett. 1917 novemberében kilépett a piarista rendből, feleségül vette a billédi gyógyszerész leányát, Becker H.-t és beiratkozott a pozsonyi evangélikus teológiára.

Kitüntetései: Lelkeszi érdemkereszt 2. osztálya vörös-fehér sávós szalagon (1915. aug.), legfelsőbb dicsérő elismerés az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért (1916. febr.). 1914-ben Kolozsváron jelent meg „*A magyar piaristák II. József uralkodása alatt*” című munkája.

(Irodalom: PALLMANN 1915., PALLMANN 1917., Honvédeink dícsérete. VH XXIII. évf. 19. szám /1915. máj. 9./ 4., 43. szám /1915. okt. 24./ 4., Katonai kitüntetések és előléptetések. VH XXIII. évf. 34. szám /1915. aug. 22./ 4., Katonai kitüntetések. XXIII. évf. 39. szám /1915. szept. 26./ 4., Kitüntetések. VH XXIV. évf. 7. szám /1916. febr. 13./ 3., HERCZEGH 1936. 130., 151. csoportképen, 152., 160., 179., 183., 189-190., 192., 202., 204., 206., 222., 224-225., 249., LÉH – KOLTAI 1998. 285., Pallmann Péter aposztáziájával kapcs. levelei (sajátja és másoké is), 1917: PRMTKL V 349/16., Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Rendkormányzati kötetek, 3. kötet: A kolozsvári Kalazantinum története (historia domus), III: 1906-1916. p. 172.: PRMTKL)

59. Fénykép

Papír, barnás árnyalatú, kb. levelezőlap nagyságú.

Pallmann Péter (balról a 3.) és öt tiszttársa. Pallmann Péter öltözete: tábori sapka, prémgalléros, prémbéléses, kétsor gombos lovassági tiszt bekecs. Magyarázata fekete tussal: A veszprémi honvédezred tisztjei a Dunajecznél Galicziában. Hátoldalán: Emlékül a táborból. Március 21-én /1915 – R. P./ készült a gyengélkedő tisztek között vagyok.

PRMTKL: A Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Rendkormányzati kötetek, 3. kötet: A kolozsvári Kalazantinum története (historia domus), III: 1906-1916. p. 172.¹⁰¹

60. Levél

Győrötskei Győrötskey Ferenc¹⁰² m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezredbeli hadapród őrmester (1895 – hősi halált halt: Maniów környéke, Galícia 1915. márc. 8.) nővéréhez, dr. Havassy Bélánéhoz, Szombathelyre.

Nagyságos Asszonyom, most jutok ahhoz, hogy b. levelére kimerítően válaszolhatok. Gyuri¹⁰³ úgy kérte a beosztását szegény Ferinek, hogy egy zászlóaljba legyenek. Erre a zászlóaljra fontos és nehéz feladat hárult. De nem egy helyen voltak, hanem Gyuri a századával ki volt „különítve”. Feri elég jó helyen volt, a veszély inkább Gyurit fenyegette, úgy hogy több napon át meg sem tudtam látogatni a rajvonalon.

Egy reggeli támadás volt Feriéknél. A támadás oly gyönyörűen haladt előre. Feri fekvő helyzetében lövést kapott. A közelében lévő társa vette ezt észre és gondoskodott bekötéséről. Feri ekkor fájdalmat nem érzett és fekvve maradt a havon, hiszen óriási hó borított akkor mindent.

Az előnyomulás egyik oldalon megakadt, úgy hogy vissza kellett csapatainknak foglalni előbbi állásaikat – de akkorra már szegény Feri nem élt. – A helyzet, a terepviszonyok olyanok voltak hogy Feri holttestét behozni nem lehetett, egy ideig ott maradt a havon és egészen megkeményedett.

Gyuri csak másnap értesült róla, mert akkor érintkezni nem lehetett. Ő már különben (sic!) hetek óta kimerült volt, de bátran, hősiesen kitartott. Feri halálhíre, súlyosan hatott rá. Mikor utoljára együtt voltak, megcsókolták egymást és a Gyuri lelkére kötötte Ferinek, hogy vigyázzon magára. A szomorú hírre Gyuri azonnal lejött a hegyről a völgybe hozzám és másnap korán reggel behozatták Ferit. Szegény, fehér, sápadt volt, de arca semmi szenvedést nem árult el... Azután megástuk a sírt, deszkakoporsót csináltunk, és délelőtt tisztársainak jelenlétében elbúcsúztattam és keresztény módon eltemettem. Mindnyájan nehéz perceket éltünk át... De él lelkünkben a vigasz, hogy az igazságos Isten megjutalmazza és bőven kárpótolja azt, amit Feri itt a földön elvesztett. – Ott pihen most a templom mögötti temetőben, sok névtelen hős között a nagykereszt tövében.¹⁰⁴ Utolsó búcsúszavunkban azt ígértük neki, hogy az édes magyar hazába hozzuk... Sok hős társunkat elsirattuk már azóta, sok vértanúja lett már igaz ügyünknek, de mi nem akarunk és nem fogunk csüggedni!

1915. IV. 22.

Pallmann Péter dr. a 31. honvéd gy. e. tábori lelkésze

(Megjelent: Gyuk P.: Hős, akit a bátyja temetett el. Veszprémi Hírlap XXIII. évf. 19. szám 1915. máj. 9., eredetijének hollétéről nincs tudomásunk, szövegét innét vettük át.)

61. Levél

¹⁰¹ A fényképet dr. Koltai András levéltáros kolléga (PRTMKL) szíveségéből közöljük.

¹⁰² Halálozás. VH XXIV. évf. 1. szám /1916. jan. 1./ 7., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 36., HERCZEGH 1936. 143.

¹⁰³ Győrötskei Győrötskey György (1889 – Budapest 1915. máj. 17. előtt) egykori veszprémi piarista diák, hivatásos katonatiszt, főhadnagy a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezredben. 1913-ban hadnagy. 1914. aug. 14.-én a 14. menetezred (20., 31., 46. menet zlj.) utásztisztjeként indult a harcterre. 1914. dec.-ben megbetegedett. 1915. febr.-ban a 4. század parancsnoka. 1915. márc. 11.-én súlyos betegen, tífusz fertőzéssel hagyta el a harcteret. Itthon halt meg. Veszprémben temették el. Két fényképe (ltsz. 95.10.6-7.) és gyászjelentése (ltsz. 82.66.1.) – V. dr. Fodor Zsuzsa történész, későbbi múzeumigazgató gyűjtéseként - a LDM legújabbkori gyűjteményében található. (Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 36., HERCZEGH 1936. 12., 21., 125., 131., 143.)

¹⁰⁴ 2006 és 2008 nyarán jártam ezen a környéken. Maniówa községnek, templomával és temetőjével együtt ma már semmi nyoma, feltehetőleg a II. világháborúban pusztulhatott el. A Lupkóv-Cisna országút D-i oldalán, az egykori Maniówától K-DK-re található kis kápolna mellett, egy fán helyeztünk el apró fa táblácskát és nemzetiszín szalagot Győrötskey Ferenc hdp. emlékére 2006-ban. 2008-ban, sérülten, még megvolt. – Szerző.

Kedves Házfőnök Úr!

Írtam a multkor egy lapot, amelyben jeleztem, hogy nemsokára levél érkezik. A levél megírására régen készülök már, hiszen ezredünket közletről érintő dolgokat akarok leírni és ezzel a forgalomba került hamis híreket némileg tisztázni. Ezt a levelet most, az események nyugodtabb szemlélése után biztosabban meg lehet írni, hiszen hovatovább tisztán látja mindenki, hogy más sors alig is várható az ezredre, mint ami érte t.i. az elfogatás. Az állást VII. 8.-a óta tartották a Stochod hajlásba, ahova azért kellett visszavonulni, mert tőlünk északra, a szomszéd hadtestnél, a túlnyomó többségben lévő ellenség áttört.

Július 8.-tól 29.-ig tartották az állásokat, érthetően nagyon nehéz, úgyszólván a legnehezebb viszonyok között és súlyos áldozatok árán. A híres Stochod hajlást tartani kellett, míg az állásokat hátul tarthatóan megkésztik, mert Kowel-ról van szó. Ez pedig nekünk nagyon drága. A térkép világosan beszél, de mégjobban mi tudjuk, hogy mit jelent egy vasuti gócpont. Szóval meg kellett hozni minden, akármilyen súlyos áldozatot is.

Az állás, amelyet a 31. ezred tartott (azonkívül a 20. 12 és 32. ezred¹⁰⁵ egyes részei, valamint a 107. német ho. részei) erősen behajló szögben volt és úgy hosszában, mint előlről és hátúlról is, lőtték az állást. Az ezred VII. 8.-a óta szüntelen harcban és mozgásban volt. Gyönyörű támadásokat csinált. Nagy túlerőt vert vissza. 6-8 órás legerősebb tüzérségi tüzet állott ki és nem puhult meg, ezt az állást és a VII. 10. 11.-i legkeményebb támadásokat is kivédte. Még VII. 28.-án is roppant kemény és óriási tüzérségi tüzellel bevezetett támadásokat vert vissza, mert a Stochod szögletének sarkába nagy orosz erők fészkeltek be magukat.

A nehéz és kellemetlen nap VII. 29.-én virradt reánk. Előző napon a 20. ezredet egyes pontjain áttörték, miután a védősereg legnagyobb része ott lelte halálát. Ekként az állást a 20. ezred elfoglalta, de felsőbb parancsra csak a 2. védelmi vonalat, amely rövid távolságra volt az I. vonaltól. Kora reggeltől fogva lassu, de nagy kaliberű lövegekkel és biztos célzással lőtték vonalainkat. A 20. ezred rettenetes veszteségeket szenvedett, de kitartott. A 31. ezred II. zlja csatlakozott a 20. ezredhez, balról az I. zlj, attól balra az igen kiváló 49. közösök¹⁰⁶ következtek. A III. zlj tartalékban volt. Tüzérségünk igen közel a vonalhoz erősen dolgozott. A prsg maga is igen közel volt a vonalhoz. Elég veszélyes helyen.

Az ellenség a 20. ezred állásait szétlőtte, egyes szdok túlnagy részben odavesztek. Déli órákban volt, én temetni voltam az ezrednél, amelynek ezidőszerint lelkésze¹⁰⁷ szabadságon van, tehát én helyettesítettem. A forró júliusi napnál csak a helyzet volt forróbb. Az ellenség támadásra indult. Tüzérségünk remekül tartotta vissza, de erősebb osztagok a 20-asok hulláin áttörték magukat, beözönlöttek és a 31. ezred háta mögé kerültek. Ez még nem lett volna baj, mert ezt még ki lehetett volna igazítani. A baj az volt, hogy ekkor a telefon is fölmondta a szolgálatot, szétlőttek, magyar ajku telefonistáink legnagyobb része áldozatul esett. Kért az ezred telefonistákat, azok utban is voltak, de már 11 órakor a 6. és 9. századról csak a 7. szd közvetítésével lehetett értesítést szerezni. Ott voltam a telefon közelében, amikor a sgt. és az ezredprnk¹⁰⁸ minduntalan és fokozódó nyugtalansággal várták a híreket a két szdról, hogy idejében megtehessek az elleninzékedéseket. Jelentés jött, hogy az oroszok a drótakadályok előtt vannak. De ettől sem ijedt meg senkisé. Az ezredprsnál voltam és még elég jó kedvvel beszélgettünk. Az ezredprnk szokása szerint csipkedett és valamennyien neveltünk neki, de félfül, majd az egész figyelem a vonal és a telefon felé irányult. Az ebédre való meghívást

¹⁰⁵ A m. kir. 12. (szatmárnémeti), 20. (nagykanizsai) és 32. (dési) honvéd gyalogezredek.

¹⁰⁶ A cs. és kir. 49. (St. Pölten-i) br. Hess gyalogezred.

¹⁰⁷ vitéz Veres Mihály (Kiskundorozsma, Csongrád vm. 1882 - ?) tábori alesperes. 1916 máj.-tól a 31. honvéd gyalogezred tábori lelkésze. 1916. júl. 24.-től éppen szabadságon volt. 1939 táján plébános Csengődön (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.), pápai kamarás. Kitüntetései: Ferenc József Rend lovagkeresztje kardokkal, 2. oszt. Lelkészi Érdemkereszt kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem kardokkal, Károly Csapatkereszt. (HERCZEGH 1936. 204., 206., 222., 228., 231., 232. (fényképen), 249., 251. (fényképen), Vitézek albuma 1939. 392.)

¹⁰⁸ Schramek Ferenc alezredes 1915. okt. 21. – 1916. febr. 26. és 1916. márc. 31. – 1916. júl. 29. között volt a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred parancsnoka. (HERCZEGH 1936. 194., arcképpel, 206., 344.)

azzal az ígérettel nem fogadtam el, hogy másnap huzamosabb időre kimegyek és a vonalat végigjárjuk.

Elmentem a segélyhelyre a sebesültekhez. Eltemettem az újabban érkezett halottakat és azzal váltam el, hogy talán még aznap újra kimegyek. Figyelmeztettek, hogy az erős tűzérési tűzben ne menjek vissza. De mennem kellett. Nem haladtam messzire, mikor elemi erővel tört ki a tűzérési tűz. A mieink zárótűzet adtak. Az oroszok betörték és már harcban állottak a mieinkkel, akik nem is sejtették mi van. A segélyhely felől kerültek az ezred hátába. Nehéz volt a helyzet. Egy elszabadult zls futva rohant az ezredprsghoz, jelentette a helyzetet, de akkor már az oroszok alig 120-150 x-re¹⁰⁹ ott voltak.

Ami most következett, mindenkor szép lapja marad az ezred történetének, - a szomoru vég ellenére is. Az ezred prnoka a telefonhoz ment. Jelentette a helyzetet a ddrnak, kért tűzérési zárótűzet, hogy az oroszok ne mehessenek előbbre. A sgt (Schön Balogh Béla fhgy¹¹⁰) az ezredtörzset, az ott levő utászokat, telefonistáit, küldönceit fölfejlődtette. Maga a balszárnnyra állott és pisztollyal a kezében tüzelte. Időközben Schramek alezr. parancsára az ezred irodát futva megmentették. Az ezredtörzs a legerősebben tüzelte a közeledő oroszokra.

Innen már csak egyes elszórt mondásokból tudom, hogy kézitusára is került a sor, végül azzal végződött, hogy a prsg, az ezred egész, a 49. ezredtől két szd – fogságba került.

Még a ho-nál sem voltam, már nyugtalanító hírek érkeztek, amelyek fájdalom igazak voltak. A derék, igen tehetséges és a jó katona Schramek alezr., Schön fhgy, az ezred régi, kipróbált tisztikara fogságba került az ezred legnagyobb részével.

A hatást, amelyet ránk gyakorolt a dolog, nem lehet leírni. A 20. ezred megtépve, a 31. ezred lefogyva, - azonban egy pillanatig sem voltunk kishitűek. A kemény próba korát érzük. Sokat mentünk meg erős és minden viszonyok között is dacoló, kitartó akarattal. Parragh¹¹¹ szdsnak, az ezred ideiglenes prnka alatt újra feltámad a 31. ezred, új feladatokkal.

Kedves Házfőnök ur! Levelem tartalmát közölheti azokkal, akik arra számot tartanak. Ez egy darab abból a képből, amelyet a nagy háboru eseménye nekünk átélni enged, illetve amiket átélni késztet. Csak egy pusztá ötleten múltott, hogy magam is ezt a levelet nem orosz fogságból írom.

Kedves Házfőnök urat, a Ház kedves tagjait szívélyes üdvözléssel köszönti: dr. Pallmann ho. plebános

(Megjelent: Herczegh Géza: A m. kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31, 46. és 79. honvéd menet zászlóalj, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története. Cegléd, 1936. 224-225., eredetijének hollétééről nincs tudomásunk, szövegét innét vettük át.)

62. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, fehér színű, 13.9x8.9 cm, fekete tintával írva.

Feldpostkarte.

Levelezőlap.

fejléccel. Verlag b. Plakettenversand d. 4. E. E. K. Feldpost 56 u im Atelier Gurschner, Wien VII/2. Nachdruck verboten. AUG. DENK, WIEN VII. jelzéssel.

Másik oldalán vékony ezüst keret.

Die 4. Armee den Invaliden und den Witwen und Waisen der Gefallenen.

A 4. hadsereg a rokkantaknak és az elesettek özvegyei és árváinak.

fejléccel.

---

¹⁰⁹ x = lépés

¹¹⁰ Nevét 1916. szept.-ben változtatta Schönrről Baloghra. (Névváltoztatás. VH XXIV. évf. 37. szám /1916. szept. 10./ 5., HERCZEGH 1936. 12., 21., 56., 99., 125., 143., 157., 160., 179., 198., 204., 220., 225.)

¹¹¹ Parragh Gyula százados 1916. aug. 6-10. és aug. 12-19. között volt a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred ideiglenes parancsnoka. (HERCZEGH 1936. 228., 344.)

A bal felső sarokban korabeli pajzs alakú jelvény, domborított, ezüstszínű mása. A jelvényen Ferenc József császár és király jobbra néző, öregkori portréja, felirata 4. ARMEE FELDZUG 1914=16 VIRIBUS UNITIS (magyarul: 4. hadsereg a harctéren 1914-16. Egyesült erővel). Nagyságos és ftdő Laczkó Dezső k. r. főgimn. főigazgató-házfőnök Úrnak
Veszprém Piarista rendház

Kedves Házfőnök Úr! Szíves sorait köszönöm. A tudakozódásom még eddig nem járt kellő eredménnyel, ami nagyobb veszteségek után mindig várható, de én természetesen nem mondok le a reményről.- Ezredünk most vonalban van és folyik a munka éjjel-nappal. Most igazán az egész erőre és kitartásra van szükségünk. Amikor csak tehetem, meglátogatom őket, mindig úgy érzem, hogy haza megyek és megerősödve távozom tőlük. Mi érezzük legjobban, hogy ez nem üres szolás-mondás, hanem életető valóság.- Nem tudom megállni, hogy különös dicsérettel ne szóljak a hadosztályunkban levő derék román katonaságról, a kik eddig is már legszebb példáját adták hazafias hűségüknek.¹¹² A nehéz időkben ez oly igazán vígasztaló jelenség!- Szíves üdvözléssel köszöntöm a kedves Házfőnök urat, a Ház kedves tagjait
Pallmann

916. szept. 8.

Feladó: Dr. Pallmann Péter 41. honv. hadosztály plébános T.p. 102.

Alakulat körbélyegző koronás, ívelt oldalú, magyar kiscímekkel, „* M. kir. 41. honv. gyal. hadoszt. lelkészete.” felirattal. Átmérő. 3.2 cm, fekete színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 916 SEP. 10.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.287. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

63. Tábori levelezőlap

Az előzővel (legújabbkori gyűjtemény 69.287.) teljesen azonos darab.

Címzés nélkül. Borítékban küldhették, de az hiányzik.

Kedves Házfőnök Úr!

Itt mellékelten küldök két felvételt, mely azt a szép és egy falusi templom nagyságával felérő temetői kápolnát ábrázolja, melyet a 41. honv. gy. hadosztály műszaki csapatai építettek. Az eszme, mely tőlem indult ki, igen lelkes pártfogásra talált, a civil lengyelek is dolgoztak rajta. A felszentelés igen díszes volt – de fájdalom, az volt az első és utolsó katonai istentisztelet benne, mert 6 nap múlva ugyszólván puskalövés nélkül kellett hátrálnunk – és a szép kápolnát otthagytuk – a muszkáknak.-

A kedves Házfőnök Urat, a ház kedves tagjait szívélyes üdvözléssel köszönti
Pallmann

916. IX. 23.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.288. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

64. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.7x8.9 cm. Hátlja fekete tintával megírva.

Fából épült kápolna belseje oltárral, szentképekkel mise közben. Az oltárnál miséző pap (talán dr. Pallmann Péter hadosztály plébános ?) és két ministráló katona. A szentmise résztvevői közül 29 tiszt és 3 civil látható a fényképen.

Magyarázat: A 41. honv. hadosztály egészségügyi (sic!) intézet temetője mellé épített nagy hadi kápolna megáldása.

¹¹² A XI. isonzo-i csatában, 1917. májusában Kostanjevicánál már kevésbé bátran szerepeltek. (HERCZEGH 1936. 263.)

1916. június hó 1.én
Sofyewka községben.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.81. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés), másik, gyengébb kidolgozású példánya: legújabbkori gyűjtemény 69.80. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés, Schamschula Artur ajándéka.)

65. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.7x8.9 cm. Hátlja fekete tintával megírva.

Az előző fényképen látható, fából épült fiatornyos kápolna, lombfüzerekkel és nemzetiszínű zászlókkal feldíszítve. A bejárata feletti fatábla felirata: ITT NYUGSZANAK A 41.

HONVÉD/ GYALOGHADOSZTÁLY HŐSEI A/ KIK A LUCK MELLETTI
CSATÁK/BAN HAZÁJUKÉRT DICSŐSÉGE/SEN HARCOLTAK ÉS VÉRÜKET
/ONTOTTÁK 1915 OKTÓBER HÓ. A kápolna előtt ácsorgó honvédek és civilek (férfiak, nők, gyerekek), valamint a kápolnából elvonuló tisztikar, élükön egy tábornokkal (talán Schamschula Rezső vezérőrnagy, a 41. honvéd hadosztály parancsnoka). Balra katonazenekar tagjai rézfúvós hangszerekkel.

Magyarázat: A 41. honv. gyal. hadosztály egészségügyi (sic!) intézet temetője mellé épített kápolna megáldása.

Elvonulás a megáldás után.
1916. jun. hó 1. áldozó csütörtök
Sofyewka községben.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.138. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4760/1916. november, múzeumi gyűjtés)

66. Fénykép

Papír, levelezőlap méretű.

Szabadban készült, csaknem egész alakos felvétel dr. Pallmann Péterről, tábori lelkészi egyenruhában, 1916. február - 1917. november közötti időszakból.

Öltözete: fekete tiszti sapka, tábori zubbony, lovaglónadrág, csizma. Zubbonya gallérján fekete bársony lelkészi paroli, ujján három aranyász mutatja századosi rangját. Mellén a Lelkész Érdemkereszt 2. osztálya és a Bronz Katonai Érdemérem látható.

MPRKL¹¹³

PEÉR ISTVÁN

Peér Gyula műszerész (Budapest VIII. Baross utca 21.) fia. Az I. világháború alatt egyetemi hallgató, tanárjelölt, id. Lóczy Lajos tanítványa.

67. Levél

---

¹¹³ A fényképet dr. Koltai András levéltáros kolléga (MPRKL) szíveségéből közöljük.

Levélpapír, földgömbös, szárnyas Merkuros WORLD'S-FAIR PAPER vízjellel¹¹⁴, 26x16.8 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Mélyen tisztelt igazgató úr!

B. levelét megkaptam, köszönet érte. Nagyon örvendek, hogy a muzeumot eme reliquiákkal gazdagíthattam. Nekem nem sok érdemem van benne, mert nem is értek hozzá, csak egy öreg pásztor, ki a nosztori major birkáit legeltette a Káposztás-tetőn, vezetett nyomra.

Tulajdonképpen ürge turások révén kerültek felszínre, nagyon sokat lehet ott találni, ezek csak a szebb darabok voltak. Mindjárt a Királykut fölött, a nagy fákon tul van a lelőhely.

A nyarat lenn töltöm Alsó-Örsön, s akkor örömmel állok igazgató úr rendelkezésére, de ha óhajtja tavasszal meg tekinteni, szívesen lerándulok.

Szivességét és figyelmét köszönve

vagyok

alázatos szolgálója
Peér István.

Hátoldalán Lackó írásával kék ceruztával: P. 916. XI.

Múzeumtörténeti adattár 48.855/1977.

Az ügy előzménye Lóczy Lajos 1916. XI. 15.-i levelében található.

PÓSA (eredetileg POSCH) ENDRE

Veszprém 1862 – Veszprém 1941. október 15.

Könyv- és papíráru kereskedés-, valamint nyomda tulajdonos.

Posch András szabómester és Ross Mária bábaasszony, kávémérés tulajdonos gyermeke.

Hányatott gyermekkorát Veszprémben, Pesten és Tatán töltötte. 3 éves volt, amikor édesapja meghalt. A tatai gimnáziumban három osztályt végzett, majd az aranyozó-, dobozkészítő-, nyomdász- és könyvkötő szakmákat tanulta ki. Fiatal korában számos helyen hányódott és dolgozott. Vásárokon ponyváról árult naptárokat, könyveket, nyomtatványokat. A nagy árvíz (1879) után Szegeden kubikolt, talicskázott, majd lófogattal dolgozott az újjáépítésen.

Látogatta a pesti orvosi egyetemet is, s volt a pesti Népszínház kellékese. Bicskén vasútépítésnél dolgozott. 1883-ban visszaköltözött Veszprémbe, s könyvkereskedői iparendélyt váltott ki, kiskorúsága miatt egyelőre édesanyja nevére. Rengeteg munka és szorgalom árán idővel a város rangos polgára, könyvkereskedés- és 1901-től nyomda tulajdonos, városi képviselő (az 1890-es évektől), megyebizottsági tag lett belőle. Tizenkét évig a veszprémi hitelszövetkezet pénztárnoka, majd felügyelő bizottsági elnöke. Kamarai tag, egyik alapítója a Magyarországi Munkások Rokkant és Nyugdíjgyesületének.

Szívégyének tekintette a hazai iparos tanoncképzést, büszke volt rá, hogy élete során műhelyéből 76 inas szabadult. Egykori lakását és kereskedését, a zirci ciszterciak által épített házat, - amelynek egy részét már 1901-től bérelte - 1905-ben vásárolta meg, ma is Pósa-házként ismerik Veszprémben (Óváros tér 3., korábban Rákóczi tér 3.).

Bár tudjuk, hogy többször is megfordult Törökországban, ottani útjainak részletei ismeretlenek. Itt közölt levelezőlapja szerint 1916-ban vasútépítésnél tartózkodott Adanában.

(Irodalom: GUTHEIL 1934., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938. 36., BÁNDI 1989. 100-110., HAMAR 1994. 21-33., CSISZÁR 2008. 105-109.)

---

¹¹⁴ A levélpapír gyártója/forgalmazója Rigler József Ede volt, aki 1871-ben Pesten, az Arany J. utcában nyitott papírboltot, majd 1872-ben kis nyomdát is. 1881-től a Rózsa utcában papírneműgyárat működtetett. (Koncz Pál főrestaurátor kollégám szíves közlése, Pelbárt Jenő filigranológus kutatásai nyomán. Segítségét ez úton is köszönöm.)

68. Levelezőlap

Papír, 14x9 cm. Fekete tintával írva.

Akvarellkép színes reprodukciója. A török Vörös Félhold (a Vöröskereszt török megfelelője) egyik kórháza előtti jelenet sebesültvívőkkel, sebesült katonákkal, ápoló nővérekkel és civilekkel. Alul a Vörös Félhold szervezet címere, török felirattal.

Főtisztelendő Laczkó Dezső urnak főgimn. igazgató

Veszprém Magyarország

Ma végig ladikáztunk az Aranyszarv öblön a rengeteg hajó közt egészen a szent negyedig az én erős trapezunti csonakosaimmal.

Itt a régi temető melletti moséba őrzik Mohamed kardját. Egy dervistől akartam emléktárgyakat venni, de ezt már visszajövet veszem meg. Mit vigyek? Címem: Pósa bei Bahnbau Adana Kisázsia

Mély tisztelettel
Stambul
Pósa E

1916 apr 4

Absender Pósa bei Eisenbanbau beim Adana Asien (magyarul: Feladó Pósa, vasútépítkezés Adanánál, Ázsia).

Katonai körbélyegző kétféjű sassal, „K. u. K. MILITÄR.....” (magyarul cs. és kir. katonai ...) elmosódott felirattal. Átmérő: 3.2 cm, lila színű.

Piros színű török postabélyeg, POSTES OTTOMANES 20 PARAS felirattal, az Aranyszarv öböl és a Héttorony vára látképevel.

Postai körbélyegző részben török, részben európai írással, elmosódott „PERA D...” felirattal. Átmérő: 2.8 cm, fekete színű.

Téglalap alakú bélyegző török írással. Mérete: 3.7x1.9 cm, lila színű.

Múzeumi körbélyegző.

Múzeumtörténeti adattár 48.855/1977. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918.)

Dr. RIBÓ ZOLTÁN

Sátoraljaújhely, Zemplén vm. 1886. március 4. – Szombathely 1932. május 4.

Pénzügyi tisztviselő, író, költő, műkritikus.

Középiskolai tanulmányait Veszprémben, a piarista főgimnáziumban végezte. A kolozsvári tudományegyetemen 1912-ben állam és jogtudományi doktorátust szerzett. Pénzügyi tisztviselő, 1913-1915 között a soproni-, 1915 októberétől 1919-ig a nagyszebeni-, 1919 decemberétől a szombathelyi pénzügyigazgatóságon. Kezdetben fogalmazó, 1928-tól tanácsos.

Már a gimnáziumban önképzőköri tag volt. 1905-től a Veszprémvármegye, 1908-tól a Veszprémi Hírlap, erdélyi évei alatt kolozsvári, nagyszebeni és brassói lapok közölték írásait (francia fordítások, saját versek, novellák, tanulmányok, kritikák). 1926-tól Vasvármegye és Szombathely város kultúregyesülete szépirodalmi szakosztályának titkára, majd alelnöke. Festők, szobrászok, színművészek, színházi szakemberek társaságában mozgott. Csikász Imre¹¹⁵ veszprémi szobrászművész iskolatársa, diákkori szomszédja és jó barátja volt.

---

¹¹⁵ Csikász Imre (Veszprém 1884. máj. 9. – Budapest 1914. jan. 23.) szobrászművész. Budapesten, az Országos Iparművészeti Iskolában, majd Münchenben és Brüsszelben tanult. Dolgozott Olaszországban és a kecskeméti művésztelepen is. Emléke megőrzésében élen járt egykori tanára, Laczkó Dezső, aki a Veszprémvármegyei Múzeumban Csikász szobát rendezett be. Munkáinak nagy részét ma is a LDM őrzi. (RIBÓ 1931, V. FODOR 1994)

Felesége a veszprémi Szemerey Lully halála előtt, hosszas betegségében odaadóan ápolta. Két leányuk született.

(Irodalom: RIBÓ 1931, SCHREINER 1932. Feleségének 1932-ben Laczkó Dezsőhöz írt levelei LDM múzeumtörténeti adattár 48.855/1977., Feleségének 1932-ben Rhé Gyulához írt levele LDM múzeumtörténeti adattár 48.867/1977.)

69. Képes levelezőlap

Papír, 8.8x13.7 cm, a nagyszebeni régi- és új erdei vendéglő, szürkés árnyalatú fényképeivel. Hermannstadt. Altes und neues Waldwirthshaus mit ausgebrochenen Schiesscharten. Einbruch der Rumänen – September 1916 – magyarázattal. Tintas kézírással magyarul is: A régi s az új erdei vendéglő a románok által készített lőrésekkel.

LEVELEZŐ-LAP.

fejléccel. Nr. 57. Kunstanstalt Jos. Drotleff, Hermannstadt. Phot. G. Egel – Nachdruck verboten. 1916 (magyarul: 57. szám, Josef Drotleff műintézete, Nagyszeben. G. Egel fényképe – utánnymás tilos, 1916) jelzéssel.

Főtisztelendő Lackó (sic!) Dezső főgimn. s múzeumi igazgató úrnak

Veszprém Kegyesrendiek rendháza. Vár.

Nagyszeben, 1916. XII/22.

Kedves Dezső bátyám! Hirtelen visszarendelésem folytán sajnos nem búcsúzhattam el s így ezután, innen adok életjelt, kívánva az újesztendőhöz minden jót. Hál' Istennek a városon a túloldalihoz hasonló emlékeken (egy-két gránát okozta rés pár épületen is akad) kívül, látható nyoma nem volt a zsványok ostromának, ezeket is jobbra már eltüntették. Az élet itt kezd normális lenni, csak egy-más (főleg a sok rumuny fogoly) emlékeztet a háborúra. Nagyon kérném kedves Dezső bátyám, hogy ha netán Becske¹¹⁶ már végre megcsinálta volna a nagyításokat, az Imre féle fényképeimet¹¹⁷ lenne kegyes feleségemnek átadni, ki majd lehozza. Ismételten minden jót kíván szerető híve Zoltán

Postai körbélyegző, a hiányzó postabélyeg miatt kissé hiányos felirattal: „NAGY SZEB(EN) A .... / 916 DEC ...”. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Legújabbkori gyűjtemény 69.329.1.

70. Fénykép

Papír, 5.7x8.1 cm, kissé szabálytalan alakú, eredetileg levelezőlapnak kidolgozott fényképből utólag kivágva.

Ribó Zoltán arcképe, cvikkerrel, keménygalléros fehér ingben, nyakkendőtüvel ellátott csíkos nyakkendővel, öltönyben, díszszekendővel.

Hátoldalán tintával írt magyarázat, valószínűleg Ribó Zoltán írásával: Hét hónapi román csendes internáltság nyomai Dr. Ribó Zoltán-on. Készült e remek fénykép Nagyszebenben 1919 VII 20án”.

Legújabbkori gyűjtemény 69.3474.

RUSZNYÁK BÉLA

† hősi halált halt Slawinek és Snopków között, Marysin-majornál 1915. augusztus 1.

¹¹⁶ Becske Adolf 1875-1923 között Veszprémben dolgozó fényképész. Műhelye a Babocsay tér (Városház tér) 227. szám alatt működött. (V. FODOR 1989. 64-65., 78.)

¹¹⁷ Valószínűleg Csikász Imre szobrairól készített fényképekről lehet itt szó.

Egykori veszprémi piarista diák. Az I. világháborúban a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred tartalékos hadapródja, majd zászlósa. Tüdőlövéstől megsebesülve esett el. A rajvonal mögötti tisztáson, külön sírba temették.

Kitüntetései: 1. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1917. márc. 3.-i hadosztályparancsnoksági parancs alapján, post mortem).

(Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 45., Kitüntetések. VH XXV. évf. 16. szám /1917. ápr. 22./ 5., Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927. 27., Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929. 36., HERCZEGH 1936. 173.)

71. Levél

Mélyen tisztelt Igazgató Úr!

Ma Péter és Pál ünnepén¹¹⁸ megint eszembe jutnak a jó öreg gimnáziumban töltött évek, a kedves tanár urak s a bizonyítványkiosztási hangulatok. Otthon most a vakáció járja itt a harctéren azonban igen erősen és hála Istennek, igen szépen folyik a munka, úgy hogy azzal dicsekedhetem, hogy mióta harcban vagyunk újra folytonosan csak előre megyünk s hátrafelé még egy lépést sem tettünk.¹¹⁹ A helyzet és a hangulat teljesen kitűnőnek mondható. Én magam is jól érzem magamat, eddig hála Istennek, minden baj elkerült, ezután is remélem a legjobbat. A veszprémi fiúk közül Bakonyi (Steiner) István szerencsés fejsebet kapott, hazament. Egyedül a meleg molesztál bennünket, de az vigasztal, hogy a muszkának még jobban melege van. Maradok m. t. Igazgató úrnak tisztelője

Rusznayák Béla

(Megjelent: Veszprémi Hírlap XXIII. évf. 30. szám (1915. júl. 25.) 4., eredetijének hollétéről nincs tudomásunk, szövegét innen vettük át.)

RUZICKA BÉLA

A világháború alatt a m. kir. 7. (veszprémi) honvéd táborigazgató ezred főhadnagya, majd 1915 novemberétől századosa volt. 1915 novemberében jegyezte el, majd 1916 júliusában vette feleségül Juraszek Sárkát, Juraszek János¹²⁰ veszprémi kir. törvényszéki elnök leányát. A Veszprémi Hírlapban „Tüzéreink karácsonyestje” címen számolt be a 7-es honvéd tüzérek 1914-es karácsonyáról.

1914-ben Csikvándy Béla tüzér kapitány Ruzicska Béla főhadnagy az északi harctéren készült rajzát ajándékozta a Veszprémvármegyei Múzeumnak.¹²¹

(Irodalom: RUZICKA 1915., Katonai előléptetések és kitüntetések VH XXIII. évf. 46. szám /1915. nov. 14./ 4., Eljegyzés 47. szám /1915. nov. 21./ 5., Esküvő VH XXIV. évf. 31. szám /1916. júl. 30./ 3.)

72. A Veszprémvármegyei Múzeumnak ajándékozott különféle háborús emlékek kísérő cédulája

Levélpapír, 32.4x17.8 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva.

A veszprémi múzeum részére, kérem átadni Dr. Laczkó igazgató urnak.

Tartalom: 1 cserkesz kard

1 pár tölténytáska /: benne 1 csomag tölt:/

1 géppuska heveder

¹¹⁸ 1915. június 29.

¹¹⁹ Ekkor, az 1915 májusi gorlicei áttörést követően az Osztrák-Magyar Monarchia csapatai valóban sikeres előnyomulásban voltak.

¹²⁰ Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 11., 1916-1917: 7.

¹²¹ Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 278. old. 4469/1914. dec. 30. Ruzicska Béla tüz. fh. rajzai az északi harctérről. 1 rajz

1 srappel¹²² gyűjtő
5 tár különféle töltény.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977. (szerzeményi napló ad 4550.d/1915. május, Ruzicska Béla 7. honv. táb. tüzér fhgy. ajándéka)

simontornyai SCHAMSULA ARTÚR

Schamschula Rezső tábornok fiatalabb fia, a világháború alatt a veszprémi piarista főgimnázium diákja. Édesapja révén, több világháborús anyaggal gyarapította a Veszprémvármegyei Múzeum gyűjteményét.

(Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1913-1914: 78., 88., 1915-1916: 18., 61., 1916-1917: 9., 32. GERŐ 1940. 182.)

73. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.7x8.7 cm, szürkés árnyalatú.

Lapos térségen, négy különböző nagy fakereszt és ritkás erdőcske mellett, négy lenyitott tetejű parancsnoki személygépkocsi, pihenő osztrák-magyar katonákkal, a háttérben legelésző lovakkal.

Hátoldalán ceruzával írt magyarázat: Kozczaniki (Tábor, leégett faluvégén).

Laczkó Dezső ceruzás írása: Schamschula Artúr aj.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.134. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

74. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.8x8.8 cm, szürkés árnyalatú.

Nagyobb, emeletes gyárépület kéménnyel. Előtte kisebb épület tüzérségi belövés nyomaival.

Hátoldalt ceruzával írt magyarázat: A Zakrzówek¹²³-i cukorgyár mérlegházába beütött egy gránát, lakóházam néhány lépésre tőle. (1915 július – R. P.)

Laczkó Dezső ceruzás írása: Schamschula Artúr aj.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.187. (Szerzeményi napló 1903-1923. 510161918. november, múzeumi gyűjtés)

75. Fénykép levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.9x8.7 cm, szürkés árnyalatú.

Falu melletti vízparton lovakat fűrésztő, úsztató és fehérenmüt mosó osztrák-magyar katonák.

A dombhát tetején fák között lakóházak. A tóparton és a fák alatt mindenütt pihenő katonák.

Hátoldalán ceruzával írt magyarázat: Usztatás, fürdés a Bystrzycaban¹²⁴ (Oroszlengyelország) 1915. július.

Laczkó Dezső ceruzás írása: Schamschula Artur aj.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.135. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

---

¹²² Tüzérségi robbanó lövedék, repeszgránát. Nevét feltalálójáról H. Srapnel angol tábornokról kapta.

¹²³ A 31-es honvédek 1915. július 5-23. között harcoltak Zakrzówek (ma Lengyelország) környékén (HERCZEGH 1936. 164-168., 165. 57. sz. vázlaton a cukorgyár is szerepel.)

¹²⁴ A 31-es honvédek 1915 júliusában tartózkodtak Bystrzyca (ma Lengyelország) körzetében. (HERCZEGH 1936. 164-168.)

76. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 14x9.1 cm, szürkés árnyalatú.

Folyón vert két fa hadihíd. A közelebbi kikötött utász ladikokon, a távolabbi – még épülő - fából ácsolt lábazatokon nyugszik. A közelebbi hídon két lovas szekér és tábori szerelvényekkel felszerelt osztrák-magyar gyalogság kel át. A túlsó parton táborozó szekerek. Ceruzával írt magyarázat: Átvonulás a Bugon.¹²⁵

Legújabbkori gyűjtemény 69.136.

Feltehetően a Schamschula gyerekektől származhat.

77. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 13.9x8.9 cm, szürkés árnyalatú.

Deszka épület (raktár?) mellett - amelynek falára hirdetményt ragasztottak - kenyerekkel és két zsákkal megrakott asztal körül álló osztrák-magyar katonák és civilek (szinte kizárólag nők és gyerekek) élelemosztáshoz készülődnek. A három katona közül a baloldali közlegény, a középső tizedes, a jobb szélső egy őrmester, mellén a Koronás Ezüst (vagy Arany?) Érdemkereszt a Vitézségi Érem szalagján. A két (nemzetiszín?) karszalagos civil férfi a hadsereghez beosztott polgári alkalmazott, kisegítő közeg lehet.

Hátoldalt ceruzával írt magyarázat: Lakosság az élelem kiosztásánál Sofiewkán 1916. IV.

Laczkó Dezső ceruzás írása: Schamschula Artúr aj.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.127. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

78. Fénykép

Papír, 10.7x8.7 cm, szürkés árnyalatú.

A fényképésznek háttal álló br. Hazai Samu¹²⁶ gyalogsági tábornok, m. kir. honvédelmi miniszter beszédet intéz egy erdőszélen felsorakozott osztrák-magyar tiszti csoporthoz. Figyelmet érdemel a miniszter extra kivitelű sarcipője.

Hátoldalán ceruzával írt magyarázat: HM beszédet intéz tisztekhez. 916. III. 15.

Más írással: Schamschula A. aj.

Múzeumi körbélyegző.

¹²⁵ A 31-es honvédek 1915. aug. 19-én, a Buczyce Ék-i részén lévő hadihídon keltek át a Búgon. Ezzel átlépték az Osztrák-Magyar Monarchia (Galícia) és az Orosz Birodalom (Oroszlengyelország) határát. (HERCZEGH 1936. 179.)

¹²⁶ Br. Hazai (1876-ig Kohn) Samu (Rimaszombat 1851. dec. 26. – Budapest 1942. febr. 10.) osztrák-magyar tábornok. 1874 hadapród, 1876. máj. 1. hadnagy, 1883 főhadnagy, 1888 százados, 1895 őrnagy, 1897. nov. 1. alezredes, 1900. nov. 1. ezredes, 1907. máj. 1. vezérőrnagy, 1910. nov. 1. altábornagy, 1914. aug. 4. gyalogsági tábornok, 1916. nov. 1. vezérezredes.

Rimaszombati gimnáziumi és kereskedelmi iskolai tanulmányait követően a Ludovika Akadémiát végezte. 1873 közlegényként kezdte szolgálatát. 1876-tól az 51. (gömöri) honvéd gyalog zászlóaljnál szolgált. 1878-1879 honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot, 1879-1881 a bécsi Hadiiskolát végezte. Dandár segédtiszt, hadtest vezérkari, honvédkerületi, 1886-tól honvédelmi minisztériumi szolgálatot látott el. 1889-1893 a Ludovika Akadémia és a felsőbb tiszti tanfolyam tanára, a Ludovika Akadémia Közölnyének szerkesztője. 1896-tól a honvéd törzstiszti tanfolyam tanára. 1902-től a törzs- és felsőbb tiszti tanfolyam parancsnoka. 1904. nov. 20.-tól a Honvédelmi Minisztérium I. ügycsoportjának főnöke. Nevéhez fűződik az 1912-es véderőtörvény elfogadtatása, a honvédség technikai korszerűsítése, a honvéd tüzérség létrehozása, a magyar katonai irodalom pártolása. 1910. jan. 17. – 1917. febr. 19. m. kir. honvédelmi miniszter. 1917. febr. 19. – 1918. nov. 5. az osztrák-magyar haderő pótlásügyi főnöke. 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt túszként fogva tartották. A világháború után különféle bankok és vállalatok igazgatósági tagja. Az Állami Hadianyaggyár elnöke. A Magyar Katonai Írók Körének első elnöke. 1910. nov. 1. titkos tanácsos. A losonci országgyűlési kerület képviselője. 1912. dec. 12. magyar báró. 1916. nov. 1. a 46. (szegedi) gyalogezred tulajdonosa. 1927-től a főrendi ház tagja. (RÉVAI IX. /1913/ 623-624., XX. / 1927/ 360., RÁTKY – STRAZIMIR 1932. 596-597. fényképpel, GERŐ 1940. 81., RAVASZ 2000. 284-285. fényképpel, TÓKÉCZI 2002. 96-99. két fotóval)

Legújabbkori gyűjtemény 69.93.1. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

79. Fénykép, levelezőlapnak kidolgozva

Papír, 14x9 cm, szürkés árnyalatú.

Duplaszárnyú, géppuskával felszerelt repülőgép, mellette több osztrák-magyar és egy német katona. A bal oldali cigarettázó alak tiszt, de rangjelzése a zubbonyra kihajtott inggallér miatt kivehetetlen.

Hátoldalt tintaceruzával írt magyarázat: Ezen repülőgép lőtte le a wielicki¹²⁷ parkba lezuhanó orosz repülőgépet.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.270. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5093/1918. november, csere) Feltehetően a Schamschula gyerekektől származhat.

vitéz simontornyai SCHAMSCHULA REZSŐ (RUDOLF)

† 1926-1931 között

Hivatásos katonatiszt, gyalogsági tábornok.

Az I. világháborúban vezérőrnagyi, majd 1917 májusától altábornagyi rangban a m. kir. 82. (veszprémi) honvéd gyalogdandár (1914. aug. – 1915/1916), a m. kir. 41. (budapesti) honvéd gyaloghadosztály (1915/1916 – 1918. okt. 24.), majd a cs. és kir. XXIV: hadtest (1918. okt. 24.-től) parancsnoka, 1914-1916 között az orosz-, majd 1916-1918 között az olasz harctéren. Ilyen beosztásaiban mindvégig a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednek is előjárója volt. 1918. május 30-án Bécsben IV. Károly királytól magyar nemességet, simontornyai előnevet és címet kapott. A nemesség kiterjedt első feleségétől, csáthy Szabó Malvin Máriától született leányára: Sch. Malvin Izabella, férjezett sajó-kazai Volant Andrásnéra, valamint második feleségétől, Lázár Helénától született gyermekeire: Sch. Artúrra, Sch. Györgyre, Sch. Margit Máriára és Sch. Heléna Máriára is. 1918 őszén olasz hadifogságba került. 1922 augusztusától a Magyar Turista Egyesület alakuló veszprémi csoportjának elnöke. 1923. április 20. – 1926. december 28. a Veszprémvármegyei Vitézi Szék székkapitánya. Ilyen minőségében – a kormányzót képviselve – részt vett pl. Nagyvázsonyban, 1923. február 24.-én Czigó Balázs és Pap Péter József helybéli vitézek vitézi telkeikbe való beiktatásának ünnepségén. 1925. május 24-én részt vett a Veszprémvármegyei Múzeum új épületének felavatásán.

Veszprémben a Rákóczi tér 22. alatt volt lakása. Két fia, Artúr és György a veszprémi Piarista Főgimnázium – meglehetősen gyenge – tanulója volt. A háború alatt többször ajándékozott különböző és részben igen érdekes harctéri emlékeket a Veszprémvármegyei Múzeumnak. Ezek közül mindenképp említést érdemel egy nevezetes oroszországi szuvenirje: „*II. Sándor czár*¹²⁸ emléktáblája *Silno orosz falu mellől, a Rokitno-mocsarak közeléből. – 1916. máj. 14.-*„¹²⁹ Az általa ajándékozott harctéri agyag zömét 1928-ban a veszprémi múzeum hivatalosan átengedte a budapesti Hadimúzeumnak, amely 1918-ban alakult meg és ekkoriban igyekezett megalapozni I. világháborús gyűjteményét.¹³⁰

¹²⁷ A 31-es honvédek 1916. júl. 30. – dec. 10. között voltak Wielick és Mielnica között védőállásban. A 31/I. zlj. itt átmenetileg a 227. német ezred alárendeltségébe tartozott. Talán ezen ezred katonája az ellenző nélküli tányérsapkát viselő német katona a fénykép jobb oldalán. Az ezredtörténet megjegyezte, hogy itt a mieink voltak légifőlényben. (HERCZEGH 1936. 228-234., 232. 79. sz. vázlaton szerepel Wielick község)

¹²⁸ Uralkodott: 1855-1881.

¹²⁹ Veszprémvármegyei Múzeum gyarapodási naplója 1903-1923. 207. old. 4704/1916. júl. 14. (LDM adattár)

Kitüntetései: Katonai Érdemkereszt 2. osztálya hadiékítménnyel, Lipót Rend lovagkeresztje hadiékítménnyel, Bronz Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt szalagján, stb. (Irodalom: Ehrenbuch 1917. 344., Katonai kinevezések. VH XXV. évf. 21. szám /1917. máj. 27./ 3., A Magyar Turista Egyesület alakuló gyűlése. VH XXX. évf. 70. szám /1922. aug. 31./ 2., Ruzsnyák X. Ferenc: Vitézi beiktatás Zichy Béla gróf birtokán Nagyvázsonyban. VH XXXI. évf. 9. szám /1923. márc. 4./ 1., A Veszprémvármegyei Múzeum megnyitása. VH XXXIII. évf. 22. szám /1925. máj. 31./ 1-2., Vitézi Rend 1931. 166., 196., HERCZEGH 1936. 17., 24., 27-29., 35., 37., 39., 43-44., 46-49., 58., 61., 65., 68., 79., 91., 103-104., 111., 118., 126., 129., 133., 138-142., 148-149., 151., 157-158., 161-163., 181., 199., 210., 214., 220., 248. csoportképen, 266., 332., ÖULK Registerband 1938. 218., GERŐ 1940. 182., CSISZÁR 2008. 47.)

80. A Veszprémvármegyei Múzeumnak ajándékozott orosz srappell kísérő cédulája

Papír, 11.1x7.4 cm. Tintaceruzával írva.

1915. április 17-én lőtte ki a Balnica-nál¹³¹ (Galizia) álló orosz nehéz tarackkütege, - becsapott Telepóc (Zemplén vármegye) határában földkunyhóm mellett az 552 (magassági pont – R.P.) közelében.

Sch.

Hátoldalán Laczkó Dezső írásával: Schamschula Rezső tábornok kísérő sorai.

Múzeumi körbélyegző.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977. (Szerzeményi napló 1903-1923. ad 4526.a/1915. április, Schamschula Rezső tábornok ajándéka, orosz gránát 12 cm-es)

81. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, halványsárga színű, 13.9x9.1 cm. Ceruzával írva.

Feldpostkorrespondenzkarte.

fejléccel.

Kucsmás, szakállas, szuronyos puskás, sarkantyús csizmás orosz katona zöld színű tréfás rajzával.

Schamschula György III. gimnazistának

Veszprém Rákóczy tér 22.

Keves Gyuri!

Mit csinálnál, ha ez a mellékelt musz a szuronyával megsiklandozna? Gyors válasz! A nadrágért majd csak 24-én mennek Malvin nénétekhez Bpestre. Pá, csókol mindőtöket szerető Apátok

Feladó: Schamschula Rezső tábornok tábori posta 102

1915. XI/22

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. 41. HONVÉD GYALOG HADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 915 NOV. 22.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző

Legújabbkori gyűjtemény 69.302. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

¹³⁰ Jegyzék, a Veszprémvármegyei Múzeum anyagából a M. Kir. Hadtörténelmi Múzeum részére átengedett tárgyakról. LDM múzeumtörténeti adattár 71/2935. (rég. szám 77/1928.)

¹³¹ 2005 augusztusában jártam ezen a környéken, ahol nagyapám ezrede (cs. és kir. /békéscsabai/ 101. gyalogezred) is megfordult az I. világháborúban. Balnica község, feltehetően a II. világháborúban, nyomtalanul elpusztult. – Szerző.

82. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, halványsárga színű, 14x9 cm. Fekete tintával írva.

Feldpostkorrespondenzkarte.

fejléccel.

Schamschula Artur IV. gymn. o. tanuló

Veszprém Rákóczy tér 22

Kedves Fiam!

Egy kis szemgyulladás folytán nem írhatom magam leveleimet, hanem egy hadnagy urat kértem fel erre.

Örvendek, hogy mezőgazdasági munkákat is végeztetek veletek a gimnáziumban, mert az anyaföld az, amelyből minden élet fakad. Azt tehát nem csak megbecsülni, hanem megmunkálni is kell. Igyekezz tehát lehetőleg sokat tanulni, hogy eredménye legyen munkádnak. Használjátok fel a lovakat is a munkához, szántsatok, boronáljatok velök, így sokkal nagyobb darab földet művelhettek meg. Ekét, stb. más gazdasági szerszámot bizonyosan szívesen ad a püspök¹³², ha már földet adott.- Csókol benneteket Apád
916. febr. 28.

Feladó: Schamschula tbk. 41. honv. gy. ho. parság 102. tábori posta

Alakulat körbélyegző koronás magyar középcímerrel, „* M. KIR. 41. HONVÉD GYALOG HADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁG” felirattal. Átmérő: 3.5 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „TÁBORI POSTAHIVATAL 102/ 916 FEB. 28.” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.303. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5101/1918. november, múzeumi gyűjtés)

83. Levél

Papír, körbefoglalt koronás, PRECIOSA MILL. PAPER vízjellel, 22.1x17.5 cm, négyrét hajtva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Tábori posta 102. 916. IV/10.

Igen tisztelt

Igazgató úr!

Hajnalban lőttem József Ferdinánd¹³³ kir. herceg vezérezredes úr Ő fensége társaságában egy fajdkakast¹³⁴, ki, miután mondtam hogy a veszprémi múzeumnak szántam a kakast kegyes készséggel ajánlkozott, hogy elküldi mint udvari csomagot Veszprémbe, - magáncsomagot ugyanis nem vesz fel a posta a hátszországba.

Azt hiszem hogy lesz Veszprémbe a kitöméshez értő ember, máskülönben Bpestre kellene küldeni, talán a Lendl-féle kitömőbe.

A csomag odaérkezéséről szíves értesítést kér s szívélyes üdvözetét küldi

kész híve

Schamschula,
tbk.

¹³² hornburgi br. Hornig Károly (Buda 1840. aug. 10. – Veszprém 1917. febr. 9.) veszprémi püspök 1888-1917, 1912-től bíboros. (PFEIFFER 1987. 25-28.)

¹³³ Habsburg, József Ferdinánd főherceg, m. kir. herceg (Salzburg 1872. máj. 24. – Bécs 1942. aug. 26.) cs. és kir. vezérezredes. 1914. júl.-tól a XIV. hadtest parancsnoka. 1914. okt. 1.-től megbízott, 1915. nov. 9.-tól 1916. jún. 6.-ig kinevezett parancsnoka a 4. hadseregnek. A Bruszilov-áttöréskor felmentették. 1917. júl. 8.-tól 1918. szept. 3.-ig a léghajó csapatok szemlélője. 1918 után is Ausztriában élt. 1938-ban 8 napig a dachau koncentrációs tábor foglya volt, de Göringgel való családi kapcsolata révén kiszabadult. (HAMANN 1990. 191. arcképpel, RAVASZ 2000. 319. arcképpel)

¹³⁴ Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 207. old. 4704/1916. júl. 14. Schamschula Rezső tábornok aj. Fajdkakasbőr (lőtte Sch. R. a volhyniai harctéren 1916 tavaszán). Preparálta Faber Rezső (52 kr). (LDM adattár)

Laczkó Dezső írásával ceruzával rájegyezve:

Érk. IV/13

Bpestre küldve IV/13

V. 916. IV/14.

Múzeumi körbélyegző.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977.

84. A Veszprémvármegyei Múzeumnak ajándékozott különféle háborús emlékek kísérő cédulája

Papír, 11.8x15.8 cm, félbehajtva. Zöld, piros és legnagyobb részben fekete grafitceruzával írva.

Veszprémi muzeum.

Olasz hadszintérről:

1 drb. géppuska, amerikai állvány, töltényheveder és tart. alkatrészszel.

1 „bombahüvely, olasz, 28 cm-es. (pirossal áthúzva, nem szállítható, majdnem 2 métermázsával megjegyzéssel)

1 „aczélsisak, olasz.

1 „fegyvergránát, puskából lőtte át az olasz.

1 „robbantó cső (85 cm) drótakadályainkra veti az olasz, hogy rést üssön.

Kövek a Karst barlangjai – és általunk furt és robbantott kavernákból.¹³⁵

Sch.

Múzeumi körbélyegző.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977. (Szerzeményi napló 1903-1923. ad 4856¹³⁶/1917. május 20. Schamschula Rezső tábornok ajándéka)

SZIRBEK SÁNDOR

A veszprémi piarista főgimnázium IV. osztályos magántanulója volt. Az I. világháborúban távirászként szolgált a cs. és kir. 7. (znaimi) gyalogdandár¹³⁷ telefon osztagánál. (Irodalom: Kegyes-tanítórendiek értesítője 1915-1916: 20.)

85. Levelezőlap táborigazgató levelének használva

Papír, 13.7x9 cm. Tintaceruzával írva.

A cs. és kir. 16. (varasdi) gyalogezred rohamtámadását ábrázoló, Höllerer szignójú akvarell színes reprodukciójával. Sturmangriff unseres tapferen Warasdiner Regimentes (magyarul: vitéz varasdi ezredünk rohama) magyarázattal.

Nagyságos Lackó (sic!) Dezső főgymn, igazgató urnak

Veszprém Veszprém megye. Ungarn

Nagyságos Igazgató Úr!

Szívből fakadó üdvözetem küldöm a messze idegenből, a Bukovinai orosz frontról. Tudatom, hogy mint távirászként kerültem a harctérre és aug. 21. óta vagyok itt. Még eddig megmentet

¹³⁵ A felsorolt tárgyak zömét 1928. dec. 5.-én a Veszprémvármegyei Múzeum hivatalosan átadta a budapesti Hadimúzeumnak. (LDM múzeumtörténeti adattár 71/2935.)

¹³⁶ Veszprémvármegyei Múzeum szerzeményi naplója 1903-1923. 307. old. 4856/1917. máj. 20. Shamschula Rezső tábornok aj. olasz gépfegyver (amerikai állvány, felszerelt cső, tartalékcső, kisebb tartalékalkatrészek, 1 láda töltény, 2 bőrtok), olasz aczélsisak, 1 drótakadály robbantó cső, 1 kézigránát és 1 28-as bombahüvely (olasz calcit(?)/csepkódarabok, Görcz Karszt, a honvédség által robbantott kavernából/ 5 db. (LDM adattár), Laczkó Dezső: A Veszprémmegyei Múzeum múlt évi jelentése. VH XXVI. évf. 20. szám /1918. májh. 19.)

¹³⁷ A morvaországi legénység közt meglehetősen egyedül érezhette magát Szirbek Sándor.

(sic!) a haláltól az Isten, benne bízom ezután is. Máskülönben jól érzem magam csak hideg ne lenne, ámbár a muszka erdőket és falvakat gyújt előttünk, hogy melegünk legyen. Imádkozzék édes hazánkért, hogy adjon az Isten anyi (sic!) erőt nekünk, az azt védőknek, hogy a győzelem a mienk legyen! Címem a tuloldalon. Hálás tanítványa:

Szirbek Sándor

Bukovina 1915. IX. 1.

Feladó: Telegraphist Szirbek Sándor 7. Brigade telefonabteilung. Feldpostamt 47.

Alakulat hosszúbélyegző: „7. BRIG. TELEF: ABT.” (magyarul: 7. dandár telefon osztag).

Hossza: 5.1 cm, lila színű.

Tábori postabélyegző „K. u. K. FELDPOSTAMT 47/ 4. IX. 15.” (magyarul: cs. és kir. 47. tábori postahivatal 1915. IX. 4.) felirattal. Átmérő: 2.7 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.331. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4550.c/1915. május).

Érthetetlen, hogy a szeptemberben írt tábori lapot, hogyan leltározták be májusban.

86. Cédula

Papír, 13x10.3 cm, szabálytalan, nagyjából rombusz alakú. Grafítceruzával írva.

Szeretett igazgató Úr!

F. hó 28.án itt voltam. Főtisztelendőségedet nem találtam itthon, ezt itt hagytam, talán hasznát veszi. Másodikán (1916. jan. 2.) d.e. 8. óra és 9 között ismét jelentkezni fogok az igazgató Úrnál.

Tisztelettel

Szirbek Sándor

Laczkó Dezső írásával: távirász szakaszvezető

7. Brig. Telefon Abth.

Túloldalt Laczkó Dezső írásával, szintén ceruzával:

A kereszt Rohocna bukovinai rutén község templomából való. Állítólag 250 éves. Használják a templomba lépésnél mint nálunk a szentelt vizet. Oltár előtt fekszik. A belépő megcsókolja a földet a keresztet megérinti s úgy vet keresztet. 1916. jan 3.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977. (Szerzeményi napló 1903-1923. ad 4606.h/1915.

december 6., múzeumigazgató gyűjtése, Szirbek Sándor: hármaskereszt templomi használatra Rohocna

Bukovina)

87. Csókoló kereszt

Fa, faragott, vésett. Természetes barna színű. Hossza 31.5 cm, szélessége (középső keresztág) 11.7 cm, szélessége (két szélső keresztág) 9 cm, vastagság 2.4 cm.

Ortodox hármaskereszt, amelynek középső keresztága valamivel szélesebb a két másiknál. A függőleges keresztág alul ovális hengeres metszetű, lefelé keskenyedő fogantyúban végződik. Első oldalán a megfeszített Krisztus a kereszten, két oldalt egy-egy női szent mellképétől kísérve. Hátsó oldalán Szűz Mária karján a kis Jézussal, kétfelől két-két női szent mellképétől kísérve. Mindkét oldalon részben vésett, részben faragott ószláv feliratok. A kereszt legfelső ágának jobb oldali vége letörött, hiányzik. A középső keresztág bal oldali vége letörött, ragasztott, javított. Felületén a hosszas templomi használattól helyenként természetes színű viasz lerakódások.

Néprajzi gyűjtemény ltsz. nélkül. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4606.h/1915. december 6. Rohocna (Bukovina) templomából. Szirbek Sándor szakaszvezető ajándéka.)¹³⁸

¹³⁸ A tárgy előkerülését Schleicher Vera néprajzos kolléganőmnek köszönöm.

Dr. TAEGER, HEINRICH

Stettin, Poroszország 1881. július 20. - ?

Német geológus, bányageológus. A bresslauer egyetem földrajzi intézetének munkatársa. 1904-től a m. kir. Földtani Intézet alkalmazásában, Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő és Laczkó Dezső társaságában részt vett a Vértes és a Bakony hegységek geológiai kutatásában. Megkedvelhette ezt a vidéket, mert Csopakon (akkor Zala vm.), a Kerekdombi-dűlőben telket vásárolt magának. Az I. világháború félbeszakította kutatásait. A német hadsereg tartalékos tisztjeként Észak-Franciaországban, Flandriában és Romániában katonáskodott. A háború után folytatta magyarországi kutatásait és hazánkban telepedett le (Budapest, Zsigmond u. 9.). Ekkor a Magyar Általános Kőszénbánya Vállalat alkalmazásában állott. Felesége, Hilda valószínűleg magyar volt. 1931-ben – és feltehetően máskor is – kutatást folytatott a veszprémi múzeum paleontológiai gyűjteményében. Laczkó Dezsőhöz szakmai kapcsolat és barátság fűzte, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum adattára több 1909 és 1931 között Laczkó Dezsőhöz írt levelét őrzi.

Fontosabb publikációi:

Die geologische Verhältnisse des Vértes-Gebirges. (1908)

A Vérteshegység földtani viszonyai. (Földtani Intézet Évkönyve XVII.)

A Buda-Pilis-Esztergomi hegycsoport szerkezete és arculata. (Földtani Közlöny 1914, németül is)

A Bakony hegység földrajzi viszonyai (1935)

(Irodalom: RÉVAI XVII. /1925/ 798., XXI. /1935/ 787., Múzeum évi jelentése 1909 /1910/ 5., 1930/31 /1931/ 6., LDM múzeumtörténeti adattár 48.856/1977., Lóczy Lajos levelezőlapja Laczkó Dezsőhöz, Bp. 1907. jan. 6.: LDM múzeumtörténeti adattár 48.859/1977., Cholnoky Jenő levele Laczkó Dezsőhöz, Bp. 1924. febr. 15.: LDM múzeumtörténeti adattár szám nélkül)

88. Fénykép levelezőlapnak használva

Papír, 14x8.8 cm, barnás árnyalatú.

Dr. Taeger Henrik műtermi mellképe német tiszti egyenruhában, tányérsapkában, zubbonyán a porosz Vaskereszt 2. osztályával.

Nagyságos és főtisztelendő Dr. Láczkó (sic!) Dezider tanár és a Veszprémi főgimnázium igazgató (sic!)

Veszprém.

Budapest, 2. Feber 1919.

Seehr verehrter Herr Direktor!

Aus dem Felde bin ich wohlbehalten zurückgekehrt und nun an meine alte Arbeitsstätte zurückgekehrt. Ich hoffe Sie in nächsten Zeit einmal in Veszprém aufsuchen zu können. Seit 5 Jahren besitze ich in Csopak auf den Kereked 74 ungar. Joch Grund und habe leider, da ich in Rumänien, Nordfrankreich und Belgien stand, bisher für eine Bepflanzung keinerlei Sorge tragen können. Jetzt soll es nun endlich geschehen und dabei hoffe ich, dass Sie die grosse Gute haben werden mit bei Ankauf von Blumen in Veszprém beholflich zu sein. Professor v. Lóczy hat dieserhalb bereits an die erzbischöfliche Baumschule geschrieben. Ich danke aber, dass, wenn ich persönlich erscheine sich alles besser regeln lassen wird.

Vielleicht komme ich schon in dieser Woche hinüber. Ich brauche etwa:

40 Stck Pinus austriaca

10 Stck Juniperus hibernica od. communis

20 Stck Birke

18 Stck Ahorn, Akazie,

9 Stck Roskastanie

Sed non spurium nur Begrünnung der Boden flächen, Crocus etc.

An Obstbäumen:

10 Stck Pfirsich

9 „ Mandeln

8 „ Pflaumen

4 „ .....

3 „ .....birschen

Ich hoffe, dass ich in Veszprém in den Gärtnereien das notwendige Material fürden kann und

Ich hoffe Sie also bald wiederzusehen und verbleibe mit den besten Grüßen Ihr ergebenster

Dr. Taeger

(Magyarul:

Budapest, 1919. február 2.

Igen tisztelt Igazgató Úr!

Épségben visszatértem a háborúból és most már visszatérek régi munkahelyemre. Remélem az elkövetkező időben meg tudom Önt látogatni Veszprémben. Öt éve Csopakon, a Kerekeden egy 74 magyar holdnyi területet birtokolok, és sajnos mivel Romániában, Észak-Franciaországban és Belgiumban állomásoztam, idáig a beültetéséről semmiféle módon nem tudtam gondoskodni. Most végre meg kell történnie, és azt remélem, hogy Ön jó segítségem lesz a növények vásárlásában Veszprémben. Lóczy professzor már írt ez ügyben az érseki faiskolának. Köszönöm, de ha személyesen megjelenek, minden jobban rendeződik. Talán már ezen a héten lemegyek. Szükségem van valami:

40 db osztrák fenyőre,

10 db északi- vagy közönséges borókára,

20 db nyírfára,

18 db juharra, akácra,

9 db vadgesztenyére.

Gyümölcsfákra:

10 db barackra,

9 db mandulára,

8 db szilvára,

4 db...re,

3 db ...birsre.

Remélem, hogy Veszprémben, a kertészetben képes leszek beszerezni a szükséges anyagot.

Remélem tehát Önt nyomban viszontlátni. Addig maradok a legjobb üdvözlettel

tisztelettel Dr. Taeger)

Feladó: Dr. H. Taeger, Magyar földtani intézet, Budapest VII. Stefánia út 14.

M. kir. Posta 10 filléres piros színű, aratós bélyege, átlósan elhelyezett fekete

KÖZTÁRSASÁG felülnyomással.

Elmosódott postabélyegző „BUDAPEST 72/ 919 ...” felirattal. Átmérő: 2.9 cm, fekete színű.

Múzeumtörténeti adattár 48.856/1977.

VINGLMAN PÁL

Valószínűleg a veszprémi piarista rendház szolgálja lehetett. Az I. világháborúban egészségügyi katona (szanitéc) a cs. és kir. 17/13. tartalék egészségügyi osztagnál, illetve a cs. és kir. 4/11. tábori kórháznál.

89. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14.1 x9.4 cm. Tintaceruzával írva.

Dopisnica za bojnu poštu.

Tábori Postai Levelezőlap. – Feldpost-Karte.

fejléccel Bal felső sarkában fekvő kis ovál fénykép II. Vilmos német császár, V. Mohamed török szultán, I. Ferenc József osztrák császár és magyar király arcképével.

Nagys. és Főtisztelendő Laczkó Dezső Főgimn. Igazgató Úrnak

Veszprém Kegyesrendi ház.

1915 márc. 30án

A Nagyságos Igazgató Úrnak. és a többi Főtisztelendő Úrknak is, hódoló tiszteletét és boldog Húsvéti ünnepeket kíván kéz csókoló szolgájuk Pali.

Az idő ahogy most vagyok hideg a hegyek hóval vannak borítva, nem messze az orosz határtól, Delatin helységben¹³⁹ vagyunk. Isten velük.

Feladó: Vinglman Pál k. u. k. (Rez. Sant. Abth. 17/13) Feldspital 4/11. Tábori posta (351.) 71.

Egy tintaceruzás és egy piros ceruzás olvashatatlan aláírással, valószínűleg a cenzurát végző tisztektől.

Alakulat hosszúbélyegző „K. u. K. Res. Sanitätsabteilung No 17/13.” (magyarul: cs. és kir. 17/13. tartalék egészségügyi osztag) felirattal. Hossza: 8.7 cm, lila színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.295. (Szerzeményi napló 1903-1923. 4550.1/1915. május, múzeumigazgató gyűjtése)

90. Tábori levelezőlap

Kartonpapír, rózsaszínű, 14.2x9.5 cm. Tintaceruzával írva.

Az előzővel (legújabbkori gyűjtemény 69.295.) teljesen azonos kivitelű.

Nagyságos és Főtisztelendő Laczkó Dezső főgimn. Igazgató Úrnak

Veszprém (Kegyesrendi ház)

1915. VII/7.

Nagyságos Igazgató Úr, Kegyes Jóakaróm!

Nagyra becsült sorait megkaptam, melyet nagyon szépen köszönöm (sic!). Igen jól esett kegyes és biztató sorai(sic!) óh bár úgy lenne, hogy nemsokára othol lehetnénk. Szadadságot itt nálunk most többeken kaptak, akik ide Galiciába valók, de Magyarországra már nem kapunk. Most ismét Sniatyin városban rezervába vagyunk

Hódoló tiszteletét és jó egészséget kíván a Nagys. Igazgató Úrnak és az összes Főt. Tanár Úrknak, őszinte hű szolgájuk Pali

Fealadó: Vinglman Pál K. u. K. Feldspital 4/11. Tábori posta 63.

Tábori postabélyegző „K. u. K. FELDPOSTAMT 63/ – 7. VII. 15” (magyarul: cs. és kir. 63. tábori postahivatal 1915. VII. 15.) felirattal. Átmérő: 2.7 cm, fekete színű.

Múzeumi körbélyegző.

Legújabbkori gyűjtemény 69.292. (Szerzeményi napló 1903-1923. 5113/1918. december, múzeumi gyűjtés)

ISMERETLEN

A veszprémi piarista főgimnázium ismeretlen, tanulmányait még nem befejezett diákja írta ezt a levelet Laczkó Dezsőnek. A levélíró esetleg azonos lehet Szirbek Sándor szakaszvezetővel(?).

91. Levél.

¹³⁹ Helyesen: Delatyn (Galícia, ma Ukrajna). A Tatárhágótól Stanislaw felé vezető vasútvonal mellett található település.

Becses levelét, mely válasz volt az én március hóban küldött levelémre, hosszú kerülővel ma megkaptam. Címem majd ez, majd az s így a levelek csak hosszú kerülővel, jó barátok révén jutnak kezünkhöz. Pedig hát igen jól esik édes hazánkból még csak levelet is kapni. Most ...-ban vagyok, harcolunk a régi ellenség, a muszka ellen. S bizony éjjel-nappal résen kell állnunk, hogy vonalunkat, melyet oly sok fáradság után szereztünk meg s építettünk fel, megtartsuk. Katonáinkban megvan az önbizalom, az elszántság s a folytonos sikerektől felbuzdulva, minden veszéllyel bátran szembe néznek. Megvan bennük a nyugodtság, a hideg vér, mely a harctéren a legfőbb. A kapott utasításokat köszönöm. Ha a jó Isten hazasegít, Kiben legjobban bízhatunk, rajta leszek hogy félbeszakadt tanulmányaimat folytassam. Júniusban ez már alig lehetséges, mert jóllehet már négy hónapja vagyok a harctéren, a hazamenésről még szó sincs. Először a hazát mentjük meg s ha ez meglesz, letesszük a kardot s csak aztán szolgáljuk tudásunkkal. Ez a szent cél s kötelesség lebeg szemünk előtt s ez a szent eszme viszi győzelemre fegyvereinket. A haza mindenek előtt!
(Megjelent: Veszprémi Hírlap XXIV. évfolyam 18. szám /1916. április 30./ 4., eredetijének hollétéről nincs tudomásunk, szövegét innen vettük át.)

FÜGGELÉK:

HÉGER ENDRE ÉS LACZKÓ DEZSŐ LEVÉLVÁLTÁSA, 1932

92. Levél

Levélpapír, 29.9x41 cm, négyrét hajtvva. Fekete tintával írva. Borítékja hiányzik.

Méltóságos és Főtisztelendő Főigazgató Úr!
Szeretett Tanító Mesterem!

Mindenekelőtt bocsánatot kérek alkalmatlankodásomért, de elviselhetetlen helyzetem rákényszerít arra, hogy az én szeretett jó Tanító Mesteremhez forduljak diákkoromban is lépten nyomon tapasztalt atyai jóindulatáért és pártfogásáért.

Van Méltóságos és Főtisztelendő Atyám három gyermekem, két lánykám és egy fiam s már tizedik hónapja álás és kereset nélkül vagyok és azóta csak abból a néhány pengőből tengetem családom életét, amit özvegy, 76 éves édesanyámtól és néha-néha egy-egy rokontól kapok. Mi szülők csak meglennénk valahogyan a legnagyobb nélkülözések között is, de valahányszor ránézek nélkülöző és az élet nehézségeiről, igazságtalanságairól még mit sem tudó kis gyermekeimre, úgy elfogja a szívemet a fájdalom és a keserűség, hogy még a könyöradományokból vett falatka kenyéret is csak keserves – de azért eltitkolt – könnyek közt tudom lenyelni.

Nem egészen 19 éves koromban¹⁴⁰ hagytam el az akkor Méltóságos és Főtisztelendő Főigazgató Úr igazgatása alatt álló veszprémi kegyesrendi Alma Matert, s mentem az iskola padjaiból társaimmal együtt a hazáért küzdeni. Felcseréltem én is a tollat a fegyverrel és küzdöttem véremet, egészségemet áldozva magyar hazámért azzal a szent hittel, azzal a szent meggyőződéssel, melyet szeretett tanáraink fogékony, fiatal lelkünkbe csepegtettek. Azóta elmúlt 17 esztendő, végigharcoltam a világháborút, végigszenvedtem a kommunizmust, majd a nemzeti hadsereg¹⁴¹ katonája lettem, utána pedig családot alapítottam és dolgoztam becsülettel hazámért és családomért abban a szellemben, melyet jó tanáraink szívembe véstek

¹⁴⁰ 1915 márciusában

¹⁴¹ Magyarország Horthy Miklós fővezér által újjászervezett haderejének megnevezése 1919 nyarától 1922 elejéig.

s ma mégis itt állok családommal együtt elhagyatva, jobban mondva sorsomra hagyva, földönfutóvá téve.

Nem magamért, elsősorban fiamért akarok könyörögni Méltóságos és Főtisztelendő Főigazgató Úrnak.

Fiam (Endre) most végezte el az elemi iskola II. osztályát kitűnő eredménnyel, de ha a nyomoruságban és koplalásban osztoznia kell velem, akkor elsatnyul, pedig testben, lélekben erős, egészséges fiú.

A legalázatosabban kérem Méltóságodat, kegyeskedjék előkelő összeköttetései révén fiamat valamilyen nevelőintézetbe egy ingyenes helyre bejuttatni, hiszen Méltóságos Uramnak csak egy szavába kerül, s meg lenne mentve egy keresztény, magyar, férfirügy az elsovadástól. Nekem nincsenek összeköttetésem sehol sem a fiamat érintő ügyben, sem abban, hogy a magam részére valamilyen elhelyezkedéshez tudnék jutni és ma oly részvétlenek, keményszívűek az emberek, hogy tekintélyes pártfogó nélkül hiába fordul az ember bárhová. Akartam már megpróbálkozni azzal, hogy bemegyek a kegyes tanítórend pesti székházába és ha találok ismerős tanár urat (sic!), megkérem, legyen segítségemre abban, hogy kaphatnék néhány diákot pótvizsgára való előkészítésre, hogy kereshetnék néhány pengőt, de -, a portán érdeklődve – nem találtam egy ismerős tanár urat sem. Így nem is mertem bemenni senkihez sem, hiszen ismeretség nélkül úgyis hiába.

Ha Méltóságos és Főtisztelendő Főigazgató Úr kegyeskednék nekem néhány ajánló sort küldeni a pesti tanár urak egyikéhez, tán sikerülne. Nem bánám, akármilyen utat kellene megtennem, hogy egy-egy tanulót felkeressek, családom érdekében mindent megtennék. Alázattal kérem Méltóságodat, egy kétségbeesett, nyomorgó apa segélykiáltása ez azért, hogy családjáért dolgozhassék és ne lássa családját nyomorogni.

Sok megpróbáltatáson mentem már keresztül életemben, de ennyire kilátástalan még sosem volt az élet előttem, mint most, ép azért fordulok nemesszívű, atyai lelkületű jó Tanító Mesteremhez, mert tudom és érzem, hogy az – ha csak tudja – teljesíteni fogja most is alázatos kérésemet.

Magamat kis fiammal együtt Méltóságos és Főtisztelendő Főigazgató Úrnak újból atyai jóindulatába és kegyes pártfogásába ajánlva vagyok

Budapest, 1932. június hó 12.

mindenkor szerető, hálás tanítványa:

Héger Endre.

(Budapest, I.¹⁴² Diana-u. 7.)

Múzeumtörténeti adattár 48.853/1977.

93. Levél fogalmazvány

Zsebnotezból kiemelt, felső sarkain legömbölyített papírlap, 16.5x20.5 cm, kettébe hajtva. Grafit ceruzával írva.

Ns. Héger Endre

Bp I Diána-u. 7.

K(edves?) B(arátom?) Öcs(ém?)

932. 6. 23.

Mély megilletődéssel és a legőszintébb sajnálkozással olvastam mostoha sorsodról beszámoló leveledet. A nyomában(?) fakadó lelki lehangoltságot csak fokozza nálam az a szomorú tudat, hogy belém helyezett bizalmadnak nem tudok megfelelni.

Amerre csak fordultam, sehohsem kaptam biztatást a kis fiad ingyenes elhelyezése tekintetében. Még ha középiskolás volna, akkor talán-talán sikerülne részére valami kedvezményt szerezni. De elemistával itt, - nem lévén ilyenek számára intézet semmit sem tudnak kezdeni.

¹⁴² Jelenleg Budapest XII. kerület.

Az óraadást illetőleg sincs külömb kilátásunk. Éppen most volt itt látogatóban rendfőnökünk (Dr. Sebess Ferenc¹⁴³ öméltósága). Kapóra jött az alkalom, hogy tőle ezirányban információt szerezzek. Sajnos nem biztatott semmi eredménnyel, mert mint mondja - a budapesti kr¹⁴⁴ gimnázium ma túlnyomóan szegény sorsu szülők gyermekeivel telt meg és ezek nem korrepetáltak mert erre már nem telik többé. Még a helybeli Deákszövetség vezetője: Dr Szűcs Imre¹⁴⁵ rendtársam is fog kísérletet tenni valamelyik bpesti kollégánál. Eredményét közölni fogom Veled.

Mindnyájan ittlévő volt tanáraid annál nagyobb sajnálkozással vannak velem együtt szomorú sorsod iránt, mert hiszen mint derék szorgalmas és megbízható fiatal ember hagytad el intézetünket.

Mennyit kell szenvedni ennek a mai boldogtalan, szerencsétlen magyarságnak, - rászolgálás nélkül!!

Bizony – szokatlanul erős legyen hitében az, aki most meg nem inog. –
Szeretettel üdvözli kedves Tieidet is öreg barátod

L(aczkó) D(ezső)

Múzeumtörténeti adattár 48.853/1977.

---

¹⁴³ Sebes (Streiter, Streitter) Ferenc (Vác 1883. ápr. 8. – Budapest 1941. jún. 26.) a magyar piarista rendtartomány főnöke 1928. júl. 18. – 1940. jún. 6. (KOLTAI – LÉH 1998. 339., 467.)

¹⁴⁴ kr = kegyesrendi

¹⁴⁵ Életrajza megtalálható a 6. jegyzetben.

FORRÁSOK, IRODALOM

- ÁCS 1993-1994 = ÁCS Anna: Ludvig Kálmán Modern Dunántúlja a századeleji Veszprémben. I-III. I. rész: Veszprémi Szemle I. évf. 1. szám (1993. nov.) 30-36., II. rész: II. évf. 1. szám (1994. márc.) 50-55., III. rész: II. évf. 2. szám (1994. máj.) 34-49.
- ÁCS 1994 = ÁCS Anna: Ludvig Kálmán (Diego) (1889-1919). In. V. Fodor Zsuzsa (szerk.): Veszprémi művészek és mecénások a századelőn. Veszprém, 1994. 43-48.
- BÁNDI 1989 = BÁNDI László: A veszprémi nyomdászat két évszázada. Veszprém, 1989
- BOZÓ 2007 = BOZÓ Pál: Egy csapattiszt világháborús naplója. A kéziratot gondozta és az előszót írta: Rainer Pál. Múzeumi Füzetek 17. Sümeg, 2007
- BÖLÖNI 1992 = BÖLÖNI József: Magyarország kormányai 1848-1992. Budapest, 1992
- CHOLNOKY 1998 = Cholnoky Jenő 1870-1950. Szerk.: Géczy János. Vár Ucca Tizenhét VI. évf. 2. szám 1998/2.
- CSISZÁR 2007 = CSISZÁR Miklós (válogatta és szerkesztette): Veszprém a világháború évtizedében. Veszprém, 2007
- CSISZÁR 2008 = CSISZÁR Miklós (válogatta és szerkesztette): A város élni akar. Veszprém 1919-29. Veszprém, 2008
- Csopak története 1997 = Csopak története. Szerk.: Lichtneckert András. A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 12. Veszprém, 1997
- DANKÓ – MÓDY 1978 = DANKÓ Imre – MÓDY György (szerk.): Vezető a Déri Múzeum kiállításaihoz. Debrecen, 1978
- DAX 1990 = DAX Margit: Laczkó Dezső életútja. Múzeumi Diárium. Veszprém megyei múzeumi napló az 1990. esztendőre. Szerk.: Geiszt Jakabné. Veszprém, 1990. 29-33.
- Ehrenbuch 1917 = Ehrenbuch der Österreichisch-Ungarischen Wehrmacht. Die Ausgezeichneten im Weltkrieg. I. Band. Wien, 1917
- ÉRI 1965 = ÉRI István: Modern Dunántúl egy elfelejtett veszprémi folyóirat. Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 3. 1965. 145-162.
- FEKETE NAGY 1937 = FEKETE NAGY Antal: Lukcsics Pál † 1892-1937. Századok LXXI. évf. 4-6. szám (1937. ápr.-jún.) 270-271.
- GERŐ 1940 = GERŐ József: A Királyi Könyvek. Az I. Ferenc József és IV. Károly király által 1867-től 1918-ig adományozott nemességek, főnemességek, előnevek és címerek jegyzéke. Budapest, 1940
- GULYÁS- VICZIÁN 1995 = GULYÁS Pál – VICZIÁN János: Magyar írók élete és munkái. I-XIX. kötet. Budapest, 1939-2002
- GUTHEIL 1934 = GUTHEIL Jenő: Egy régi könyvesbolt félszázados jubileumára. Veszprémi Hírlap 1934. január 21. Újra kiadva: Veszprémi Szemle X. évf. 3-4. szám (2008) 105-109.
- Hadifogoly magyarok története = Hadifogoly magyarok története. I-II. kötet. Szerk.: Baja Benedek – Lukinich Imre – Pilch Jenő – Zilahy Lajos. Budapest, é.n. (1930)
- Hadifogoly-ujtság 1920 = Hadifogoly-ujtság. A m. kir. Honvédelmi Minisztérium hadifogoly osztályának hivatalos lapja. 1920. június 15.
- HAMANN 1990 = HAMANN, Brigitte (szerk.): Habsburg lexikon. Budapest, 1990
- HAMAR 1994 = HAMAR Imre: A kétszáz éves Pósa-ház. Veszprémi Szemle II. évf. 2. szám (1994. máj.) 21-33.
- HERCZEGH 1936 = HERCZEGH Géza: A m. kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és 79. honvéd menet zászlóalj, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története. Cegléd, 1936
- HOFMANN – HUBKA 1943 = HOFFMANN, Oskar – HUBKA, Gustav: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914-1918. Wien, 1943

HOGYA 1990 = HOGYA György: Két veszprémi orvos (id. és ifj. Csolnoky Ferenc). Veszprém, 1990

HUCHTHAUSEN 2009 = HUCHTHAUSEN Lajos: Bilingérezések. Történetek a veszprémi egyházmegye XX. századi életéből. A Veszprémi Egyházmegye Múltjából 21. Veszprém, 2009

KANSZKY 1942 = KANSZKY Márton: Laczkó Dezső (1860-1932). In: Balanyi György: Magyar piaristák a XIX. és XX. században. Életrajzi vázlatok. Budapest, 1942. 340-349.

Kegyes-tanítórendiek értesítője 1914-1922 = A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Veszprémi Róm. Kath. Főgimnázium értesítője az 1913-1918. tanévről. Veszprém 1914-1922

KEMPELEN 1911-1932 = KEMPELEN Béla: Magyar nemes családok. I-XI. kötet. Budapest, 1911-1932

KOPPÁNY 1991 = KOPPÁNY István: Városlőd története. Városlőd, 1991

KORITSÁNSZKY 1914/a = KORITSÁNSZKY Ottó: Pillanatfelvétel a „nagy időkből”. VH XXII. évf. 38. szám /1914. szept. 20./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1914/b = KORITSÁNSZKY Ottó: A veszprémi katonakórház. VH XXII. évf. 39. szám /1914. szept. 27./ 2-3. Újra kiadva: CSISZÁR 2007. 128-131.

KORITSÁNSZKY 1914/c = KORITSÁNSZKY Ottó: Nem fogta a golyó. Egy népköltő megmenekülése. VH XXII. évf. 40. szám /1914. okt. 4./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1914/d = KORITSÁNSZKY Ottó: A mi fiaink. Apróságok a 31. honvédezedréről. VH XXII. évf. 44. szám /1914. nov. 1./ 1-2., 45. szám /1914. nov. 8./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1914/e = KORITSÁNSZKY Ottó: Válasz dr. Cholnoky Ferenc urnak. VH XXII. évf. 52. szám /1914. dec. 25./ 5.

KORITSÁNSZKY 1915/a = KORITSÁNSZKY Ottó: Bucsuzás. VH XXIII. évf. 16. szám / 1915. ápr. 18./ 4.

KORITSÁNSZKY 1915/b = KORITSÁNSZKY Ottó: Harctéri levél. VH XXIII. évf. 31. szám /1915. aug. 1./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1915/c = KORITSÁNSZKY Ottó: Képek a táborigényből. VH XXIII. évf. 32. szám /1915. aug. 8./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1915/d = KORITSÁNSZKY Ottó: Harctéri mozaik darabok. VH XXXII. évf. 34. szám /1915. aug. 22./ 1-2.

KORITSÁNSZKY 1915/e = KORITSÁNSZKY Ottó: Nehéz órában. VH XXXII. évf. 52. szám /1915. dec. 25./ 5.

LÁSZLÓ 1968 = LÁSZLÓ Gyula: Medgyessy Ferenc 1881-1958. Budapest, 1968

LDM = Laczkó Dezső Múzeum (korábban Veszprémvármegyei-, majd Bakonyi Múzeum)

LECHNER 2003 = LECHNER László (szerk.): Alma Mater a veszprémi várban. Veszprém, 2003

LÉH – KOLTAI 1998 = LÉH István – KOLTAI András: A Magyar Piarista Rendtartomány történeti névtára 1666-1997 – Catalogus religiosorum Provinciae Hungariae Ordinis Scholarum Piarum 1666-1997. Budapest, 1998

LÓCZY 1938 = LÓCZY Lajos: Emlékbeszéd Laczkó Dezsőről. In: A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938-ban. A Veszprémi Piarista Diákszövetség kiadványai 8. Veszprém, 1938. 26-33.

Magyar Nagylexikon 1993-2004 = Magyar Nagylexikon. I-XIX. kötet. Budapest, 1993-2004

MARKOVITS 1986 = MARKOVITS Rodion: Szibériai garnizon. Budapest, 1986

MKL 2003 = Magyar katolikus lexikon. VIII. kötet. Budapest, 2003

MRT 2 = Magyarország Régészeti Topográfiája 2. kötet. Éri István – Kelemen Márta – Németh Péter – Torma István: Veszprém megye régészeti topográfiája. A veszprémi járás. Budapest, 1969

Múzeum évi jelentése = A Veszprémvármegyei Múzeumi Bizottság és Múzeum Egylet jelentése (később: A Veszprémvármegyei Múzeum és Könyvtár jelentése...., eltérő

címváltozatok!) az 1906-1932.ik évről (később: ... évi fejlődéséről és évvégi állapotáról). Veszprém, 1907-1932

Múzeumi arcképcsarnok = Magyar múzeumi arcképcsarnok. Főszerk.: Bodó Sándor – Viga Gyula. Budapest, 2002

NAGY 1857-1865 = NAGY Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal. I-XII kötet. Pest, 1857-1865

NYÉKI 1970 = NYÉKI Károly: A Bakonytól a Jenyiszejig. Adatok Ludvig Kálmán életrajzához. Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 9. 1970. 183-196.

ÖULK 1938 = Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918. Bearbeitet von Maximilian Ehnl und Edwin Freiherr von Sacken. Registerband. Wien, 1938

PALLMANN 1915 = PALLMANN Péter: Az ezred imádkozik. VH XXIII. évf. 30. szám / 1915. júl. 25./ 2-3.

PALLMANN 1917 = PALLMANN Péter: Katonai otthonok. VH XXV. évf. 14. szám /1917. ápr. 8./ 3.

PFEIFFER 1987 = PFEIFFER János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630-1950). Püspökei, kanonokjai, papjai. Dissertationes Hungariae ex historia Ecclesiae VIII. München, 1987

PRMTKL = Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára, Budapest

RAINER 1997 = RAINER Pál: A veszprémi magyar királyi 31-es honvédgyalogezred története. Veszprémi Szemle V. évf. 1-2. szám /1997. december/ 48-65.

RÁTKY – STRAZIMIR 1932 = RÁTKY Zoltán – STRAZIMIR Oszkár (szerk.): A magyar legújabb kor lexikona. Budapest, 1932

RAVASZ 2000 = RAVASZ István (szerk.): Magyarország az I. világháborúban. Lexikon. Budapest, 2000

RÉVAI 1911-1935 = Révai Nagy Lexikona. Az ismeretek enciklopédiája. I-XXI. kötet. Budapest, 1911-1935

RIBÓ 1931 = RIBÓ Zoltán: Csikász Imre. In: Évi jelentés a Veszprémvármegyei Múzeum és Múzeumi Könyvtár 1929/30. évi fejlődéséről és évvégi állapotáról. Veszprém, 1930. 3. irodalmi melléklet 5-48.

RUZICKA 1915 = RUZICKA Béla: Tüzéreink karácsonyestje. VH XXIII. évf. 1. szám (1915. jan. 3.) 3.

Schematismus 1913 = Schematismus für das K. u. K. Heer und für die K. u. K. Kriegsmarine für 1913. Wien, 1912

SCHREINER 1932 = SCHREINER Károly: Ribó Zoltánról. In: Évi jelentés a Veszprémvármegyei Múzeum és Múzeumi Könyvtár 1931/32. évi fejlődéséről és évvégi állapotáról. Veszprém, 1932. 3-9.

SOLYMOSI = SOLYMOSI László: Előszó az újabb kiadáshoz. In Lukcsics Pál: A vásárhelyi apácák története. Közlemények Veszprémvármegye Multjából 1. Veszprém 1923., reprint kiadás I-IV.

Szlovák történelem lexikona 2003 = Škvarna, Dušan – Bartl, Július – Čičaj, Viliam – Kohútová, Mária – Letz, Róbert – Segeš, Vladimír: A szlovák történelem lexikona. Bratislava, 2003

SZŰCS 1933 = SZŰCS Imre: Laczkó Dezső emlékezete. A Veszprémi Piarista Diákszövetség Kiadványai. 7. Veszprém, 1933

TÓKÉCZKI 2002 = TÓKÉCZKI László: Történelmi arcképek. Politikus portrék a dualizmus korából. Budapest, 2002

ÚMÉL = Új Magyar Életrajzi Lexikon. Főszerk.: Markó László. I-VI. kötet Budapest, 2001-2007

ÚMIL 2000 = Új magyar irodalmi lexikon. I-III. kötet Főszerk.: Péter László. Budapest, 2000

Veszprémi Piarista Diákegyesület 1927 = A Veszprémi Piarista Diákegyesület első évi működése. Veszprém, 1927

Veszprémi Piarista Diákszövetség 1929 = A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1928-ban.
Veszprém, 1929

Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938 = A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1938-ban.
Veszprém, 1938

V. FODOR 1989 = V. FODOR Zsuzsa: „Isten áldja a tisztos ipart”. Iparosélet Veszprémben a két világháború között. Tanulmányok a szabó, a vendéglős, a fényképész és a berautós szakma történetéből. Veszprémi Múzeumi Értesítő. Veszprém, 1989

V. FODOR 1994 = V. FODOR Zsuzsa: Csikász Imre (1884-1914). In: V. Fodor Zsuzsa (szerk.): Veszprémi művészek és mecénások a századelőn. Veszprém, 1994. 27-32.

VH = Veszprémi Hírlap (megjelent 1893-1944 között)

Vitézek albuma 1939 = Vitézek albuma. Budapest, 1939

Vitézi Rend 1931 = A tízéves Vitézi Rend 1921-1931. Szerk.: Szécsy Imre – Oszlányi Kornél – Oszlányi József – Farkass Jenő. Budapest, 1931